

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

УНИВЕРЗИТЕТСКИ БИЛТЕН

јули 2022 година
Штип

Број 302, 1 јули 2022 година

СОДРЖИНА

РЕФЕРАТ за избор на наставник во сите звања за наставно-научната област анатомија на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	3
РЕФЕРАТ за избор на наставник во насловно звање насловен доцент/ насловен вонреден професор за наставно-научната област клиничка фармакологија и токсикологија на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	11
РЕФЕРАТ за избор на еден наставник во насловно звање за наставно- научната област судска медицина на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	20
РЕФЕРАТ за избор на асистент за научната област физикална медицина со принципи на рехабилитација (30506) на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	32
РЕФЕРАТ за избор на наставник за наставно-научните области романистика и преведување на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	39
РЕФЕРАТ за избор на еден асистент во наставно-научната област: хемија (10700) и аналитичка биохемија (10714) на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	57
РЕФЕРАТ за избор на наставник во сите звања за наставно-научната област претприемништво (50623) на Факултет за туризам и бизнис логистика при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	65
РЕФЕРАТ за избор на наставник во сите звања за наставно-научната област инфектологија на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	78
РЕЦЕНЗИЈА на докторската дисертација „Глобалните стопански текови и информационите технологии - водечки сили за ефикасно управување со маркетинг каналите“ од м-р Моника Арсова, пријавена на Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	86
РЕЦЕНЗИЈА на докторската дисертација „Евалуација на ефектите од човечкиот капитал врз економскиот раст со фокус на транзициска економија“ од м-р Гордана Серафимовиќ, пријавена на Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	92
РЕЦЕНЗИЈА на ракописот „Рециклажни технологии“ од авторот проф. д-р Афродита Зенделска, Факултет за природни и технички науки, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип	97
ПРЕГЛЕД на наслови на теми за изработка на магистерски и специјалистички трудови одобрени од наставно-научниот совет на единицата	100

Издавач:
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

Уредник на издавачка продукција: проф. д-р Лилјана Колева Гудева
Главен и одговорен уредник: проф. д-р Блажо Боев
Уредници: проф. д-р Мишко Џидров, м-р Ристо Костуранов
Лектор: Даница Гавриловска Атанасовска
Техничко уредување: Кире Зафиров
Печати: Печатница „2- Август“ - Штип
ISSN: 1857- 8497

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА НАСТАВНО-НАУЧНАТА
ОБЛАСТ АНАТОМИЈА НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 2002-152/12 донесена на 278. седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 20.5.2022 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на наставник во сите звања за наставно-научната област анатомија на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

- д-р **Ники Матвеев**, редовен професор за наставно-научната област анатомија, Медицински факултет - УКИМ, претседател;
- д-р **Јулија Живадиновиќ-Богдановска**, редовен професор за наставно-научната област анатомија, Медицински факултет - УКИМ, член;
- д-р **Милка Здравковска**, редовен професор за наставно-научната област епидемиологија и здравствена статистика и информатика, Факултет за медицински науки, УГД, член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ на 29.4.2022 година и во предвидениот рок се пријави д-р Светлана Јовевска, вонреден професор на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип. Врз основа на приложената документација од кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатката вонреден професор д-р Светлана Јовевска е родена на 15.9.1958 год. во Скопје, каде што завршува основно и средно образование. Дипломира на Медицинскиот факултет во Скопје, во 1987 година. На Институтот за анатомија при Медицинскиот факултет во Скопје е вработена во февруари 1990 година. По завршување на постдипломските студии, во 1998 година го одбранува својот магистерски труд со наслов „Артериска васкуларизација на бубрегот со осврт на неговата сегментална поделба“ со што се здобива со звањето магистер на медицински науки. Во септември 2009 година ја одбранува докторската дисертација со наслов „Евалуација на морфолошкиот развој на бубрегот кај хуманиот фетус“ со што се здобива со звањето доктор на медицински науки. Како асистент на Институтот за анатомија при Медицинскиот факултет во Скопје, д-р Светлана Јовевска е активно вклучена во подготовката и изведувањето на практичната настава по предметот Анатомија на Медицинскиот, Стоматолошкиот и Фармацевтскиот факултет, како и на Факултетот за физичка култура и високите стручни школи. Кандидатката е вклучена во изведувањето и на теоретската настава на високите стручни школи и на Стоматолошкиот факултет.

Д-р Светлана Јовевска е вклучена во научноистражувачката работа на Институтот за анатомија од областа на хуманата анатомија и морфологија. Како посебна област на интерес таа ги има обработено функционалната, клиничката и радиолошката анатомија на феталниот бубрег и бубрегот кај возрасната популација.

Од 17.11.2017 година е избрана за вонреден професор на ФМН при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип и е во редовен работен однос на факултетот од 1.12.2012 година. Како предметен наставник по предметот Анатомија, наставата ја држи на студиските групи Општа медицина, Дентална медицина, Фармација, како и сите насоки на високите стручни студии.

Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во звање редовен професор

1. Со Одлука бр. 2002-180/6 од 16.6.2017 год. е избрана за вонреден професор по наставно-научната област анатомија на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.
2. Објавени најмалку шест научноистражувачки трудови во соодветната област во меѓународни научни списанија или меѓународни научни публикации.

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание/публикација	Години на излегување на списанието
1	Svetlana Jovevska	ANATOMICAL VARIATIONS OF THE DARWIN'S TUBERCLES OF THE HUMAN EAR IN YOUNG POPULATION	https://eprints.ugd.edu.mk/28468/ KNOWLEDGE – International Journal Vol.47.4	Од 2012 (10 години)
2	Svetlana Jovevska, Mihajlo Petrovski	STUDY OF THE SIZE OF THE ANGLE OF THE MANDIBLE	https://eprints.ugd.edu.mk/22520/ KNOWLEDGE – International Journal Vol.31.4	Од 2012 (10 години)
3	Svetlana Jovevska	ANATOMICAL VARIATIONS OF THE HELIX AND EARLOBE OF THE HUMAN EAR IN YOUNG POPULATION	https://eprints.ugd.edu.mk/28376/ KNOWLEDGE – International Journal Vol.46.4	Од 2012 (5 години)
4	Svetlana Jovevska, Elizabeta Zisovska, Lence Nikolovska	THERAPEUTIC APPROACHES IN TREATING MYOFASCIAL TRIGGER POINTS	https://eprints.ugd.edu.mk/20342/ KNOWLEDGE – International Journal Vol. 23.2	Од 2012 (9 години)
5	Svetlana Jovevska, Sanja Baldzieva	A STUDY OF MORPHOLOGICAL VARIATIONS OF THE HUMAN EAR	https://eprints.ugd.edu.mk/23625/ KNOWLEDGE International Journal Vol.35.4	Од 2012 (9 години)
6	Svetlana Jovevska, Sanja Baldzieva	STUDY OF THE SIZE OF THE CORONOID PROCESS OF MANDIBULE	https://eprints.ugd.edu.mk/22747/ KNOWLEDGE International Journal Vol.34.4	Од 2012 (5 години)

7	Svetlana Jovevska	ANATOMICAL VARIATIONS OF ACCESSORY FORAMINA TRANSVERSARIA IN CERVICAL VERTEBRAE	https://eprints.ugd.edu.mk/21412/ KNOWLEDGE – International Journal Vol. 28.2	Од 2012
---	-------------------	---	---	---------

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

Вонреден професор д-р Светлана Јовевска работи на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип. Во периодот од 2012 година работи како доцент и предава на студентите на Општа медицина, Дентална медицина, Фармација и тригодишните стручни студии. Со Одлука бр. 2002-180/6 од 16.6.2017 година е избрана за вонреден професор во наставно-научната област анатомија. За истакнување е нејзиниот коректен однос кон студентите и исполнувањето на сите задолженија од наставниот процес, како и соработката со колегите во колективите во кои работела.

Во изборниот период предавала повеќе предмети на прв, втор и трет циклус студии на Факултетот за медицински науки:

Прв циклус студии

Студиска програма Општа медицина - Анатомија 1, Анатомија 2 и Анатомија 3. Студиска програма Фармација - Основи на анатомија. Студиска програма Дентална медицина - Анатомија 1 и Анатомија 2. Тригодишни стручни студии: Медицински сестри, Лаборанти, Физиотерапевти, Акушерки, Протетичари и Оптометрија- Анатомија.

Втор циклус студии

– Превенција и рехабилитација во детската возраст

Од изборот за вонреден професор, д-р Јовевска има издадено позитивно рецензиран учебник „АНАТОМИЈА НА ЧОВЕКОТ - прв дел“, кој е процесирани и достапен во е-библиотеката на Универзитет „Гоце Делчев“

Вонреден професор д-р Светлана Јовевска е ментор на повеќе дипломски работи, учествува како член на комисији за полагање на завршен испит и дипломски работи на првиот циклус студии, како и член при одбрани на специјалистички испити на втор циклус студии. Ментор е на трет циклус студии на Факултет за медицински науки.

Нејзиниот научен интерес е од областа на хуманата анатомија и морфологија. Во изборниот период има објавено над дваесет научни трудови во меѓународни списанија со и без импакт фактор, дел од нив се публикувани во Зборник на трудови од меѓународни и домашни конференции. Самостојно и во соработка со други автори учествува во изработка на научни трудови што се публикувани на стручни собири, на домашни и меѓународни конгреси, како и во домашни и странски списанија. Таа е член на Здружението на анатомите на Македонија.

Вонреден професор д-р Светлана Јовевска во периодот по изборот во вонреден професор на Факултетот за медицински науки во Штип (во периодот од 2017 до 2022 г.) ги има публикувано следниве научни трудови во научни списанија.

Трудови во научни списанија и опфатени во СА листата:

1. Svetlana Jovevska ANATOMICAL VARIATIONS OF THE DARWIN'S TUBERCLES OF THE HUMAN EAR IN YOUNG POPULATION <https://eprints.ugd.edu.mk/28468/> KNOWLEDGE – International Journal Vol.47.4

Човечкото уво е уште еден орган кој покажува одредени индивидуални карактеристики на човечкото тело. Во оваа студија е прикажана фреквентната дистрибуција на различните форми на Дарвиновите туберкули присутни на левото и десното уво. Фотографиите на ушите се направени со помош на диг. Камера Sony. Студијата

дава информации за варијабилноста на ушите и карактеристиките на популацијата што ќе придонесе за антрополошки знаења и морфолошка варијабилност на структурата на увото за понатамошна употреба во форензичните прегледи особено во процесот на идентификација.

2. **Svetlana Jovevska**, Mihajlo Petrovski STUDY OF THE SIZE OF THE ANGLE OF THE MANDIBLE <https://eprints.ugd.edu.mk/22520/> KNOWLEDGE – International Journal Vol.31.4

Целта на оваа студија беше да се оцени аголот на мандибулата. Вкупно 50 мандибули и 50 OPG беа вклучени во студијата. Материјалите се добиени од Одделот за анатомија и радиологија. За добивање податоци беше употребена едноставна методологија. Агол на мандибуларните коски беше измерен како агол формиран од основата на долната вилица и задната граница на рамусот според скалата на агломерот. Аголот е прикажан во степени. Мандибуларниот агол варира во зависност од видот на забот, а исто така и од возраста.

3. **Svetlana Jovevska** ANATOMICAL VARIATIONS OF THE HELIX AND EARLOBE OF THE HUMAN EAR IN YOUNG POPULATION <https://eprints.ugd.edu.mk/28376/> KNOWLEDGE – International Journal Vol.46.4

Варијациите на хеликсот и лобулусот беа предмет на проучување на оваа студија. Фотографиите на ушите се направени со помош на диг. камера Sony. Студијата заклучува дека ушната ресичка покажувала различни карактеристики кај различни индивидуи. Обликот на хеликсот е променлив кај поединците кои покажуваат одредени карактеристики. Варијабилност на испитуваниот хеликс и лобулусот на увото ќе послужат во форензичните прегледи особено во процесот на идентификација.

4. **Svetlana Jovevska**, Elizabeta Zisovska, Lence Nikolovska ANATOMICAL VARIATIONS OF MENTAL FORAMEN IN ADULT HUMAN MANDIBULES <https://eprints.ugd.edu.mk/20342/> KNOWLEDGE – International Journal Vol. 23.2

Познавањето на локализацијата на менталниот отвор е важно бидејќи помага да се избегне оштетување на нервот во хируршки процедури, помага во толкување на анатомски обележја во оралната патологија и важни за имплантот техники. Разбирањето на положбата на овие отвори, исто така, ќе му помогне на клиничарот да изврши локална анестезија. Оттука, во оваа студија се одредувани локализацијата и димензиите на менталниот отвор. Оваа студија сугерира дека може да се појават разлики во положбата на менталниот отвор.

5. **Svetlana Jovevska**, Sanja Baldzieva A STUDY OF MORPHOLOGICAL VARIATIONS OF THE HUMAN EAR <https://eprints.ugd.edu.mk/23625/> KNOWLEDGE International Journal Vol.35.4

Надворешното човечко уво се смета за многу променлива структура која покажува различни морфолошки и индивидуалистички карактеристики. Единственоста на увото може да биде корисна во утврдувањето на идентитетот на поединци со директен преглед, при преглед на снимки од видеонадзор или анализа на отпечатоци од уво. Имајќи го предвид форензичкото значење на човечкото уво и отпечатоци од уво кои се среќаваат на местото на злосторството, оваа студија е обид да се проценат различните морфолошки карактеристики на увото. Примерокот за оваа студија се состоеше од 90 мажи и 87 жени на возраст од 19 години. Обликот на трагусот исто така се разликувал во однос на левата и десната страна, како и во однос на полот.

6. **Svetlana Jovevska**, Sanja Baldzieva STUDY OF THE SIZE OF THE CORONOID PROCESS OF MANDIBULE <https://eprints.ugd.edu.mk/22747/> KNOWLEDGE International Journal Vol.34.4

Целта на нашата студија беше да се набљудуваат варијациите во големината на коронаидниот израсток во однос на неговата страна (латералност), обликот, возраста и полот. Материјалот за оваа студија се состоеше од 80 мандибули. Утврдено е дека коронаидниот израсток е приближно 1,5 mm подолг на десната страна, отколку на левата страна; 0,01 mm подолг кај мажите во однос на жените и 0,01 mm подолг кај забните отколку кај безабните мандибули. Податоците обезбедени од оваа студија ќе им помогнат на стоматолозите и максило-фацијалните хирурзи во планирањето на импланти и реконструктивни операции.

7. **Svetlana Jovevska** ANATOMICAL VARIATIONS OF ACCESSORY FORAMINA TRANSVERSARIA IN CERVICAL VERTEBRAE <https://eprints.ugd.edu.mk/21412/> KNOWLEDGE – International Journal Vol. 28.2

Целта на оваа студија е да се прикаже инциденцата на акцесорниот ФТ на вратните прешлени и неговото морфолошко и клиничко значење. Во оваа студија 21,3% од цервикалните прешлени покажаа дополнителна ФТ. Дополнителните отвори најмногу беа забележани во долните вратни прешлени. Овие анатомски варијации и морфологија на ФТ се корисни во операциите на 'рбетниот столб. Тоа е од голема вредност и за радиолозите во интерпретацијата на рендгенските филмови и КТ-скенови.

8. **Jovevska, Svetlana** and **Kondeva, Marija** (2021) *Evaluation of PD-L1 expression in tumor tissue*. Knowledge – International Journal, 45 (4). pp. 789-795.

Имунолошкиот систем во човечкото тело ги препознава и елиминира клетките на ракот. Интеракцијата помеѓу имунолошкиот систем и клетките на ракот е сложен процес. Клетките на ракот можат да избегнат имунолошка деструкција со потиснување на имунолошки систем. Во нашето истражување поставивме две цели: 1. Оптимизација на имунохистохемискиот метод (ИХ) со боење на антители, анти PD-L1; 2. Оптимизација на методот на евалуација при користење на различни клонови на антители.

9. **Zhu, Jihe** and **Arsovska, Blagica** and **Kozovska, Kristina** and **Jovevska, Svetlana** (2020) *Acupuncture and herbal treatment for human papillomavirus (HPV) and uterine myoma*. World Journal of Advanced Research and Reviews, 6 (2). pp. 166-169. ISSN 2581-9615

Хуманиот папиломавирус (ХПВ) е најчеста сексуално пренослива инфекција на глобално ниво. Речиси сите карциноми на грлото на матката. Миомите се бенигни израстоци кај различни делови и места на матката. Во ова истражување е претставен случај на 32-годишна жена со дијагноза на матка миом и ХПВ тип 16.

10. **Petrovski, Mihajlo** and **Jovevska, Svetlana** and **Terzieva-Petrovska, Olivera** and **Minovska, Ana** (2020) *Radiographic analysis of the mental foramen and mandibular canal localization*. Journal of Hygienic Engineering and Design, 30. pp. 125-129. ISSN 1857- 8489

Евалуацијата на положбата на мандибуларниот канал и менталниот отвор има големо значење и е многу важна помош во различни стоматолошки процедури, како што се: хируршки, забен имплант, пародонтален, ендодонтски, исто така во дијагностички процедури. Главната цел на оваа студија беше да се оцени детекцијата на мандибуларниот канал и менталниот отвор на класичната и дигиталната панорама радиографија кај населението во Македонија.

11. **Baldzieva, Anica** and **Baldzieva, Sanja** and **Jovevska, Svetlana** (2019) *Caesarean section anesthesia selection, spinal or general, and Apgar-score for newborn delivered with Caesarean section in Strumica*. Knowledge - International Journal, Scientific Papers, 35 (4). pp. 1263-1268. ISSN 2545-4439

Целта на овој труд е да се спореди резултатот на Апгар во првата минута кај новороденчињата породени со царски рез во однос на типот на користена анестезија, општа или спинална.

12. **Petrovski, Mihajlo** and **Jovevska, Svetlana** and **Terzieva-Petrovska, Olivera** (2019) *Position of the mental foramen in corelation with the lower premolars: a panoramic radiographic study*. International Journal Knowledge, 31.4 (4). pp. 811-1198. ISSN 2545-4439

Главната цел на студијата е да се оцени позицијата на менталниот отвор и неговата врска со мандибуларни премолари кај популацијата во Република Северна Македонија. Вкупен број од 250 панорамски радиографии беа евалуирани за позиционирање на менталниот форамен.

13. **Sofronievska, Maja** and **Jovevska, Svetlana** and **Kocubovski, Mihail** (2019) *Појавата на пост 5АРИ синдром кај третман на бенигна простатична хиперплазија со 5 алфа редуктаза инхибитори*. Medicus, 24 (1). pp. 17-23. ISSN 1409-6366

Целта на оваа студија е да ја истражи појавата на несакани ефекти, сексуална дисфункција и нарушување на расположението со цел полесно надминување на истите. Спроведена е рандомизирана контролирана проспективна фармакоепидемиолошка

студија за евалуација на корелацијата на несаканите ефекти од употребата на 5-алфа-редуктаза инхибитори (5АРИ) кај мажи со бенигна простатична хиперплазија (БПХ).

14. Sofronievska, Maja and **Jovevska, Svetlana** and Kocubovski, Mihail (2019) *Quality of life assesment in patients treated with medicaments for benign prostatic hyperplasia*. Archives of public health (Arch P Health), 11 (1). pp. 20-30

Целта на оваа студија беше да се утврди влијанието на симптомите и ефектите од третманот со лекови врз квалитетот на животот кај пациентите со бенигна хиперплазија на простатата

15. Idrizovikj, Merima and **Jovevska, Svetlana** (2018) *Rehabilitation and kinesiotherapeutic treatment during surgery for humerus fracture with pseudoarthrosis-a case report*. Knowledge – International Journal, 28 (2). pp. 541-545. ISSN 2545-4439

Целта на оваа теза е да се прикаже мултифрагментна фрактура на хумерус од 69 год. старица без невровакуларни лезии, со која беше третирана со плоча приспособена на остеосинтеза и индивидуално поставени завртки.

16. **Jovevska, Svetlana** and Zisovska, Elizabeta (2018) *Challenges and opportunities in teaching pediatrics*. Knowledge - International Journal, Scientific Papers, 23.2 (2). pp. 431-434. ISSN 2545-4439

Добрите клинички комуникациски вештини се во корелација со подобро здравствена заштита. Комуникациските вештини доведоа до подобрување во стекнувањето на знаења и комуникации.

17. Zisovska, Elizabeta and **Jovevska, Svetlana** (2018) *The relationship between maternal body mass index and offspring birth weight*. Knowledge - International Journal, Scientific Papers, 22 (5). pp. 1397-1401. ISSN 2545-4439

Зголемената преваленца на дебелината претставува критичен предизвик во акушерството, што влијае на перинаталниот исход. Целта на оваа ретроспективна студија беше да се утврди влијанието на индексот на телесна маса пред бременоста врз исходот од породувањето на новороденчето.

18. Nikolovska, Lence and Kabranova, Violeta and **Jovevska, Svetlana** and Simonovska, Ljiljana (2018) *The role of proprioceptive neuromuscular facilitation (PNMF) techniques in rehabilitation of patients with stroke*. Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Papers, 22 (5). 1407 -1413. ISSN 1857-923X

Мозочниот инсулт претставува акутно нарушување на циркулацијата во мозокот. Целта на оваа студија беше да се одреди улогата на техниките за нервно-мускулното олеснување при рехабилитацијата на пациентите со мозочен инсулт.

Конгреси и симпозиуми

19. **Jovevska, Svetlana** (2019) *Anatomical variations of the human mental foramen using digital panoramic radiography*. In: 11th International Symposium Clinical and Applied Anatomy (ISCAA), 24-26 June 2019, Madrid, Spain.

Целта на оваа студија беше да се одреди и спореди положбата и симетријата на менталниот отвор во хоризонтална и во вертикална рамнина. Сто дигитални панорамски радиографија беа избрани и проучувани во однос на локацијата и симетријата на МФ.

20. **Jovevska, Svetlana** and Zisovska, Elizabeta and Baldzieva, Sanja and Andova, Emilija and Sazdova, Radojka (2018) *Anatomical variations of mental foramen in adult human mandibles*. In: 55. Kongres Antropološkog Društva Srbije, 23-26 May 2018, Zlatibor, Serbia.

Да се утврдат морфолошките карактеристики на менталниот отвор кај популацијата за да се обезбедат упатства за форензичарите и стоматолозите.

21. Zisovska, Elizabeta and **Jovevska, Svetlana** (2018) *The anthropometry of the term newborn infant*. In: 55. Kongres Antropološkog Društva Srbije, 23-26 May 2018, Zlatibor, Serbia

За неонатолозите, најмалку четири антропометриски параметри се од голема вредност: родилна тежина (BW), должина на раѓање (BL), обем на глава (HC) и обем на граден кош (CC). Отстапувањата може да укажуваат на вродени развојни нарушувања или физички нарушувања.

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

- Учествува во изготвување на прашања за прв дел од стручен испит (Закон за медицински студии), Одлука бр. 17-5386 од 16.6.2016 г. од Министерство за здравство.
- Учествува во изготвување на правилникот за план и програмата за пробна работа на здравствените работници со средно, вишо и високо стручно образование, образецот и начинот на водењето на книшка за пробната работа, составот на испитната комисија, начинот на полагањето на стручниот испит и образецот на уверението за положен стручен испит. Одлука бр. 11-2394/2 од 21.3.2016 г.
- Од факултетските комисији член е на Комисијата за проверка на постојните учебници од македонски автори.
- Претседател е на Комисијата за одбор за соработка и доверба со јавноста.
- Едукатор е на повеќе специјализанти по радиологија.

Раководител е на проект

- **Jovevska, Svetlana** and Petrovski, Mihajlo and Terzieva-Petrovska, Olivera and Baldzieva, Sanja (2018) *Position of the mental aperture and its relationship with the mandibular channel [Project] (Unpublished).*

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Вонреден професор д-р Светлана Јовевска, вработена на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, е единствен пријавен кандидат на Конкурсот за избор на еден наставник во сите звања за наставно-научната област *анатомија* на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Врз основа на анализата на приложените документи, како и врз основа на личното познавање со кандидатката, Рецензентската комисија е едногласна во оценката дека со целокупната своја досегашна работа и позитивната оценка од самоевалуацијата, вонреден професор д-р Светлана Јовевска има извонреден придонес во наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната и организациско-развојната дејност.

Согласно со претходно изнесеното, како и во согласност со Законот за високо образование, Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип, Комисијата со особено задоволство му предлага на **Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки кандидатката вонреден професор д-р Светлана Јовевска да биде избрана во звањето редовен професор за наставно-научната област анатомија.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Ники Матвеева, редовен професор, претседател, с.р.

Д-р Јулија Живадиновиќ-Богдановска, редовен професор, член, с.р.

Д-р Милка Здравковска, редовен професор, член, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ
Вонреден професор д-р Светлана Јовевска

Р.бр	Наставно-образовна дејност	Поени				
1	Избор во звање вонреден професор	40				
	Вкупно	40				
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјава		Во странство		вкупно
		број	поени	број	поени	
3	Научен труд објавен во списание со ИФ (прв автор, втор автор, останати автори) (15/10/5) Труд под реден број 9 - останати автори	1 x 5 = 5		5		
4	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (прв автор, втор автор, останати автори) (9/6/3) Трудови под реден број 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 16 - прв автор Трудови под реден број 10, 12, 13, 14, 15 и 17 - втор автор Трудови под реден број 11 и 18 - останати автори	9 x 9 = 81 6 x 6 = 36 2 x 3 = 6		123		
5	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на трудови на научен собир Во странство - Трудови под реден број 19, 20 и 21	3 x 3 = 9		9		
10	Одбранета докторска дисертација	8		8		
12	Одбранет магистерски труд	4		4		
	Вкупно	149				
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				
		Во земјава		Во странство		вкупно
		број	поени	број	поени	
1	Книга / учебник	1 x 10		10		
13	Учесник во научен проект	1 x 5		5		
16	Изработен и рецензиран програмски пакет	1 x 3		3		
28	Член на факултетски орган, комисија	2 x 2		4		
	Вкупно	22				
ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ		211 бода				

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО НАСЛОВНО ЗВАЊЕ
НАСЛОВЕН ДОЦЕНТ/ НАСЛОВЕН ВОНРЕДЕН ПРОФЕСОР ЗА НАСТАВНО-
НАУЧНАТА ОБЛАСТ КЛИНИЧКА ФАРМАКОЛОГИЈА И ТОКСИКОЛОГИЈА НА
ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр.2002-152/8 од 20.5.2022 година донесена на 278. седница на Наставно-научниот совет на Факултет за медицински науки, одржана на 20.5.2022 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на наставник во насловно звање насловен доцент/насловен вонреден професор за наставно-научната област клиничка фармакологија и токсикологија (30211) на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, во состав:

- **д-р Трајан Балканов** - редовен професор за наставно-научната област фармакологија со токсикологија, вработен на Медицински факултет, УКИМ, Скопје - претседател;
- **д-р Димче Зафиров** - редовен професор за наставно-научната област фармакологија со токсикологија, вработен на Медицински факултет, УКИМ, Скопје - член;
- **д-р Марија Дарковска-Серафимовска**, вонреден професор за наставно-научната област фармакологија, вработена на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“, Штип – член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ на 29.4.2022 година и во предвидениот рок се пријави еден кандидат:

- **Искра Печијарева-Садикаријо**, доктор на медицински науки - клиничка медицина од областа на клиничка фармакологија.

Пријавата ја разгледавме внимателно и утврдивме дека кандидатката д-р Искра Печијарева-Садикаријо, според распишаниот Конкурс, уредно, навремено и во целост ги има доставено сите документи:

- Пријава;
- Кратка биографија (4 примероци);
- Диплома за завршен прв циклус на студии (оригинал и заверено кај нотар);
- Уверение за положени испити на прв циклус на студии (оригинал и заверено кај нотар);
- Уверение за завршени специјалистички студии(оригинал и заверено кај нотар);
- Диплома за завршени докторски студии на Медицински факултет (оригинал и заверено кај нотар);
- Уверение за положени испити од докторски студии на Медицински факултет (оригинал и заверено кај нотар);
- Диплома за одбранета докторска дисертација (оригинал и заверено кај нотар);
- Список на објавени научни и стручни трудови;
- Примерок од објавените трудови;
- Сертификат за познавање на англиски јазик;
- Еден примерок од докторската дисертација (оригинал);
- Уверение за државјанство.

Врз основа на приложената документација од кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатката **д-р Искра Печијарева-Садикаријо** е родена на 14 мај 1974 година во Скопје. Основно образование завршува во ОУ „Јохан Хајнрих Песталоци“ во Скопје во 1988 година. Средното насочено образование, насока Биотехнологија, го завршува во УСО „Никола Карев“ во Скопје, во 1992 година, со континуиран одличен успех. На Медицински факултет на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Р. Македонија, се

запишува во 1992 година и дипломира на 8.10.1998 година со просек 8,9, со што се стекнува со академското звање доктор на медицина. По завршување на задолжителниот стаж го полага стручниот испит во септември 1999 година и се стекнува со работна лиценца од Лекарската комора на Македонија. Веднаш по дипломирањето се вработува во АД Јака 80 (фармацевтска, козметичка и диететска компанија) во Медицинско информативна служба, на работно место – самостоен стручен соработник, а од 2006 година напредува во медицински стручен соработник во секторот Регистрација на медицински производи.

Специјализацијата по клиничка фармакологија и токсикологија на Медицински факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје ја завршува на 28.11.2008 година и се стекнува со звање клинички фармаколог и токсиколог. Од 2010 до 2015 година работи во Фондот за здравствено осигурување на Македонија како Републички инспектор.

Во учебната 2011/2012 година започнува докторски студии на Медицинскиот факултет во Скопје. На 26 мај 2020 година ја брани докторската дисертација на тема „Употреба на антибиотици и евалуација на бактериска резистенција кај хоспитализирани деца“ со просек 10,0 и се стекнува со титулата доктор на медицински науки - клиничка медицина од областа на клиничка фармакологија.

Од 2015 година е вработена во Агенцијата за лекови и медицински средства како раководител на Одделението за фармаковигиланца и материовигиланца. Во мај 2016 година реализира студиски престој во Упсала Мониторинг центар (при СЗО) во Шведска за усовршување во делот на фармаковигиланца. Во учебната 2016/2017 година е ангажирана како асистент на Катедрата за фармакологија при УГД во Штип. Во текот на дваесетгодишната кариера е активна на голем број стручни, научни собири, едукации, работни групи и комисии во улога на учесник, член или едукатор. Автор е на трудови од областа на фармаковигиланца и антимицробна резистенција.

Активно се служи со англиски јазик.

Кандидатката била и е постојан член на повеќе стручни тела: Комисијата за антимицробна резистенција при Министерството за здравство. Комисија за зголемување на цена на лековите при Влада на РСМ, Комисија за клинички испитувања на лекови и медицински средства, Комисија за интервентен увоз на лекови, Комисија за безбедност при Агенцијата за лекови и медицински средства. Редовен член е на експертската работна група за проценка на претклинички и клинички податоци за безбедноста на лекот.

Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во звање насловен доцент

Општи и посебни услови кои д-р Искра Печијарева-Садикаријо ги исполнува за избор во звање согласно со Законот за високото образование и Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научно звање на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

Општи услови за избор:

1. **Просечен успех од прв циклус студии.** Кандидатот д-р Искра Печијарева-Садикаријо има завршено прв циклус студии VII/1 (360 кредити) на Медицинскиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, со просечен успех 8,9 и се стекнува со звање доктор на медицина.
2. **Научен степен доктор на науки од областа во која се избира.** Кандидатката има научен степен доктор на медицински науки-клиничка медицина од областа на клиничка фармакологија, со кој се стекнала по одбраната на докторската дисертација со наслов „Употреба на антибиотици и евалуација на бактериска резистенција кај хоспитализирани деца“ на Медицински факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Р. Македонија со просечен успех 10,0.
3. **Објавени најмалку четири научни трудови во референтни научни публикации во последните пет години.**

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Година на излегување на списанието
1	Pechijareva-Sadikarijo I , Naumovska Z, Petrovski O, Stavrikj K, Balkanov T.	Antibiotic Consumption in Hospitalized Children at the University Clinic for Pediatric Diseases – Skopje	Open Access Maced J Med Sci [Internet]. 2020 Jun. 10 [cited 2021 Dec. 2];8(E):405-10. (IF 1.17)	2008
2	Iskra Pechijareva Sadikarijo , Marijana Danevska, Vera Georgieva, Zorica Naumovska	Educational program strategy in rising the awareness for adverse drug reactions reporting and improved pharmacovigilance practice in the Republic of North Macedonia	Macedonian Pharmaceutical Bulletin 66(03):93-94, Oct 2020	2001
3	Marijana Danevska, Iskra Pechijareva Sadikarijo , Julijana Sekovska, Katerina Ancevska Netkovska, Zorica Naumovska	Legal framework for pharmacovigilance in pregnancy and breastfeeding	Macedonian Pharmaceutical Bulletin, 66 (Suppl 1) 67 - 68 (2020)	2001
4	Milka Zdravkovska; Tijana Serafimovska; Jasmina Tonic Ribarska; Marija Dimitrova; Svetlana Zivkova; Alen Georgijev; Iskra Sadikarijo ; Trajan Balkanov; Marija Darkovska-Serafimovska	Commonly Isolated Pathogens from Postoperative Wounds and Antibiotic Susceptibility Testing At a Tertiary Care Hospital in Stip, North Macedonia.	IOSR Journal of Pharmacy, 2020 ISSN 2250-3013 (IF 5.448)	2011
5	Iskra Pechiareva Sadikarijo , Tijana Serafimovska, Marija Darkovska Serafimovska, Trajan Balkanov and Elena Kostova.	Pharmacoepidemiology and antimicrobial resistance data for bacterial infections in hospitalized children	Journal of the macedonian medical association Mac. Med. Preview, 2019; 73(2)	1946
6	Elena Kostova, Iskra Pechijareva Sadikarijo and Besnik Hamiti	Prognostic value of matrix metalloproteinase-2 (mmp-2) and -9 (mmp-9) in patients with colorectal cancer	Journal of the macedonian medical association Mac. Med. Preview, 2019; 73(2)	1946
7	Pechijareva-Sadikarijo I , Petrovski O, Stavrikj K, Balkanov T.	Use of antibiotics in hospitalized children at the University Clinic for pediatric diseases-Skopje	Journal of the Macedonian Association of Physiologists and Anthropologists Physioacta , 2019; 13 No1	

4. **Сертификат за познавање на англиски јазик** - Кандидатката активно го познава англискиот јазик (доставена соодветна потврда).

Посебни услови:

1. Препораки од двајца професори од соодветната област;
2. Активно партиципира во работилници и има престои во странство, со што го унапредува своето стручно познавање, кое понатаму го пренесува на своите соработници и колеги,

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

Својата наставно-образовна дејност д-р Искра Печијарева-Садикаријо ја започнува во учебната 2016/2017 година кога е ангажирана како асистент на Катедрата за фармакологија при УГД во Штип.

Како резултат на нејзиниот научноистражувачки труд и учеството во проекти во последните пет години д-р Искра Печијарева-Садикаријо има објавено повеќе трудови во списанија со меѓународен уредувачки одбор. Учествува на бројни конгреси, симпозиуми и семинари. Активното учество го реализира со презентација на оригинални трудови и како поканет предавач.

Објавени научни трудови во меѓународни научни списанија и списанија со фактор на влијание во последните 5 години (2017 до 2022 год.)

Во последните пет години д-р Искра Печијарева-Садикаријо има објавено повеќе трудови во списанија со меѓународен уредувачки одбор.

1. Pechijareva-Sadikarijo I, Naumovska Z, Petrovski O, Stavrikj K, Balkanov T. Antibiotic Consumption in Hospitalized Children at the University Clinic for Pediatric Diseases – Skopje. Open Access Maced J Med Sci [Internet]. 2020 Jun. 10 [cited 2021 Dec.2];8(E):405-10. Available from: <https://oamjms.eu/index.php/mjms/article/view/4059>

Злоупотребата и прекумерната употреба на антибиотици придонесуваат за развој на антимикробна резистенција. Целта на оваа студија беше да се анализираат податоците за обемот и структурата на пропишаните антибиотици во педијатриска популација на Универзитетската клиника за детски болести за период од еден квартал во 2018 и 2019 година. Вкупната количина на употребени антибактериски лекови со АТЦ код J01 за првиот квартал во 2018 година изнесува 33,65 DDD/100BD во споредба со првиот квартал од 2019 година кога се намали на 32,09 DDD/100BD. Најупотребувани антибиотици во првиот триместар од двете години биле од групата на цефалоспорини, особено 3-та и 4-та генерација парентерални цефалоспорини. Со трудот се заклучи дека придобивките од следењето на шемата на пропишување се неопходност за обезбедување на соодветни податоци за потрошувачката на антибиотици и придржување кон упатствата за добра клиничка пракса, а спречувањето на нерационалната употреба на антибиотици доведува до намалена можност за нивна неконтролирана употреба и развој на резистенција.

2. Iskra Pechijareva Sadikarijo, Marijana Danevska, Vera Georgieva, Zorica Naumovska Educational program strategy in rising the awareness for adverse drug reactions reporting and improved pharmacovigilance practice in the Republic of North Macedonia Macedonian Pharmaceutical Bulletin 66(03):93-94, Oct 2020 DOI:10.33320/maced.pharm.bull.2020.66.03.046

Добро воспоставен систем за фармаковигиланца (PV систем) на национално ниво е неопходност за подобрување на јавно здравје, зголемена безбедност на лековите и грижата за пациентите. Нема земја која има совршен систем за фармаковигиланца и сите сме соочени со недоволно известување за несаканите реакции на глобално ниво. Едукативни работилници за фармаковигиланца беа организирани и спроведени од страна на Агенцијата за лекови и медицински средства на Република Северна Македонија (МАЛМЕД) на 500 матични лекари во дванаесет различни градови. Неинтервентна студија беше спроведена во вид на прашалник со цел да се оцени ефикасноста на едукацијата на здравствените

работници за системот на фармаковигиланца. Имплементацијата на соодветна стратегија составена од PV едукативна програма со работилници заедно со современа софтверска инфраструктурата се потврди како успешен пристап во подобрување на системот за фармаковигиланца и известувањето за несакани реакции од лекови во секојдневната клиничка пракса.

- Marijana Danevska, Iskra Pechijareva Sadikarijo, Julijana Sekovska, Katerina Ancevska Netkovska, Zorica Naumovska Legal framework for pharmacovigilance in pregnancy and breastfeeding Macedonian Pharmaceutical Bulletin, 66 (Suppl 1) 67 - 68 (2020) DOI: 10.33320/maced.pharm.bull.2020.66.03.033

Повеќето жени се подложени на медицински третман за време на бременоста, без разлика дали лекот се препорачува за даден период или третманот е неизбежен поради одредена болест. Овој научен труд е преглед на релевантна европска и домашна легислатива, особено Директивата 2010/84/EU, Регулатива (ЕУ) 1235/2010, правилници, како и PubMed, Medline и други релевантни веб-сајтови за статии со емпириска анализа, оценување на влијанието на европските и неевропските регулаторни активности. Со оглед на тоа дека изложеноста кон некои контраиндицирани лекови во бременост понекогаш е неизбежна во секој триместар од бременоста, воспоставувањето на механизми на безбедносно мониторирање на бремените жени е неопходно за безбеден и ефикасен третман на различни патолошки состојби во текот на бременоста. Ограничени информации за употреба на лекови за време на бременост и доење ја наметнува потребата од имплементација на дополнителна законска рамка со цел да се добие безбеден третман со лекови кај оваа посебна група на пациенти со позитивен однос корист/ризик за мајката и плодот.

- Milka Zdravkovska; Tijana Serafimovska; Jasmina Tonic Ribarska; Marija Dimitrova; Svetlana Zivkova; Alen Georgijev; Iskra Sadikarijo; Trajan Balkanov; Marija Darkovska-Serafimovska (2020) Commonly Isolated Pathogens from Postoperative Wounds and Antibiotic Susceptibility Testing At a Tertiary Care Hospital in Stip, North Macedonia. IOSR Journal of Pharmacy. ISSN 2250-3013

Зголемените стапки на болнички инфекции и бактериска отпорност на најчесто користените антибиотици создадоа огромен проблем во управувањето со различни инфекции. Нашата студија е прва студија за следење на антимицробната чувствителност на обичните патогени во примероци од брис од рани по операција од два различни оддели на клиниката за терцијарна нега во Штип. Според резултатите, најголем процент на изолирани патогени има на одделот за ортопедија. Грам-негативните инфекции беа доминантни. Беше утврдено дека стапката на изолирани патогени е висока (метицилин резистентни *S. aureus*, *E. coli*, *P. aeruginosa*, *Proteus* и *Enterococcus* sp.) и бара дополнителни активности и мерки што треба да се преземат за подобрување на клиничкиот исход на пациентите. Податоците од оваа студија може да бидат корисни за планирање дополнителни активности и стратегии за намалување на интрахоспиталните инфекции и отпорноста на бактериите.

- Iskra Pechiareva Sadikarijo, Tijana Serafimovska, Marija Darkovska Serafimovska, Trajan Balkanov and Elena Kostova. Pharmacoepidemiology and antimicrobial resistance data for bacterial infections in hospitalized children Journal of the macedonian medical association Mac. Med. Preview, 2019; 73(2)

Бактериската резистенција претставува голем здравствен проблем за кој е потребно итно делување. Нерационалната употреба на антибиотици е широко распространета и е една од најзначајните причини за зголемување на резистенцијата и негативни терапевтски исходи. Отпорноста на бактериите кон лековите од прва линија резултира со зголемување на потрошувачката на новите генерации на антибиотици. Сериозноста на состојбата во однос на развојот на бактериската резистенција, бара опширно истражување на овој феномен и постојано следење на резистенцијата на бактериите. Систематското пребарување на литературната база на податоци ни даде доволно информации за употреба на антибиотиците, најчесто изолирани бактерии и нивната отпорност на различни класи на антибиотици. Според официјалните податоци, бактериската резистенција

е најниска во земјите во кои насоките за препишување и користење на антибиотици доследно се спроведуваат, како скандинавските земји, Холандија, Германија и Англија. Во нашата држава неопходно е да се создаде база на податоци по однос на ова прашање и информациите за рационална фармакотерапија.

6. Elena Kostova, Iskra Pechijareva Sadikarijo and Besnik Hamiti. Prognostic value of matrix metalloproteinase-2 (mmp-2) and -9 (mmp-9) in patients with colorectal cancer Journal of the macedonian medical association Mac. Med. Preview, 2019; 73(2)

Наоѓањето прогностички маркери за подобра идентификација на пациентите со повисок ризик може да биде драгоцено во однос на одредување и приспособување на предоперативниот и постоперативниот третман, како и подобро следење на пациентите заболени од колоректален карцином. Матрикс металопротеиназите се производ на туморските клетки, па оттука, тие можат да бидат поврзани со туморската прогресија вклучувајќи инвазија, миграција, ангиогенеза и метастазирање. Целта на нашето истражување беше да се испитаат серумските нивоа на MMP-2 и MMP-9 и истите да се корелираат со патолошките податоци како што стадиумот и исходот на пациентите со колоректалниот карцином (КРК). Вредностите на испитуваните MMP беа намалени постоперативно и почнаа да се зголемуваат 6 месеци подоцна кај пациентите од сите стадиуми со КРК, достигнувајќи највисоки вредности 12 месеци постоперативно со статистички значајни разлики во серумските нивоа на MMP-2 и MMP-9 и во однос на стадиумот на болеста и на дефинираните временски точки. Анализата на резултатите покажа дека серумските нивоа на MMP-2 добиени предоперативно, во 3-ти и 12-ти месец постоперативно, како и MMP-9 предоперативно и во 3-ти, 9-ти и 12-ти месец постоперативно се во значајна ко-релација со лошиот исход на пациентите со КРК. Од добиените резултати може да се заклучи дека серумските вредности на MMP-2, а особено на MMP-9 се важни индикатори за дијагностицирање на КРК и за следење на прогресијата на болеста.

7. Pechijareva-Sadikarijo I, Petrovski O, Stavrikj K, Balkanov T. (2019) Use of antibiotics in hospitalized children at the University Clinic for pediatric diseases-Skopje, Journal of the Macedonian Association of Physiologists and Anthropologists Physioacta, 2019; 13 No1

Прекумерната употреба и злоупотреба на антибиотици придонесува за развој на антимикуробна резистенција. Целта на оваа студија беше да се добијат релевантни податоци за обемот и структурата на употребата на антибиотици на Универзитетската Клиника за детски болести во Скопје, изразена во ДДД/100БД - сигурен индикатор кој овозможува попрецизно и детално следење во даден период од време. Во студијата беше анализирана потрошувачката на антибиотици помеѓу првиот квартал во 2018 и 2019 година. Вкупната количина на искористени антибактериски лекови со АТЦ код J01 за првиот квартал во 2018 година е 33,65 ДДД/100БД во однос на првиот квартал на 2019 година кога се намалил на 32.09 ДДД/100БД. Најупотребувана група на антибиотици во првиот триместар од двете години беше групата на цефалоспорини, особено парентерални цефалоспорини од трета и четврта генерација со 16,96 до 19,25 ДДД/100БД. Најчесто употребувани лек во двата квартала е цефтриаксон со 13.49 DDD/100BD во 2018 година со зголемување на 14.41 DDD/100BD во 2019 година, Препознавањето на факторите кои влијаат на навиките за препишување лекови и спроведувањето студии за следење на отпорноста на бактериите се еден од начините да се добијат релевантни податоци и да се обезбедат соодветни информации за ефикасноста на антибиотиките, што овозможува да се препише најсоодветната терапија.

Издвоени презентации на конференции и стручни собири во периодот од 2017 до 2022 год.

8. Учество на Конференција организирана од Светската здравствена организација за унапредување на регулаторните тела на Западен Балкан 2018 година.
9. Предавач на стручен собир организиран од Министерството за здравство за антимикуробна резистенција на лекови 2017 година.
10. Предавач на еднодневна едукација за следење на безбедност на лекови организирана

преку Центар за континуирана едукација - Фармацевтскиот факултет при УКИМ 2017 година.

11. Учество како предавач на дводневна ТАИЕХ работилница - "Workshop on Transposing EU Pharmacovigilance Legislation" со 85 лекари специјалисти од секундарно и терциерно ниво номинирани од Министерството за здравство како претставници од клинички болници, општи болници, здравствени домови и приватни болници 2018 година.
12. Едукација на здравствени работници (вработени во вакцинални пунктови) за подигање на свеста за пријавување на несакани реакции како и системот и начин на поднесување на пријава од Министерството за здравство и Мој термин 2021 година.
13. Едукација на 92 одговорни лица за фармаковигиланца за системот на фармаковигиланца, пријавување несакани реакции, сигнал детекција, систем за управување со ризик и мерки за минимизирање на ризик организирано од едикативен центар Концепт 2022 година.

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Д-р Искра Печијарева-Садикаријо во периодот од 2017 до 2022 година има реализирано повеќе презентации на научни конференции и стручни собири за континуирана едукација.

14. Одржани над 90 работилници и обука за фармаковигиланца со здравствени работници од примарна здравствена заштита во соработка со Здружението на приватни лекари на Македонија – ЗПРЛМ 2017-2018 година;
15. Извршени обуки на одговорните лица за фармаковигиланца на носителите на одобренија за ставање на лек во промет за имплементирање на ново софтверско решение – електронски систем за фармаковигиланца (следење на несаканите реакции од лекови) 2018 година.
16. Учество во изготвување програма и Меморандум за соработка на МАЛМЕД со Министерството за здравство и Управата за електронско здравство - Мој термин со цел интегрирање на двата системи (софтверот за фармаковигиланца и Мој термин) како би се поедноставило пријавувањето на несакани реакции од страна на здравствените работници 2018 година.
17. Одржани работни состаноци и едукација со одговорните лица за фармаковигиланца и директорите на одделите за маркетинг на повеќе носители на одобренија, како: Алкалоид, Крка фарма, Лек, Плива, Рош Македонија, Септима, Хемофарм, Нобел Илач Санџи Тицарет, Сановел Илач, Галеника, Ново Нордиск, Босналијек и Фармабренд Нова (здружение на оригинаторни и иновативни компании) 2018 година.
18. Одржани работни состаноци со претставници на здруженија на пациенти: БОРКА (Здружение на пациенти од малигни заболувања) и БАЛАНС (Здружение на деца болни од дијабет) за системот на фармаковигиланца, улогата на МАЛМЕД во прибирање, обработка и евалуација на пријавите за несакани реакции од лекови, како и улогата на пациентите 2018 година.
19. Работилница за примена на системот за фармаковигиланца организирана од СЗО 5-7.09.2021 година. (онлајн)
20. Работилница за проценка на пријави за несакани реакции организирана од СЗО 6-8.10.2021 година (онлајн)
21. Работилница за сигнал детекција организирана од СЗО 5-7.11.2021 година (онлајн)
22. Работилница за медиумско покривање на начин на постапување при безбедносни проблеми со лекови организирана од СЗО 6-8.12.2021 година (онлајн)
23. Семинар за новите текови во клиничките испитувања на лекови 14.12.2017 година организиран од CRA Akademija (Република Србија)
24. Едукација за инспекција во фармаковигиланца организирана од Европската агенција за лекови (Обединето Кралство) 5-0-9.10.2017 година
25. Едукација за кодирање и користење на системот MedDRA организирано од Агенцијата за лекови и медицински средства на Република Хрватска (ХАЛМЕД) 6-9.12.2019 година.

Кандидатката д-р Искра Печијарева-Садикаријо почнувајќи од 2017 година учествува во следниве проекти:

26. Проект ТАИЕХ - “Workshop on Transposing EU Pharmacovigilance Legislation” поддржан од Европска комисија 2018 година.
27. Проект за рационална употреба на антибиотици организиран од Министерството за здравство 2019 година.
28. Проект за подигање на свеста за пријава на несакани реакции кај онколошки пациенти организиран од Фармацевтскиот факултет при УКИМ 2017 година.

Кандидатката е раководител на Одделението за фармаковигиланца и материовигиланца во МАЛМЕД.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Во согласност со Законот за високо образование, како и Правилникот за единствените критериуми за избор во наставни, наставно-научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип, и според анализата на приложената документација, Рецензентската комисија констатира дека кандидатката д-р Искра Печијарева-Садикаријо ги исполнува сите услови за избор во наставно-научно звање насловен доцент и за целокупната активност во извештајниот период од 2017 до 2022 година има остварено (НО=, НИ=83 и САОР=26) = 109 поени.

Од целокупната презентирана досегашна активност може да се заклучи дека кандидатката д-р Искра Печијарева-Садикаријо поседува исклучителни квалитети и способности во наставно-образовната и научноистражувачката дејност.

Имајќи ги предвид сите факти што се наведени во овој извештај, како и освоените поени од нејзините активности од наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, Рецензентската комисија има чест и задоволство да му предложи на **Наставно-научниот совет да ја избере кандидатката д-р Искра Печијарева-Садикаријо во звање насловен доцент за наставно-научната област клиничка фармакологија и токсикологија (30211) на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Трајан Балканов, редовен професор, претседател, с.р.

Д-р Димче Зафиров, редовен професор, член, с.р.

Д-р Марија Дарковска Серафимовска, вонреден професор, член, с.р.

П Р И Л О Г

Табела за вреднување на активностите на д-р Искра Печијарева-Садикаријо, според критериумите за избор на наставници и соработници на Универзитет „Гоце Делчев“

Р. бр.	Наставно-образовна дејност	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
	ВКУПНО					
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
	Одбранета докторска теза	1	8			8
	Одбранет специјалистички труд	1	6			6
	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (прв автор – бр. 1, 2, 5, 7)	4	9			36
	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (втор автор – бр. 3, 6)	2	6			12
	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (останати автори бр.4)	1	3			3
	Учество на научен собир (бр. 8, 9, 10, 11,12,13)	6	1			6
	Член на организациски или научен одбор на научен собир (бр.14,15,16, 17,18,19,20,21,22,23,24,25)	12	1			12
	ВКУПНО					83
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
	Пленарно предавање на стручен собир					
	Учесник во научен проект (бр. 26, 27, 28) (максимум во три проекти)	3	8			24
	Член на институтски орган, комисија	1	2			2
	ВКУПНО					26
	ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ					109

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН НАСТАВНИК ВО НАСЛОВНО ЗВАЊЕ ЗА
НАСТАВНО- НАУЧНАТА ОБЛАСТ СУДСКА МЕДИЦИНА НА
ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП

Со Одлука бр. 2002-152/11 од 20.5.2022 година, донесена на 278. седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 20.5.2022 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на наставник во насловно звање насловен доцент/насловен вонреден професор за наставно-научната област судска медицина, на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ на 29 април 2022 година и во предвидениот рок се пријави: насловен доцент доктор Наташа Давчева, доктор по морфологија од областа на медицинските науки, вработена на Институтот за судска медицина и криминалистика при Медицински факултет во Скопје.

Врз основа на приложената документација од кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Д-р Наташа Давчева е родена во 1970 год. Средното образование го завршува во Скопје. Медицинскиот факултет го завршува во Скопје во 1994 година, со просек од 8.9, а следната година го завршува државниот испит и се стекнува со лиценца за самостојна работа.

На Институтот за судска медицина и криминалистика при Медицинскиот факултет во Скопје е вработена од 1998 г., а на 28.8.2002 година го завршува специјалистичкиот испит по судска медицина.

На 1.6.1999 г. за првпат е избрана за помлад асистент во наставно-научната област судска медицина на Медицинскиот факултет во Скопје, а потоа реизбрана во 2003 година, за да во 2005 г. биде избрана за асистент и реизбрана во 2008 година.

Магистерските студии ги завршува со просек од 9.63 и на 25.6.2004 година го одбрала магистерскиот труд на тема „Компаративна анализа на механичките асфиктични повреди“.

Во 2004 година престојувала на Одделот за невронаука при Државниот психијатриски институт во Њујорк кој е дел од Универзитетот Колумбија, каде што под водство на проф. д-р Ендрју Дворк ја усвоила постапката за вршење на детален невропатолошки преглед на фиксирано мозочно ткиво, како и имунохистохемиско испитување на мозочно ткиво со антители спроти Бета амилоид прекурсор протеин, со цел визуализирање на оштетените аксони кај дифузната аксонална лезија. Во оваа област кандидатката ја одбрала својата докторска дисертација на Бугарската академија на науките (БАН) на 5.2.2015 година, со наслов „Невроморфологија и судско-медицинското значење на дифузната аксонална лезија“. Со Решение од Министерството за образование и наука од 29.9.2015 година докторатот е признаен како документ за завршен трет циклус на докторски студии од областа на медицинските науки.

На 6.11.2017 година, со Одлука на ННС на ФМН при УГД - Штип, била избрана за насловен доцент во наставно-научната област судска медицина, така што во временскиот период од 2017 до 2022 г. ја врши оваа дејност. Таа е автор на учебното помагало за студентите по медицина со наслов „Практикум по судска медицина“, издаден во 2019 година, во издаваштво на УГД - Штип.

Со Одлука на ННС на Медицинскиот факултет при Универзитет во Марибор, Република Словенија, ЕУ, од 15 април 2019 г. е избрана за доцент во наставно-научната

област судска медицина. Поседува сертификат за познавање на словенечкиот јазик и е вклучена во наставата по судска медицина на Медицинскиот факултет во Марибор, Република Словенија.

Професионално, доц. д-р Давчева е долгогодишен специјалист по судска медицина, повеќе од 20 години се занимава со оваа професија, при што изработила преку 1000 судско-медицински обдукции и околу 500 правно-медицински експертизи, меѓу нив забележителен број на експертизи за евентуални лекарски грешки и несвесно лекување. Таа е лиценциран вештак од страна на Министерството за правда на РМ.

Како научен работник изработила вкупно 81 научен труд, меѓу кои 35 претставуваат авторски трудови, а 12 од нив се објавени во реномирани списанија со импакт фактор. Со орална презентација изложувала нејзини трудови на меѓународни конгреси и симпозиуми вкупно 16 пати. Полето на истражување на кое е посветена претставува *форензичната невропатологија и повредите на главата*.

Издвојуваме дека се јавува како рецензент во повеќе интернационални списанија со импакт фактор, во издаваштво на познатата британска медицинска издавачка куќа Elsevier, а исто така е рецензент и член на уредувачкиот одбор во списанието Acta morphologica et anthropologica, во издаваштво на Бугарската академија на науките во Софија, Република Бугарија.

Општи услови за избор

Насловен доцент д-р Наташа Давчева поседува дипломи за завршени додипломски студии по општа медицина, со просек 8.9, како и постдипломски студии со просек од 9.63.

Таа е доктор по морфологија од областа на медицинските науки и нејзината научноистражувачка работа е главно фокусирана на судскомедицинската наука со која се занимава 23 години.

За насловен доцент на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип е избрана на 6.11.2017 година, а на Медицинскиот факултет во Марибор, Република Словенија, е избрана за доцент на 15.4.2019 година.

Таа поседува сертификати за владеење со англиски и словенечки јазик.

Како плод на нејзината претходна научна работа ги издвојуваме само нејзините **авторски** трудови кои се наоѓаат во светската база на податоци од областа на медицината **Pubmed** и во библиографската база на податоци **Scopus**:

- **Davceva N, Basheska N, Sivevski A.** Traumatic axonal injury, a clinico-pathological correlation. Journal of Forensic and Legal medicine **2017**; 48: 35-40. **ИФ 1.098**
- **Davceva N, Basheska N, Balazic J.** Diffuse axonal injury - a clinicopathological entity in closed head injuries. American Journal of Forensic medicine and pathology September **2015**; Vol 36, No 3: 127-133. **ИФ 0,624**
- **Davceva N, Janevska V, Ilievski B, Spasevska L, Popeska Z.** Dilemmas concerning the diffuse axonal injury as a clinicopathological entity in forensic medical practice. Journal of Forensic and Legal medicine **2012**; 19: 413-418. **ИФ 1.098**
- **Davceva N, Janevska V, Ilievski B, Petrushevska G, Popeska Z.** The occurrence of acute subdural haematoma and diffuse axonal injury as two typical acceleration injuries. Journal of Forensic and Legal medicine **2012**; 19: 480-484. **ИФ 1.098**
- **Davceva N, Janevska V, Ilievski B, Spasevska L, Jovanovic R.** The importance of the detail forensic-neuropathological examination in the determination of the diffuse brain injuries. Soud Lek **2012**; 57 (1): 2-6.
- **Davceva N.** Dilemmas surrounding the occurrence mechanism of cerebral diffuse vascular injury. Rom J Leg Med **2, 2010**: 115-120. **ИФ 0.398**
- **Davceva N, Duma A.** "Differential-diagnostic elements in the determination of drowning". Romanian Journal of Legal Medicine-March **2005**. Vol XIII: 22-30. **ИФ 0.398**

За намената на овој избор, доцент д-р Наташа Давчева има доставено сепарати од 15 нејзини научноистражувачки трудови (законскиот предуслов за избор во вонреден професор е пет трудови во меѓународни научни списанија) публикувани во меѓународни научни списанија, од кои 2 се објавени во списанија со импакт фактор. Во овој извештај се

евалуирани трудовите на д-р Наташа Давчева публикувани само во последните 5 години. Научните трудови со кои д-р Наташа Давчева ги исполнува законските критериуми за избор во звање вонреден професор се:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Години на излегување на трудот и импакт фактор
1	Davceva N, Basheska N, Sivevski A.	Traumatic axonal injury, a clinico-pathological correlation.	Journal of Forensic and Legal medicine 2017 ; 48: 35-40.	28 години (списанието излегува од 1994 година), меѓународно научно списание со ИФ 1.098
2	Davčeva N. Balažic J.	Nevromorfologija difuzne aksonske okvare pri zapretilih poškodbah glave.	Naša Bolnišnica - Revija Univerzitetnga kliničnega centra Maribor. Leto 2018 , št. 4. p-p: 56-59.	10 години (списанието излегува од 2012 година), словенечко национално списание
3	Janjic P, Petrovski K, Dolgoski B, Smilay J, Zdravkovski P, Pavlovski G, Jakjovski Z, Davceva N, Poposka V, Stankov A, Rosoklija G, Petrushevska G, Kocarev Lj, Dwork JD.	Measurement-oriented deep-learning workflow for improved segmentation of myelin and axons in high-resolution images of human cerebral white matter.	Journal of Neuroscience methods 326 2019 , 108373: 1-13. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31377177/	43 години (списанието излегува од 1979 година), меѓународно научно списание ИФ 2.785
4	Davceva N. Bituljanu N, Belakaposka V, Stankov A.	The significance of Diffuse axonal injury in a forensic medicine practice. A review.	100 Rokov Ustavu Sudneho Lekarstva 1919-2019. Zbornik vedeckych prac. Univerzita Komenskeho v Bratislave. 2019 : 250-258. https://www.prolekare.cz/casopisy/soudni-lekarstvi	Специјално издание по повод 100 години судска медицина во Словачка, во уредништво на Здружението на доктори по судска медицина

5	Sivevski A, Karadzova D, Davceva N , Aleksioska-Papestiev I, Kadriu R, Velickovic I, Markovic I, Pejdic N, Baysinger CL.	Post partum death in a patient diagnosed with COVID – 19.	Front. Glob. Womens Health, 24 September 2020. https://doi.org/10.3389/fgwh.2020.567810	15 години (списанието излегува од 2007 година), меѓународно научно списание
6	Davceva N , Ivceva A, Tosevska/ Trajkovska K, Dzensis J.	Unusual cause of death in a patient with COVID-19.	Acta morphologica et anthropologica, 28 (1-2). Sofia 2021: 48-56. http://www.iempam.bas.bg/journals/acta/acta_28a.html https://eprints.ugd.edu.mk/28677/1/48-56.pdf	33 години (списанието излегува од 1989 година), научно списание со меѓународен уредувачки одбор
7	Davceva N , Sivevski A.	Medico-legal aspects in the expertise of anesthesia related death.	Folia Societatis Medicinae Legalis Slovacae. November 2021. Vol 11, No2: 62-66.	12 години (списанието излегува од 2010 година), меѓународно научно списание

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

Целиот нејзин работен стаж доц. д-р Давчева била вклучена во наставата во наставно-научната област судска медицина: 17 години како асистент на Медицинскиот факултет при УКИМ Скопје (избирана 4 пати: 1999, 2003, 2005, 2008 година); 5 години како насловен доцент на Факултетот за медицински науки при УГД Штип, избрана на 6.11.2017 година и 3 години е доцент на Медицинскиот факултет при Универзитетот во Марибор во Република Словенија, ЕУ, кој се наоѓа во првите 1000 универзитети според Шангајската листа, каде што е избрана на 15.4.2019 година.

На Факултетот за медицински науки при УГД Штип таа е креатор на програмата за предавања и вежби за студентите по медицина. Нејзините авторски текстови за практична настава по судска медицина се наоѓаат во учебното помагало за студентите по медицина издадено во 2019 година, во издаваштво на УГД Штип:

Наташа Давчева. Практикум по судска медицина. ISBN 978-608-244-639-4 УГД ШТИП 2019.

<https://e-lib.ugd.edu.mk>

<https://e-lib.ugd.edu.mk/detal.php?id=839&ugd=a4103782d0a41e7c4976ad9e717ae8cf>

Нејзините предавања од теоретската настава по судска медицина се собрани во делото **Збирка предавања по судска медицина**, кое е веќе рецензирано и е во фаза на издавање, во издаваштво на УГД - Штип.

Дополнително, таа е вклучена во наставата по предметот Медицинска етика за студентите по општа медицина при ФМН - УГД, како и на студиите од третиот циклус.

Со изборот за доцент на Медицинскиот факултет при Универзитетот во Марибор, Република Словенија, ЕУ, таа е дел од наставата за студентите по општа медицина на овој факултет.

Од доставените биографски и библиографски податоци на д-р Наташа Давчева, очигледно е дека како научен работник таа изработила вкупно 81 научен труд, меѓу кои 35 претставуваат авторски трудови, а 12 се објавени во реномирани списанија со импакт фактор. Со орална презентација изложувала нејзини трудови на меѓународни конгреси и симпозиуми вкупно 16 пати. Полето на истражување на кое е посветена претставува форензичната невропатологија и повредите на главата.

За време на нејзиниот научен престој на Универзитетот Колумбија во Њујорк таа усвоила два научноистражувачки методи од областа на форензичната невропатологија, област на која и е посветена последниве 17 години: Детален форензично-невропатолошки преглед на фиксирано мозочно ткиво и Имунохистохемиско детерминирање на дифузните мозочни повреди со употреба на антитела спроти бета амилоид прекурсор протеин. Токму од областа на форензичната невропатологија го одбранила својот докторски труд и ги објавила дванаесетте трудови во реномирани списанија со ИФ. Оттука е и меѓународната препознаеност на авторката, на што се должи фактот дека таа се јавува како рецензент во повеќе интернационални списанија со импакт фактор, во издаваштво на познатата британска медицинска издавачка куќа Elsevier, а исто така е рецензент и член на уредувачкиот одбор во списанието *Acta morphologica et anthropologica*, во издаваштво на Бугарската академија на науките во Софија, Република Бугарија.

Член е на Асоцијацијата на судски доктори на Југоисточна Европа при Германското здружение на судски доктори, како и на Факултетот за легална и форензична медицина при Кралскиот колеџ на докторите во Лондон (*Royal College of physicians London*). Исто така е член на Здружението на лекарите по судска медицина при МЛД на РМ. Таа е и сертифициран вештак вклучен во Регистарот на вештаци во Министерството за правда на РМ.

Листа на трудови и евалуација на трудовите за изборот на д-р Наташа Давчева (публикувани во последните 5 години)

1. **Davceva N**, Basheska N, Sivevski A. Traumatic axonal injury, a clinico-pathological correlation. *Journal of Forensic and Legal medicine* 2017; 48: 35-40. **IF 1.098.**

Во овој труд се анализирани 63 случаи со затворена повреда на главата кај кои е извршен детален форензично-невропатолошки преглед на мозокот, вклучувајќи и имунохистохемиска анализа со антитела спроти β – амилоидниот прекурсор протеин (β -APP) со цел, постмортално дијагностицирање на дифузната аксонална лезија (ДАЛ). Потоа е извршена ретроградна анализа на клиничките параметри, со цел да се согледа клиничко-патолошката релација на оваа повреда. Како два најрелевантни показатели на нарушувањето на мозочната функција се анализирани состојбата на свеста и времето на преживување. Резултатите покажаа дека ДАЛ не придонесува сигнификантно кон смртниот исход во првите 24 часа по повредата, а претставува значаен фактор на нарушување на свеста, заради што нејединствено е значаен фактор за тешкото нарушување на мозочната функција при затворените повреди на главата.

2. **Davceva N**. Nevromorfologija difuzne aksonske okvare pri zapretih poškodbah glave. *Naša Bolnišnica - Revija Univerzitetna kliničnega centra Maribor*. Leto 2018, št. 4. p-p: 56-59.

Во овој ревијален труд е опишана дифузната аксонална лезија (ДАЛ) како клиничко-патолошки ентитет кој се јавува при затворените повреди на главата. Ревијалниот труд се заснова на повеќегодишни наши испитувања на оваа тешка повреда на мозокот, кои се претходно објавени во неколку трудови. Во нив е испитувана појавноста и дистрибуцијата на ДАЛ, патоанатомскиот наод, биомеханичката сигнификантност, односно начинот на повредување и кај кои случаи се очекува појавата на ДАЛ, како и разработени се с уште постоечките дилеми и дискусии во научната јавност врзани за оваа тешка повреда на мозокот при затворените повреди на главата.

3. Janjic P, Petrovski K, Dolgoski B, Smilay J, Zdravkovski P, Pavlovski G, Jakjovski Z, **Davceva N**, Poposka V, Stankov A, Rosoklija G, Petrushevska G, Kocarev Lj, Dwork JD. Measurement-oriented deep-learning workflow for improved segmentation of myelin and axons in high-resolution images of human cerebral white matter. *Journal of Neuroscience methods* 326

(2019) 108373: 1-13. IF 2.785

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31377177/>

Стандардната сегментација на електронските микрографи со висок контраст овозможуваат идентификување на миелинот, но не овозможуваат мерење на миелинската обвивка на аксоните, кога тоа е значајно во патологијата на некои заболувања. Во трудот е претставена модификација на методот на стандардната сегментација, всушност со унапредување во автоматска сегментација на електронските микрографи, со цел да се воочи и измери миелинот на поединечниот испитуван аксон во белата мозочна маса

4. **Davceva N.** Bituljanu N, Belakaposka V, Stankov A. The significance of Diffuse axonal injury in a forensic medicine practice. A review. 100 Rokov Ustavu Sudneho Lekarstva 1919-2019. Zbornik vedeckych prac. Univerzita Komenskeho v Bratislave. **2019**: 250-258.

<https://www.prolekare.cz/casopisy/soudni-lekarstvi>

Во овој ревијален труд изготвен по покана на главниот уредник на списанието, а објавен во специјално издание на списанието издадено по повод 100 години од постоењето на судската медицина во Словачка, синтетизирани се сите сознанија за ДАЛ претходно публикувани од страна на авторката во меѓународни списанија: дефиниција на ДАЛ, критериуми за нејзино дијагностицирање, нејзиното биомеханичко значење, нејзиното медико-легално значење во секојдневната судско-медицинска дејност и најкарактеристичниот макроскопски и микроскопски патолошки наод со кој се одликува оваа дифузна повреда на мозокот.

5. Sivevski A, Karadzova D, **Davceva N**, Aleksioska-Papestiev I, Kadriu R, Velickovic I, Markovic I, Pejdic N, Baysinger CL. Post partum death in a patient diagnosed with COVID – 19. Front. Glob. Womens Health, 24 September **2020**. <https://doi.org/10.3389/fgwh.2020.567810>

Овој труд претставува приказ на случај. Имено, 27-годишна жена со бременост во 34 гестациска недела која била примена на гинеколошката клиника заради развиена состојба на болеста COVID-19. Заради воочени нарушувања во срцевата работа на плодот, на денот на хоспитализацијата е извршен царски рез. Но, состојбата на родилката прогресивно се влошува во следните 6 дена и покрај интензивната супоративна терапија и третман, завршува со смртен исход. Во трудот се истакнува дека не постојат прецизни препораки за бремени жени и родилки болни од COVID-19, како и дека во конкретниот случај не е забележана вертикална трансмисија на вирусот SARS CoV-2 од мајката кон плодот.

6. **Davceva H**, Ivceva A, Tosevska/Trajkovska K, Dzensis J. Unusual cause of death in a patient with COVID-19. Acta morphologica et anthropologica, 28 (1-2). Sofia **2021**: 48-56.

Во овој труд е претставен случај од судскомедицинската пракса. Имено, 39-годишен маж кој извршил самоубиство со бесење, а притоа е добиен податок дека бил болен од COVID-19. Трудот е комплетна клиничко-патолошка анализа на конкретниот случај во кој се анализирани во детали започнувањето и прогресијата на основната болест COVID-19, нарушувањето на лабораториските параметри и позитивноста на молекуларните и антигенските тестови за идентификување на вирусот SARS CoV-2, развојот на психијатриската симптоматологија во функција на време, односно неговата силна надразнетост и психичка растроеност заради која најпрво направил еден обид за самоубиство кој бил спречен, за да конечно направи втор обид кој за жал завршил летално. Евалуирана е странска литература која јасно укажува на невролошки и психијатриски нарушувања кај лица болни од COVID-19.

7. **Davceva N**, Sivevski A. Medico-legal aspects in the expertise of anesthesia related death. Folia Societatis Medicinæ Legalis Slovacæ. November **2021**. Vol 11, No2: 62-66.

Преку приказ на случај од судскомедицинската пракса и широка евалуација на литературата каде што се обработува смрт настаната за време на анестезија, дадена е поширока анализа на аспектите за кои мора да се води сметка при изработувањето на судскомедицинска експертиза за евентуално постоечка лекарска грешка или несвесно лекување во овие специфични случаи. Разработена е дефиницијата и елементите на лекарската грешка, кога таа заради присутни криминализирани елементи, како што е

несовесноста во постапувањето, преминува во кривично дело несовесно лекување и особено даден е поширок осврт на сите можни компликации кои може да настанат во време на анестезијата и нејзиното администрирање, а кои мора да бидат земени предвид при изготвувањето на овој вид комплексна судско-медицинска експертиза.

Трудови презентирани како постери или усни излагања на меѓународни конгреси и симпозиуми:

8. **Davceva N, Sivevski A, Stankov A, Pavlovski G, Bituljanu N, Chakar Z.** Traumatic axonal injury, a clinical-pathological correlation. 10-th International Symposium Advances in Legal Medicine combined with the 96-th Annual conference German Society of Legal Medicine, Dusseldorf, 11-15 September 2017. Abstract book: p. 313 – O-6. **Орална презентација.**

Во овој оригинален научен труд е испитана појавата на дифузната аксонална лезија (ДАЛ) кај вкупно 63 случаи со затворена повреда на главата, а потоа ретроградно е извршена клиничко-патолошка анализа на степенот на нарушување на мозочната функција кај случаите со ДАЛ и споредено со случаите без ДАЛ. Утврдено е дека ДАЛ не придонесува значајно за смртта во првите 24 часа по здобивање на повредата на главата, но е значаен фактор на нарушување на мозочната функција согледано преку нарушувањата на состојбата на свеста.

9. **Ivcheva A, Davceva N, Jakjovski Z, Chakar L, Bituljanu N, Belakaposka V.** The impact of hyperkalemia on death due to extensive trauma of the limbs. 10-th International Symposium Advances in Legal Medicine combined with the 96-th Annual onference German Society of Legal Medicine, Dusseldorf, 11-15 September 2017. Abstract book: p. 379 – P-120. **Постер.**

Прикажан е случај на обемна повреда на долните екстремитети со некроза на мускулатурата каде што смртта настапила напрасно во текот на лекувањето. Анализирани е улогата на хиперкалиемијата кон настапувањето на напрасната смрт, заради фатално нарушување на работата на срцето.

10. **Davceva N, Stankov A, Poposka V, Chakar Z, Jakovski Z, Pavlovski G, Bitoljanu N, Belakaposka V.** Medico-legal aspects in the expertise of Anesthesia related death. 97. Jahrestagung der DGRM/ 42 Jahrestagung des AKFOS. Halle/Saale, 12-15 September 2018. Abstract book: p. 357 – V-76. **Орална презентација.**

Анализирани се и истакнати најважните аспекти при вршење на судско-медицинска експертиза на смрт настаната за време на анестезија, за евентуално постоечка лекарска грешка или несовесно лекување. Разработена е дефиницијата и елементите на лекарската грешка, кога таа заради присутни криминализирани елементи, како што е несовесноста во постапувањето, преминува во кривично дело несовесно лекување и особено даден е поширок осврт на сите можни компликации кои може да настанат во време на анестезијата и нејзиното администрирање, а кои мора да бидат земени предвид при изготвувањето на овој вид комплексна судско-медицинска експертиза.

11. **Belakaposka Srpanova V, Bituljanu N, Ivcheva A, Davcheva N, Jankova-Ajanovska R, Stankov A, Chakar Z, Janeska B.** Forensic perspective of sudden death due to pancreatitis: Case report. 97. Jahrestagung der DGRM/ 42 Jahrestagung des AKFOS. Halle/Saale, 12-15 September 2018. Abstract book: p. 365 – P-15. **Постер.**

Приказ на случај со панкреатитис во судско-медицинската пракса со осврт кон појавата на симптоматологијата и брзиот фатален исход. Во трудот е вклучена детална патолошко-хистолошка анализа на конкретниот случај.

12. **Davceva N, Sivevski A.** Medico-legal aspects in the expertises of anaesthesia related death. *Меѓународна конференција за форензична психијатрија. 13-15 Октомври 2016. Охрид, Р Македонија. Постер*

Прикажан е случај од судско-медицинската пракса на смрт во моментот на администрирање на воведната анестезија, поконкретно во фазата на интубацијата, со детален осврт врз патоанатомскиот наод утврден за време на обдукцијата и толкувањето на истиот во контекст на евентуално постоење на лекарска грешка.

13. **Ivcheva A, Jankova-Ajanovska R, Belakaposka-Srpanova V, Davceva N, Bituljanu N, Chakar Lj, Rakipi A, Janeska B.** An autopsy finding in mechanical ileus caused by ingestion

of foreign body. 97. Jahrestagung der DGRM/ 42 Jahrestagung des AKFOS. Halle/Saale, 12-15 September 2018. Abstract book: p. 367 – P-24. **Постер.**

Приказ на случај на смрт од механички илеус предизвикан од страна тело. Направен е осврт на патоанатомскиот наод во текот на обдукцијата, изолирањето на туѓото тело и локалната, а потоа и генерализираната инфекција на организмот предизвикана од механичкиот илеус.

14. **Davceva N**, Ivceva A, Tosevska/Trajkovska K, Dzengis J. Unusual cause of death in a patient with COVID-19. 100 Internationale Jahrestagung der DGRM in Munchen. 15.09.2021.

Прикажан е случај од судскомедицинската пракса. Имено, случај на повторено самоубиство, по еден неуспешен обид, настанато среде едно психичко растројство тесно врзано со постоењето на активна болест COVID-19. Преку прикажаниот случај и евалуираната литература изнесено е дека болеста COVID-19 е комплексна болест која засега повеќе органи и органски системи, при што предизвикува и значајни невролошки и психички нарушувања, кои не би смеело да бидат пренебрегнати во текот на лекувањето.

15. Паневска М, **Давчева Н**, Дишовски Б, Крстевски Ж. Огнострелна канална повреда низ аортата. Втор Конгрес на студенти по општа медицина. 9-12 Мај 2019 година. Штип. Книга на апстракти: 136.

За целите на студентскиот конгрес прикажан е случај на канална огнострелна повреда низ стомакот, која минува низ стеблото на аортата, каде што е направен промптен хируршки третман со премостување на аортата, но за жал завршува со летален исход на младата 19-годишна девојка, предизвикана од хеморагичниот шок.

16. **Davceva N**, Bituljanu N, Belakaposka V, Stankov A. Diffuse axonal injury, a distinct entity in a forensic medicine practice, a review. Folia Societatis Medicinæ Legalis Slovaca. November 2019. Vol 9, No 2: 139-140.

Ревизијален научен труд, во кој се синтетизирани резултатите од долгогодишната студија на дифузната аксонална лезија (ДАЛ) од страна на авторката, веќе објавени во реномирани светски списанија. Претставена е ДАЛ како клиничко-патолошки ентитет кој е присутен во секојдневната судскомедицинска пракса и треба да биде препознаен бидејќи укажува на важни информации во врска со механизмот на повредувањето, времето на преживување, конкретната причина за смрт и слично.

Поканети предавања:

1. **Davceva N**. Contemporary approach to studying of the morphology of brain injuries (**invitation lecture**). Lecture for PhD students, PostDocs, young researchers and lecturers. Project: "Creation and development of young high-qualified lecturers for innovative interdisciplinary research of great importance in medicine". Grant No BG05M20P001-2.009-0019-C01/02.06.2017, financed by the Operational Programme "Science and Education for Smart Growth" 2014-2020, co-financed by the European Union via the European Structural and Investigation Funds. Sofija 2018.

По покана на Бугарската академија на науките, одржано е предавање за современиот пристап кон проучување на морфологијата на мозочните повреди, за докторанди, запишани на постдокторски студии, млади истражувачи и предавачи. Со воведување на концептот на фокални и дифузни мозочни повреди, како и концептот на примарни и секундарни мозочни оштетувања, стана јасно дека исходот од една тешка повреда на мозокот не зависи толку од фокалните повреди – контузиите, колку што зависи од присуството на примарните дифузни повреди и појавата на секундарните мозочни оштетувања. Дифузните мозочни повреди не може да бидат дијагностицирани со рутински преглед на мозокот, туку тие треба активно да се бараат, заради што се спроведува детален форензично-невропатолошки преглед на мозочно ткиво, се земаат примероци од однапред утврдени предилекциони мозочни региони, а потоа се врши серија на хистолошки боења, меѓу кои, од особено значење е примената на имунохистохемијата, која е непогрешлива при дијагностицирањето на аксоналната патологија, но и на клеточниот одговор настанат како резултат на мозочната повреда.

2. **Давчева Н.** Современ притап кон проучување на повредите на мозокот. Пленарно предавање на Вториот конгрес на студентите по општа медицина. 9-12 мај 2019. Штип.

Со воведување на концептот на фокални и дифузни мозочни повреди, како и концептот на примарни и секундарни мозочни оштетувања, надмината е класичната симплифицирана и педагошки приспособената класификација на повредите на мозокот, според која тие се делеа на: *Commotio*, *Contusio* и *Compressio cerebri*. Стана јасно дека исходот од една тешка повреда на мозокот не зависи толку од фокалните повреди – контузиите, колку што зависи од присуството на примарните дифузни повреди и појавата на секундарните мозочни оштетувања. Имено, мозочната повреда не е резултат на момент, туку многу повеќе е процес чиј исход главно зависи од појавата на дифузните мозочни повреди. Ваквите сознанија налагаат ревидирање на постоечката класификација на повредите на мозокот и усвојување на нова понапредна класификација.

Рецензии по покана на уредништвото на реномирани списанија со импакт фактор и други

1. Deyana Velkova, Emilia Kaisheva, Diana Gospodinova, William Dokov. Applying Anthropological Methods for Establishing the Sex, Age and Stature in a Case of Dismembered Corpse. *Acta morphologica et anthropologica*, 28 (3-4). Sofia 2021.
<http://www.iempam.bas.bg/journals/acta/acta28b/116-122.pdf>
2. Nataliia Maryenko, Oleksandr Stepanenko. Folia of Human Cerebellum: Structure and Variations. *Acta morphologica et anthropologica*, 28 (1-2). Sofia 2021
<http://www.iempam.bas.bg/journals/acta/acta28a/3-12.pdf>
3. Alberto Amadasi, Graziano Domenico Luigi Crudele, Maria Rosa, Roselli Guendalina, Gentile Riccardo Zoja. **The hidden aspect of carotid lesions in traffic accidents: A little-known phenomenon.** *Journal of Forensic and legal medicine*. Volume 86, February 2022, 102316.
<https://doi.org/10.1016/j.jflm.2022.102316>
4. A profile of fatal pedestrian vehicle accidents in Pretoria (одбиен за објавување, рецензија за списанието *Journal of forensic and legal medicine*, 7.8.2021).
5. Guendalina Gentile, Nicola Galante, Alessandro Del Gobbo, Antonella Lazzaro, Stefano Tambuzzi, Riccardo Zoja. **Cirroid aneurysm rupture of the splenic artery as a rare cause of fatal hemoperitoneum.** *J Forensic Leg Med.* 2021 Apr; 79:102134.
<https://doi.org/10.1016/j.jflm.2021.102134>
6. Epileptic seizure accompanied by diffuse axonal injury in fatal child abuse. A case report. **Journal of Forensic and Legal medicine.** JCFM19-327. (одбиен за објавување, рецензија за списанието *Journal of forensic and legal medicine*).
7. Fabio De-Giorgio, ^aSimone Grassi, ^aJohn William Berketa^b. **A case of Jack Russel Terrier scavenging: Images and three dimensional models for forensic interpretation.** *Journal of forensic and legal medicine*. Volume 65, July 2019, Pages 105-107.
<https://doi.org/10.1016/j.jflm.2019.05.009>

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Доцент д-р Давчева е долгогодишен специјалист по судска медицина и лиценцирано вешто лице од областа на медицината, од страна на Министерството за правда на РСМ, така што нејзиното име се наоѓа во Регистарот на вешти лица на министерството.

Член е на Асоцијацијата на специјалисти по судска медицина на Југоисточна Европа при Германското здружение на судски доктори, како и на Факултетот за легална и форензична медицина при Кралскиот колеџ на докторите во Лондон (*Royal College of physicians London*). Исто така е член на Здружението на лекарите по судска медицина при МЛД на РМ.

Од почетокот на нејзината соработка со Медицинскиот факултет при Универзитетот во Марибор, таа е вклучена во востановувањето и организирањето на судскомедицинската

дејност на овој факултет, под водство на проф. д-р Јоже Балажиц, редовен професор и шеф на Катедрата на Медицинскиот факултет при Универзитетот во Љубљана.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Доцент д-р Наташа Давчева, доктор по морфологија од областа на медицинските науки, чија целокупна наставно-образовна, научноистражувачка и стручно-апликативна дејност е од областа на судската медицина, со 81 труд објавени од таа област, претставува единствен пријавен кандидат на Конкурсот за избор на еден наставник во насловно звање од областа судска медицина. Во однос на наставно-образовната дејност, сиот свој стаж од 23 години, таа е вклучена во наставата од областа на судската медицина, 17 години како асистент на МФ при УКИМ Скопје и последните 5 години како доцент на ФМН при УГД Штип, како и на Медицинскиот факултет на Универзитетот во Марибор, Република Словенија, ЕУ. Нејзината научноистражувачка дејност е од областа на судската медицина, во потесното подрачје форензична невропатологија, на кое подрачје го одбрала и својот докторат. Токму од ова поле произлегува нејзиното меѓународно реноме што е видливо од трудовите објавени во реномирани списанија со фактор на влијание, нејзиниот ангажман на Медицинскиот факултет во Марибор, Република Словенија, ЕУ, како и од сертификатот за рецензент на познатата британска медицинска издавачка куќа Elsevier. Значаен е нејзиниот придонес кон унапредување на методот на детален форензично-невропатолошки преглед на фиксирано мозочно ткиво и примената на имунохистохемијата во дијагностицирање на дифузните мозочни повреди. Таа е активен член на повеќе еснафски и научни здруженија во светот и во земјава. Доцент д-р Наташа Давчева несомнено е талентиран наставник и научник со голем потенцијал и талент за работа во областа на судскомедицинската наука, заради што, врз основа на приложениот материјал, како и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија има особена чест и задоволство да му предложи на **Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип да ја избере доцент д-р Наташа Давчева во звање насловен вонреден професор во наставно-научната област судска медицина на Факултетот за медицински науки при УГД Штип.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Јоже Балажиц, редовен професор и шеф на Катедрата по судска медицина на Медицинскиот факултет во Љубљана и на Медицинскиот факултет во Марибор, Република Словенија, ЕУ, наставно-научна област судска медицина – претседател, с.р.

Д-р Златко Јаковски, редовен професор и продекан на Медицински факултет при УКИМ - Скопје, наставно-научна област судска медицина – член, с.р.

Д-р Џенгис Јашар, редовен професор при ФМН, УГД - Штип, наставно-научна област патолошка анатомија – член, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ
Насловен вонреден професор доктор Наташа Давчева

Ред. бр.	НАСТАВНО - ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	Поени	
		во земјата	во странство
4	Избор во звање насловен доцент ФМН УГД Штип 2017 г.	30	
ВКУПНО		30	
Ред. бр.	НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ И СТРУЧНО УМЕТНИЧКИ АКТИВНОСТИ	Поени	
		во земјата	во странство
3	Научен труд објавен во списание со ИФ (прв автор, втор автор, останати автори) Прв автор – труд реден број 1. Останати автори – труд реден број 3	1x15=15 1x5=5	
4	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (прв автор, втор автор, останати автори) Прв автор – труд реден број 4,6,7 Останати автори – труд реден број 5	3x9=27 1x3=3	
6	Пленарно предавање на научен собир, музички настап на официјален концерт, учество на ликовна изложба Покането предавање – реден број 1 (во Бугарија) Покането предавање – реден број 2 (во земјава)	3	6
9	Учество на научен собир со реферат (постер/усно), концерт во земјата и во странство Објавени абстракти од учество во конференции Во странство – реден број 1,2,3,4,5,6,8 (4 усни 1,3,6,8) Во земјава – реден број 7	1x1,5=1,5	3x1,5=4,5 4x2=8
15	Член на уредувачки одбор на научно списание (СЦИ/ЦА/останати)	4/2/1	
23	Рецензент на научен труд (СЦИ/ЦА/останати) РЕЦЕНЗИИ ПО ПОКАНА НА УРЕДНИШТВОТО НА РЕНОМИРАНИ СПИСАНИЈА СЦИ (списание со ИФ) – реден број 3,4,5,6,7 ЦА – реден број 1,2	5x2=10 2x1,5=3	
Вкупно		90	

Ред. бр.	СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ И ОРГАНИЗАЦИОНО-РАЗВОЈНА ДЕЈНОСТ	Поени	
		во земјата	во странство
1	Книга Практикум по судска медицина, УГД 2019 учебно помагало	10	15
27	Член на универзитетски или владини тела Овластен вештак од страна на Министерството за правда	5	
	Вкупно САОРД	15	
	Вкупно бодови од сите области	135	

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА АСИСТЕНТ ЗА НАУЧНАТА ОБЛАСТ
ФИЗИКАЛНА МЕДИЦИНА СО ПРИНЦИПИ НА РЕХАБИЛИТАЦИЈА (30506)
НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 2002 - 167/13 од 7.6.2022 година донесена на 279. седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 7.6.2022 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на асистент за наставно-научната област физикална медицина со принципи на рехабилитација (30506) на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип во состав:

- **д-р Ленче Николовска**, вонреден професор за наставно-научната област кинезиологија, вработена на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип – претседател;
- **д-р Тоше Крстев**, вонреден професор за наставно-научната област кинезиологија, вработен на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип – член;
- **д-р Данче Василева**, вонреден професор за наставно-научната област кинезиологија, вработена на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип – член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во „Слободен печат“ и „Коха“ на 17.5.2022 година и во предвидениот рок се пријави:

- **асс. м-р Тамара Аџиска**, асистент на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Кандидатката асс. м-р Тамара Аџиска, врз основа на распишаниот Конкурс, уредно, навремено и во комплет заедно со пријавата ги има доставено следниве документи: пријава; дипломи за завршено соодветно образование (еден примерок од дипломата оригинал и три копии заверени кај нотар); уверение за положени испити од прв и втор циклус на студии; кратка биографија (во четири примероци); список на објавени научни и стручни трудови; по еден примерок од трудовите; потврда за познавање на англиски јазик; препорака од двајца професори; еден примерок од магистерски труд; уверение за државјанство.

Врз основа на приложената документација од кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултет за медицински науки да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатката асс. м-р Тамара Аџиска е родена на 25.9.1987 во Кочани. Основно образование завршува во ОУ „Никола Петров Русински“ - с. Русиново, а средно образование завршува во ДСУ „Ацо Русковски“ - Берово.

На 30.9.2010 година завршува четиригодишни додипломски студии на Катедрата по медицинска рехабилитација и ерготерапија при Медицински универзитет – Плевен, Р. Бугарија, и се стекнува со звање дипломиран медицински рехабилитатор и ерготерапевт. Дипломата е нострифицирана од страна на Министерството за образование и наука на Р. Македонија со Одлука бр.09-8640/1 од 7.11.2010 г. По поднесеното барање за еквиваленција на оценките од 26.1.2012 врз основа на споредбата и пресметката на оценките направена од страна на МОН бр.13-436/2, просечната оценка во Р. Македонија изнесува 8,88.

Своето образование го продолжува на Медицински универзитет – Плевен, Р. Бугарија, на Катедрата по медицинска рехабилитација и ерготерапија каде што завршува постдипломски магистерски студии на 11.7.2011 г., во научната област медицинска рехабилитација и ерготерапија. Тема на магистерскиот труд е „Медицинска рехабилитација и ерготерапија при пациенти с цервикокартроза“. Дипломата е нострифицирана од страна на Министерството за образование и наука на Р. Македонија со Одлука бр. 14-7648/1 од

2.12.2011. По поднесеното барање за еквиваленција на оценките од 26.1.2012 г. врз основа на споредбата и пресметката на оценките направена од страна на МОН бр.13-435/2, просечната оценка во Р. Македонија изнесува 9,68.

Во 2016 г. се запишува на трет циклус докторски студии во научна област кинезитерапија на Факултетот за јавно здравје, здравствени грижи и спорт, на Катедрата по спорт и кинезитерапија при ЈЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, Р. Бугарија коишто се во тек.

Во декември 2019 г. е вработена како асистент на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ И СТРУЧНО-УМЕТНИЧКИ АКТИВНОСТИ

Наставно-образовната и научноистражувачката дејност на асс. м-р Тамара Аџиска во изминатиов тригодишен период многу успешно и квалитетно ги извршува работните задачи, изведувајќи вежби во наставата на Медицински факултет на Катедрата по физикална медицина при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип на следниве предмети: Физикална медицина со рехабилитација 1, Физикална медицина со рехабилитација 2, Физикална медицина со рехабилитација 3, Ерготерапија, Медицинска рехабилитација и ерготерапија кај лица со посебни потреби, Кинезитерапија и рехабилитација во гинекологија и акушерство, Кинезитерапија и рехабилитација во хирургија. Исто така, беше ангажирана за изведување на вежби и на студиските програми Општа медицина и Медицински сестри на предметот Физикална медицина со рехабилитација и на Студиската програма за акушерки по предметот Кинезитерапија и рехабилитација во гинекологија и акушерство.

Кандидатката асс. м-р Тамара Аџиска активно работи и во полето на научноистражувачката работа за што зборуваат аргументите дека таа е автор и коавтор на научно-стручни трудови, презентирани на домашни и странски научни и стручни собири, со теми од областа на физикалната медицина, кинезитерапија, рехабилитацијата и ерготерапијата. Во продолжение е прикажана кратка евалуација на објавените научни и стручни трудови каде кандидатката асс. м-р Тамара Аџиска е автор и коавтор:

Научна евалуација на научните трудови достапни во репозиториум за целиот период до изборот на кандидатот м-р Тамара Аџиска:

- I. Труд со оригинални научни резултати, објавени во научно списание опфатено во (СЦИ/ЦА/останати):
  1. Krstev, Toshe and Kraydjikova, Leyla and Shahin, S and Nikolovska, Lence and **Stratorska, Tamara** (2015) *Massage methods for prevention and treatment of lumbosacral pain syndrome*. Journal of Biomedical and Clinical Research, 8 (1). p. 70. ISSN 1313-9053
  2. Kraydjikova, Leyla and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2015) *Physiotherapy program for improving the quality of life in patients with coxarthroses*. Journal of Biomedical and Clinical Research, 8 (1). pp. 69-70. ISSN 1313-9053
- II. Труд со оригинални научни резултати, објавени во зборник од трудови на научен собир во странство:
  3. **Stratorska, Tamara** (2017) *Сравнение на две методика за обработване на тригерни точки при пациенти с цервикоартроза*. XXVI International scientific conference for young scientists 2017, 26 (1). pp. 359-365. ISSN 1314-4669
  4. **Stratorska, Tamara** and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and Vasileva, Dance (2011) *Медицинска рехабилитација и ерготерапија при пациенти с цервикоартроза*. Оптимизација на съчетаването на съвременни мануални техники при третирането на мускулно-скелетни дисфункции. pp. 63-70. ISSN 978-954-718-323-0
  5. Krstev, Toshe and Nikolovska, Lence and **Stratorska, Tamara** and Vasileva, Dance (2011) *Кинезитерапија при хроничен болков синдром в лумбо-сакралната област*.

- Оптимизация на съчетаването на съвременни мануални техники при третирането на мускулно-скелетни дисфункции. pp. 94-102. ISSN 978-954-718-323-0
6. Vasileva, Dance and Palova, Sevdalinka and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2011) *Приложение на манипулативен масаж, ставно-мобилизационни и мускулно инхибиторни техники след руптура на ахилесовото сухожилие*. Оптимизация на съчетаването на съвременни мануални техники при третирането на мускулно - скелетни дисфункции. pp. 151-158. ISSN 978-954-718-323-0
  7. Kraydjikova, Leyla and Krstev, Toshe and Nikolovska, Lence and **Stratorska, Tamara** and Sahin, Selim (2016) *Кинезитерапевтичска методика для улучшения качества жизни при хроническом болевом синдроме в лумбосакральной области*. In: Kinesitherapy: achievements and development prospects, Moscow, Russia, 25-26 May 2016.
  8. Kostov, R. and Mihailova, N. and Megova, T. and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2016) *Эффект применения мануально-терапевтических техник по Maitland для восстановления суставной кинематики коленного комплекса*. In: Kinesitherapy: achievements and development prospects, Moscow, Russia, 25-26 May 2016.
  9. Kraydjikova, Leyla and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** and Matzuridis, Andreas and Matzuridis, Atanasios (2015) *Двигателен режим за деца с лека степен на умствена изостаналост*. In: Седми национален конгрес на Асоциацията на физиотерапевтите в България, 5-7 June 2015, Sofia, Bulgaria.
  10. Kraydjikova, Leyla and Sahin, Selim and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** and Konstantinu, Andri (2015) *Масажна методика за профилактика на травматизма и лумбосакралния болков синдром при спортисти*. In: Седми национален конгрес на Асоциацията на физиотерапевтите в България, 5-7 June 2015, Sofia, Bulgaria.
  11. Kraydjikova, Leyla and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2015) *Кинезитерапия при функциональной блокаде шейных сегментов позвоночника*. In: Материали IV Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, 27-28 May 2015, Moscow, Russia.
  12. Kraydjikova, Leyla and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** and Konstantinu, Andri (2015) *Двигательная программа предупреждения травм и хронических болей в спине у людей, занимающихся спортом*. In: Материали IV Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, 27-28 May 2015, Moscow, Russia.
  13. Krstev, Toshe and Nikolovska, Lence and Kraidjikova, Leila and **Stratorska, Tamara** and Zdravkova, Vaska (2014) *Кинезитерапия при хроничен болков синдром в лумбосакралната област*. In: Национална конференция с международно участие „20 години специалност кинезитерапия“, 30 Oct 2014, Blagoevgrad, Bulgaria.
  14. Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** and Andonova, Tatyana and Vojnikov, M. (2013) *Массажная методика при хроническом болевом синдроме в лумбосакральной области*. Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Лечебная физическая культура: достижения и перспективы развития» - Москва. pp. 120-123. ISSN 978-5-905760-21-1
  15. Nikolovska, Lence and **Stratorska, Tamara** and Megova, T. and Mihaylova, N. (2013) *Physiotherapy for patients with cervical spondylarthrosis*. Всероссийской научно-практической конференции с международным участием “Лечебная физическая культура: достижения и перспективы развития” - Москва.
  16. Gogen, Sulejman and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2017) *Early postoperative rehabilitation of patients with total endoprosthesis of the hip*. Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Papers, 16.4. pp. 1557-1560. ISSN 1857-923X
  17. Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** and Nikolovska, Lence (2017) *Сравнение на ефективността на два метода за намаляване на мускулен хипертонус*. 26та Международна конференция за млади учени, 26 (1). pp. 374-377. ISSN 1314-3669

18. **Adjiska, Tamara** (2022) *LUMBAR PAIN REHABILITATION IN PATIENTS AFTER RECONSTRUCTION OF THE ANTERIOR CRUCIATE LIGAMENT* Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Paper vol 50.4 pp.505-508. ISSN : 1857-923X
19. **Adjiska, Tamara** (2021) *PHYSIOTHERAPEUTIC METHODOLOGY FOR PATIENTS WITH MULTIPLE SCLEROSIS*, . Knowledge - International Journal, Scientific and Applicative Paper vol 49.4 pp. 817-819, ISSN : 1857-923X

Во земјава

20. **Stratorska, Tamara** (2017) *Рехабилитација кај пациенти со цервикокартроза*. Списание на македонското физиотерапевтско здружение, 1 (1). pp. 61-64
21. Крстев Т., Николовска Л., Василева Д., **Страторска Т.**, Колевска М., *Кинезитерапија при функционални нарушувања на сакроилиачниот зглоб* In: Втор Конгрес на физиотерапевти на Република Македонија 59-61, 16-18 Sept 2016, Struga, Macedonia
22. Krstev, Toshe and Shishkoski, Mihail and Nikolovska, Lence and **Stratorska, Tamara** and Kolevska, Monika (2015) *The role of the manual therapy in rehabilitating the lumbar syndrome*. In: I Congress of Physical Therapists of the Republic of Macedonia MASA, 26-29 March 2015, Skopje.
23. Vasileva, Dance and Lubenova, Daniela and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2016) *Ефект на кинезитерапијата врз функционалните можности за моторна ревалесценција кај пациенти со супратенториален едностранен мозочен инсулт во хроничен период*. In: Втор Конгрес на физиотерапевти на Република Македонија, 16-18 Sept 2016, Struga, Macedonia.

III. Учество на научен собир со реферат (постер/усно) во странство:

24. Krstev, Toshe and Nikolovska, Lence and Kraidjikova, leila and **Stratorska, Tamara** and Zdravkova, Vaska (2014) *Кинезитерапија при хроничен болков синдром в лумбосакралната област*. In: Национална конференција с меѓународно учество „20 години специалност кинезитерапија“, 30 Oct 2014, Blagoevgrad, Bulgaria.

Во земјава:

25. Kolevska, Monika and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2015) *Manual Therapy of the cervical part*. In: I Congress of Physical Therapists of the Republic of Macedonia MASA, 26-29 March 2015, Skopje.
26. **Stratorska, Tamara** and Stojkova, Vesna and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and Kolevska, Monika (2015) *Rehabilitation of foot deformities in patients with childhood*. In: I Congress of Physical Therapists of the Republic of Macedonia MASA, 26-29 March 2015, Skopje.
27. Krstev, Toshe and Shishkoski, Mihail and Nikolovska, Lence and **Stratorska, Tamara** and Kolevska, Monika (2015) *The role of the manual therapy in rehabilitating the lumbar syndrome*. In: I Congress of Physical Therapists of the Republic of Macedonia MASA, 26-29 March 2015, Skopje.

IV. Кандидатката е автор на позитивно рецензирана скрипта од предавања, практикум и книги коишто се достапни на Е-библиотека и Репозиториумот на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип:

28. Крајдиќова Лејла, Николовска Ленче, Крстев Тоше, Василева Данче, **Страторска Тамара** (2014). *Мануелна терапија и мобилизација на периферни зглобови*. ISBN 978-608-244-311-9.31
29. Николовска Ленче, Крстев Тоше, Василева Данче, **Страторска Тамара** (2014) *Практикум по клиничка кинезитерапија*. ISBN 978-608-244-131-3
30. Topuzov, Ivan and Nikolovska, Lence and Krstev, Toshe and Vasileva, Dance and **Stratorska, Tamara** (2018) *Кинезиологија со патокинезиологија и патобиомеханика*. Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Факултет за медицински науки, Штип. ISBN 978-608-244-545-8

31. Nikolovska, Lence and Vasileva, Dance and Krstev, Toshe and **Stratorska, Tamara** (2016) *Клиничка кинезитерапија*. COBISS.MK-ID 101797386. Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски», Скопје, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Факултет за медицински науки. ISBN 978-608-244-342-3
32. Krstev, Toshe and Nikolovska, Lence and Vasileva, Dance and **Stratorska, Tamara** (2020) *Медицинска масажа*. ISBN 978-608-244-753-7.

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Кандидатката асс. м-р Тамара Ациска била организатор на неколку стручни работилници на кои то предавачи и демонстратори се реномирани професори и стручњаци од странство:

1. Во соработка со холандската организација `s Heeren Loo, била организатор на работилница на тема: „Basic Motor Skills of Children with Down syndrome“, за новите методи во рехабилитацијата на деца со Даунов синдром, во која беа вклучени студентите од ВЗШ од студиската програма Физиотерапевти, како и родители на деца со Даунов синдром.
2. Организатор на работилница за кинезиотејпинг, јуни 2013 г., Рекреативен центар при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.
3. Организатор на работилница „Рехабилитациски пристап кај деца со Даунов синдром – Лаутеслагер метода“ во соработка со Здружението на физиотерапевти на РМ – октомври 2012 г., Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.
4. Организатор на Прв конгрес на физиотерапевти – мај 2015 г. – Скопје.
5. Организатор на Втор конгрес на физиотерапевти – септември 2016 г. – Струга. CERTIFICATE – Basic motor skills of children with down syndrome

Техничко унапредување

1. Сертификат – Рехабилитациски пристап кај деца со Даунов синдром – Лаутеслагер метода.
2. Сертификат – Вежби за карлично дно, базирани на принципите на моториката.
3. Сертификат – Примена на деконгестивен третман кај ортопедско-трауматолошки пациенти.
4. Сертификат – Кинезиотејпинг – Kinesio taping.
5. Certificate – TESLA STYM.
6. Certificate – Respiratory Physiotherapy Course in Cystic Fibrosis.
7. Certificate of achievement – Fascial and manual Therapy by Alen Lilic Fizio.
8. Certificate – Zensegrity 1.
9. Certificate – Zensegrity 2.
10. Certificate – Zensegrity 3.
11. Certificate – Zensegrity 4.
12. Certificate – Zensegrity full practicioner.
13. Удостоверение – Мануелна мобилизација на периферните стави.
14. Сертификат – Работилница за физиотерапевтски третман кај пациенти со хемиплегија и други невролошки состојби со примена на Бобат концепт, моторна реедукација и примена на швајцарска топка.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на доставената документација, стручност, компетентност, учество на стручни состаноци, курсеви и семинари, Комисијата заклучи дека кандидатката м-р Тамара Аџиска ги исполнуваат условите за избор во соработничко звање асистент за научната област / поле физикална медицина со принципи на рехабилитација (30506) на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип. Рецензентската комисија има задоволство и чест да му предложи на **Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, кандидатката м-р Тамара Аџиска да биде избрана во соработничко звање асистент за научната област/поле физикална медицина со принципи на рехабилитација (30506).**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р **Ленче Николовска**, вонреден професор, претседател, с.р.

Д-р **Тоше Крстев**, вонреден професор, член, с.р.

Д-р **Данче Василева**, вонреден професор, член, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

Ред. број	Наставно-образовна дејност	Поени				
		15				
1.	Избор во звање асистент	15				
	ВКУПНО	15				
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		Број	поени	Број	поени	
1.	Труд со оригинални научни резултати, објавени во научно списание опфатено во (СЦИ/ЦА/ останати) (прв автор, втор автор, останати автори) бр.1, 2			2	3	6
2.	Труд со оригинални научни резултати, објавени во зборник од трудови на научен собир (3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23)	4	2	17	3	59
3.	Учество на научен собир со реферат (постер/усно), концерт во земјата и во странство (24, 25, 26, 27)	3	1	1	1,5	4,5
4.	Одбранет магистерски труд			1	4	4
5.	Член на организационен или научен одбор на научен собир, фестивал	4	1			4
	ВКУПНО					77,5
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Книга (скрипта, практикум) (28,29,30,31,32)	5	10			50
2.	Техничко унапредување	12	2	3	2	30
3.	Член на стручно здружение	1	2	1	2	4
	ВКУПНО					84
	ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ					176,5

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ЗА НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ
РОМАНИСТИКА И ПРЕВЕДУВАЊЕ НА ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 1902-110/6 од 22.6.2022 година, донесена на 250. седница на Наставно-научниот совет на Филолошки факултет во Штип, одржана на 22.6.2022 година, определени сме за членови на Рецензентската комисија за избор на наставник во сите звања (редовен професор) за наставно-научните области *романистика* и *преведување* на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, во состав:

- д-р **Звонко Никодиновски**, редовен професор на Филолошки факултет „Блаже Конески“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје – претседател;
- д-р **Маргарита Велевска**, редовен професор на Филолошки факултет „Блаже Конески“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје – член;
- д-р **Радица Никодиновска**, редовен професор на Филолошки факултет „Блаже Конески“ при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје – член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во дневните весници „Слободен печат“ и „Коха“ на 15 јуни 2022 година и во предвидениот рок за конкурирање се пријави само еден кандидат: д-р **Светлана Јакимовска**, вонреден професор на Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

Врз основа на приложената документација од кандидатката, проф. д-р Светлана Јакимовска, чест ни е на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатката проф. д-р **Светлана Јакимовска** е родена во 1979 година во Скопје. Основно образование завршува во Скопје, во ОУ „Коле Неделковски“. Со средно образование (јазична гимназија) се стекнува во Гимназијата „Јосип Броз -Тито“ во Скопје во 1998 година. Во студиската 1998/1999 година се запишува на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на групата Француски јазик и книжевност, а дипломира во декември 2002 година со што се стекнува со стручниот назив **дипломиран филолог по француски јазик и книжевност – преведувачка насока**. Студиите ги завршува со просечен успех од **9,59**.

Во 2003 година се стекнува со доквалификација за работа како професор.

Во 2005 година станува овластен судски преведувач од француски на македонски јазик и обратно.

Во 2004 година Јакимовска се запишува на постдипломски студии на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на групата Француски јазик. Во октомври 2007 година, под менторство на проф. д-р Звонко Никодиновски, јавно го одбранува магистерскиот труд од областа *терминологија* на тема „Односите меѓу називот и поимот во терминологијата (врз примери од правни термини на француски и македонски јазик)“ со што се стекнува со стручен назив **магистер по филолошки науки**. Магистерските студии ги завршува со просечен успех од **10.00**.

На 30.12.2009 година, на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, кандидатката Јакимовска ја одбранила својата докторска дисертација, исто така под менторство на проф. д-р Звонко Никодиновски, на тема „Односите меѓу терминологијата и преведувањето (врз примери од правни текстови на француски и на македонски јазик)“, од областа на терминологијата и традуктологијата, со што се здобива со стручен назив **доктор по филолошки науки**.

Кандидатката д-р Светлана Јакимовска во периодот од 2003 до 2012 година работела како професор и преведувач во повеќе институции. Од 2003 година до 2012 година работи како професор по француски јазик во приватниот центар за странски јазици

„Лингва линк“. Во периодот од 2006 и 2007 година работи како професор и преведувач за седиштето на Светска банка во Скопје. Во периодот на 2008 и 2009 година работи како професор по француски јазик на Факултетот за аудиовизуелни уметности – ЕСРА во Скопје. Од 2005 година па сè до 2012 година ангажирана е како професор по француски јазик и преведувач во Уставниот суд на Република Македонија. Работела и како преведувач за Министерството за култура на РМ, претставништвото на Советот на Европа во Скопје, Собранието на Град Скопје, а вршела и судски преводи за потребите на разни организации, преведувачки бироа и адвокатски канцеларии. Вршела писмени преводи, консекутивни и симултани толкувања од француски кон македонски јазик и обратно, но и од англиски кон македонски јазик и обратно.

Во декември 2012 година се вработува на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип со звање **доцент за наставно-научната област романистика** (Универзитетски билтен бр. 94 од декември 2012 година; Договор за вработување бр. 0402-7/48 од 27.12.2012 година) на Филолошкиот факултет. Во октомври 2017 година Јакимовска е избрана во звањето **вонреден професор за наставно-научните области романистика и преведување** (Универзитетски билтен бр. 196 од септември 2017 година; Одлука бр. 1902-196/9 од 4.10.2017 година) на истиот факултет. Денес Јакимовска работи како вонреден професор на Филолошкиот факултет во Штип и одржува настава по предметите Теорија на преведување и толкување 1, Теорија на преведување и толкување 2, Француски јазик ниво А1.1., Француски јазик А1.2., Француски јазик ниво А2.1., Француски јазик ниво А2.2., Француски јазик ниво Б1.1., Француски јазик ниво Б1.2. Во рамките на соработката со Универзитетот „Пол Валери“ од Монпелие, Франција, Јакимовска се јавува во улога на раководител со практичната работа (стажирање) на студенти од втор циклус на овој факултет.

Јакимовска е автор на учебникот „Односот меѓу називот и поимот во терминологијата (врз примери од правни текстови на француски и на македонски јазик)“, како и на рецензираните скрипта и практикум „Француски јазик 1“. Јакимовска е исто така автор на над педесет трудови објавени во домашни и странски научни списанија на македонски, француски, англиски и српски јазик. Нејзин предмет на научен интерес се терминологијата (пред сè правната и теолошката), како и традуктологијата, а особено преведувањето стручни текстови, односот меѓу преведувањето и културата и критиката на преводи.

Во текот на својата академска кариера учествува и на бројни научни средби и конференции во земјата и во странство. Со свое пленарно предавање настапила на конференцијата посветена на националниот идентитет во преводот во Львов, Украина (2018 година), а исто така била член и на Научниот одбор на конференцијата *Les études françaises aujourd'hui* која се одржала на 23 и 24 октомври во 2020 Нови Сад, Србија.

Учеството во национални и меѓународни проекти, неретко резултира и со објавување на поглавје во колективни трудови како што се делата „Европска Унија: право и политики“ или „Миграција и азил: Национална, меѓународна и европска рамка“ во кои Јакимовска се осврнува на теми поврзани со односот меѓу јазикот и општеството. Во рамките на еден таков меѓународен проект предвидено е издавање на нејзино поглавје посветено на францускиот превод на книгата „Painted Bird“ од полскиот автор Јержи Косински. Книгата со наслов „Kosinski's novel *The Painted Bird* in Thirteen Languages“ ќе биде објавена во октомври 2022 година од страна на издавачот Brill.

Јакимовска исто така активно учествува и во издавачката дејност на Филолошкиот факултет како главен и одговорен уредник на *Годишниот зборник* на овој факултет, но и како уредник, одговорен за трудовите напишани на француски јазик во меѓународното списание *Палимпсест*. Таа е исто така член на уредувачкиот одбор на *Vestnik za tuje jezike/ Journal for Foreign languages* што го издава Филозофскиот факултет при Универзитетот во Љубљана.

Со цел да ги следи современите текови во однос на наставата проф. д-р Јакимовска посетува разновидни обуки и семинари кои поради пандемијата се одржуваат главно онлајн. Во таа смисла Јакимовска ги посетувала вебинарите: *7 jours sur la planète: prise en main et utilisation* организиран од страна на Францускиот институт во Скопје и TV5

Monde, одржан на 27.01.2021 и *Créer et concevoir des capsules vidéo pour les cours de FLE*, организиран од страна на Францускиот институт во Скопје, Францускиот институт на Србија и Францускиот институт на Босна и Херцеговина, со поддршка на Францускиот институт од Париз, одржан на 15 ноември 2021 година. Учествовала и на Летниот универзитет кој се одржал од 21 до 25 јуни 2021 година, организиран онлајн, од страна на Францускиот институт во Скопје, а го следела модулот со наслов *Edupreneur : développer son impact dans et hors de la classe*.

Општи услови за избор:

Согласно со чл. 166, ст. 3 од Законот за високото образование („Сл. весник на РМ“ бр. 82/2018) – Глава XI, кандидатката кумулативно ги исполнува сите законски предвидени услови за избор во наведеното наставно-научно звање редовен професор – и тоа:

1. Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрирани студии од прв циклус и втор циклус. Кандидатката Јакимовска има **просечен успех** од додипломските студии **9,59**, а од постдипломските студии просечен успех **10**, со што го исполнува критериумот пропишан во конкурсот за просечен успех над осум на студиите на прв и втор циклус посебно.
2. Научен степен **доктор на науки** од научната област за која се избира. Кандидатката Јакимовска е доктор по филолошки науки од декември 2009 година кога на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје ја одбранува докторската дисертација со наслов „Односите меѓу терминологијата и преведувањето (врз примери од правни текстови на француски и на македонски јазик)“.
3. Претходен избор во **наставно-научно звање**. Јакимовска претходно била бираана во звањето вонреден професор во областите *романистика и преведување* на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“, со Одлука за избор во звањето вонреден професор на ННС бр. 1902-196/9 од 4.10.2017 година).
4. Способност за **изведување на високообразовна дејност**. Во изминатите академски години Јакимовска се здобива со неколку позитивни оценки од студентите по спроведена интерна самоевалуација.
5. Објавени **најмалку шест рецензирани** научни трудови во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните 5 (пет) години пред објавувањето на огласот за избор. Во последните пет години пред објавување на огласот за избор Јакимовска има објавено 14 рецензирани научни трудови во референтна научна публикација кои ги исполнуваат законските услови, а се депонирани и во Е-репозиториумот на Универзитетот „Гоце Делчев“ и тоа:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Година на излегување на списанието
1.	Svetlana Jakimovska	La traduction des éléments culturels macédoniens et croates dans le roman „Sorcière“ de Venko Andonovski	Le même, le semblable et le différent au sein de la langue, de la littérature et de la culture dans les pays francophones (éd. Zvonko Nikodinovski), Skopje, 2018. pp. 196-210. ISBN 978-608-234-058-6	2018 година

2.	Светлана Јакимовска	Ускрснуће Гргура Турског	Folia Linguistica et Litteraria – Časopis za nauku o jeziku i književnosti, 20. pp. 209-215. ISSN 2337-0955	2018 година
3.	Светлана Јакимовска	Трансферот на културните елементи при препевот на стихозбирката „Бели Мугри“ од Кочо Рацин	ФИЛКО - Зборник на трудови од Втора меѓународна научна конференција за филологија, култура и образование, 1 (2). pp. 201-210. ISSN 978-608-244-308-9	2018 година
4.	Светлана Јакимовска	Интерпретативната теорија во рамките на современите преведувачки теории	Годишен зборник на Филолошки факултет – Штип, 9 (11). pp. 37-42. ISSN 1857-7059	2018 година
5.	Svetlana Jakimovska	<i>Macedonian Nation in Translation: Translating Macedonian Realia into “Big Cultures”</i>	Studies in Linguistics, Anglophone Literatures and Cultures: National Identity in Translation (22). pp. 53-66. ISSN 2364-7558	2019 година
6.	Светлана Јакимовска	О путу ка себи (или о српском преводу “Исповести“ Аурелија Аугустина, Издавачка књижарница Зорана Сојановића, Сремски Карловци, Нови Сад, 2018) “	Arhe - casopis za filozofiju (30). ISSN 1820-0958	2019 година
7.	Svetlana Jakimovska	Translation of Slang: „The Catcher in the Rye“ by Salinger in Macedonian	Vestnik za tuje jezike, 12. pp. 43-56. ISSN 2350-4269	2020 година
8.	Светлана Јакимовска	„Пирот или пират, колаж или пејзаж? („Во Лотарингија“, Емануел Рембер, Пагома Прес, Скопје, 2019)	Годишен зборник 2020 - Филолошки факултет, УГД - Штип, 11 (15). pp. 111-117. ISSN 1857-7059	2020 година
9.	Светлана Јакимовска	Кон преводот на „Славната инвазија на мечките на Сицилија“ од Дино Буцати	Годишен зборник 2020 - Филолошки факултет, УГД - Штип, 11 (16). pp. 39-51. ISSN 1857-7059	2020 година

10.	Светлана Јакимовска	Постулатите на полисitemската теорија и нејзиното влијание во традициологијата	Годишен зборник 2020 - Филолошки факултет, УГД - Штип. pp. 71-83. ISSN 1857-7059	2020 година
11.	Светлана Јакимовска	Осврт кон македонската терминологија	Годишен зборник на Филолошки факултет, 12 (18). pp. 117-129. ISSN 1857-7059	2021 година
12.	Светлана Јакимовска	Поживотот на Конески	Делото на Конески - Постојан извор на истражувања во науката за јазикот, литературата и културата. pp. 80-98. ISSN 978-9989-100-64-2	2021 година
13.	Светлана Јакимовска	Придонесот на функционалистичките теории во развојот на современата традициолошка мисла	Годишен зборник на Филолошки факултет, 12 (17). pp. 123-132. ISSN 1857-7059	2021 година
14.	Svetlana Jakimovska, Emma Mignocchi	La présence du français à l'Université «Goce Delcev» de Stip – le prisme des étudiants et le prisme des professeurs	Наука и стварност (Зборник радова са научног скупа, Пале 22 мај 2021), 1. pp. 13-32. ISSN 978-99976-45-21-0	2022 година

6. Има објавен **рецензиран универзитетски учебник** или монографија или практикум или збирка задачи од научната област за која се избира. Кандидатката има објавен рецензиран универзитетски учебник од областа во која се избира:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Издавач	Година на издавање
1.	Јакимовска Светлана	Односот меѓу називот и поимот во терминологијата (врз примери од правни термини на француски и на македонски јазик)	Универзитет „Гоце Делчев“, Штип	2022

Посебни услови:

Согласно со чл. 10, ст. 2 од Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, наставно-стручни, научни, наставни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип (Универзитетски гласник на УГД бр.50/2021 година), кандидатката кумулативно ги исполнува сите статутарни и правилнички предвидени подзаконски услови за избор во наведеното звање и тоа:

- Менторство** во изработка на дипломски или магистерски или докторски тези.
Под менторство на Јакимовска изработени се и одбранети над педесет дипломски трудови од областа на теоријата на преведувањето и толкувањето.
- Учество во **научноистражувачки проекти**, односно значајни достигнувања во примената на научноистражувачките резултати
– Во периодот 2018-2022 г. зема учество во **Проектот Жан Моне** за вмрежување –

МАПС од областа на азилот и миграцијата Jean Monnet Network MAPS: Migration and Asylum policies systems. Weaknesses, shortcomings and reform proposals? предводен од Универзитетот во Неапол „Ориентале“, како истражувач;

- Во периодот од 2019 до 2022 учествува во меѓународниот проект *A bird repainted in translation: Kosinski's novel "Painted Bird" in fifteen languages* со кој раководи проф. д-р Луцина Хармон од Универзитетот во Жешов, Полска. Во рамките на овој проект Јакимовска го анализира преводот на овој роман на француски јазик. Поглавјето посветено на францускиот превод носи наслов *French coulours of the painted bird: ethnocultural aspects of the first French translation* и ќе биде дел од монографијата која ќе излезе од печат во октомври 2022 година во издание на издавачката куќа Brill.
  - Проектот *Евалуација на наставата по јазик и книжевност во високото образование се одвива во период од 2018 до 2020 година, а дел од овој проект е и Јакимовска во улога на истражувач. Основна цел на проектот е да се истражат различни видови евалуациски постапки со цел да се утврди остварливоста на целите и задачите на наставата и учењето во високото образование.*
3. Придонес во **оспособувањето** на помлади наставници и соработници.
- Придонесот на Јакимовска во оспособувањето на помлади наставници и соработници може да се увиди преку различни активности. Имено, таа се јавува како ментор на педесетина дипломски трудови. Исто така, таа соработува со студентите од втор циклус и под нејзино менторство објавени се нивни трудови во Годишниот зборник на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“. Таа, исто така, раководи и со практичната настава, односно стажирањето на студенти од втор циклус од Универзитетот во Монпелие во Франција. Јакимовска се јавува во улога на раководител и евалуатор на овој практичен дел од нивното образование. Во коавторство со нив, објавен е и труд на меѓународна научна конференција. Во однос на дејноста како рецензент, Јакимовска има рецензирано повеќе трудови за Годишниот зборник на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“, потоа за меѓународните списанија *Палимпсест* и *Vestnik za tuje jezike*.
4. Има остварено **минимум 100** поени кои се однесуваат на целокупната актива на лицето (НО)=40; (НИ)=45; (САОР)=15. Кандидатката Јакимовска, во последните пет години пред изборот, има остварено вкупна актива од 268 (со букви: двесте педесет и еден поен од релевантната табела на активности за бодување – по сите основи [НО=70+ НИ=125 + САОР=73]).

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

1. Движење во наставата и изборни постапки
- Светлана Јакимовска од декември 2012 година е во редовен работен однос на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Во декември 2012 година избрана е во наставно-научното звање **доцент за наставно-научната област романистика** (Универзитетски билтен бр. 94 од 7.12.2012 година). Во октомври 2017 година таа е избрана во наставно-научното звање **вонреден професор за наставно-научните области романистика и преведување** (Универзитетски билтен бр. 196 од септември 2017 година; Одлука бр. 1902-196/9 од 4.10.2017 година) на истиот факултет. Во периодот од 2017 година до денес таа држи настава по предметите Теорија на преведување и толкување 1, Теорија на преведување и толкување 2, Француски јазик ниво А1.1., Француски јазик ниво А1.2., Француски јазик ниво А2.1., Француски јазик ниво А2.2., Француски јазик ниво Б1.1., Француски јазик ниво Б1.2. Од 2012 до 2021 година, на вториот циклус на студии држи настава по предметот Современи преведувачки теории. Кандидатката е ментор на педесетина дипломски трудови и член на голем број комисији за одбрана на дипломски трудови на Филолошкиот факултет во Штип. Таа е исто така и член на Комисија за одбрана на дипломскиот труд на студентката Ема Мињоки, на Универзитетот „Пол Валери“ во Монпелие.

2. **Учество на научни симпозиуми** во земјава и во странство (со добиени соодветни сертификати за учество)

3.

– **Јакимовска, Светлана.** (2021) „*Поживотот на Конески*“, *Делото на Конески - Постојан извор на истражувања во науката за јазикот, литературата и културата*, 1 јуни 2021, Педагошки факултет, Битола, Македонско научно друштво, Битола.

Евалуација на излагањето: По повод стогодишнината од раѓањето на великанот на македонската наука за јазикот и на современата македонска книжевност - Конески, Педагошки факултет од Битола и Македонското научно друштво од Битола организираат научен собир со наслов *Делото на Конески - Постојан извор на истражувања во науката за јазикот, литературата и културата*. Јакимовска учествува на овој собир со излагање насловено *Поживотот на Конески* посветено на преводот на поезијата на Конески на англиски јазик. Насловот на излагањето се темели на философијата на Валтер Бенјамин, според која преводот го овозможува поживотот на оригиналното дело. Во таа смисла, во излагањето Јакимовска се осврнува на особеностите на препевот на поезијата на Конески и од јазичен и од културолошки аспект за да го утврди квалитетот на најновиот препев на Конески, но и да отвори простор за размислување за создавање нови, усовершени препеви.

– **Јакимовска, Светлана, Ема Мињоки.** (2021) „*La francophonie à l'Université « Goce Delcev » de Stip – le prisme des professeurs et le prisme des étudiants*“. *La langue française dans le contexte balkanique: approche linguistiques, littéraires et culturelles*, 21 мај 2021, Универзитет во Источно Сараево, Босна и Херцеговина.

Евалуација на излагањето: Во мај 2021 година Универзитетот во Источно Сараево, Босна и Херцеговина, организира научен собир чија цел е да се споделат искуствата од изучувањето на францускиот јазик на Балканот. Јакимовска заедно со Мињоки со ова излагање ја илустрира состојбата со изучувањето на францускиот јазик на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Во текот на излагањето се констатира недостаток од интерес за изучување на францускиот јазик на Универзитетот и се наведуваат причините од локален и од институционален карактер кои доведуваат до таквата состојба. Излагањето потоа се сосредоточува на изучувањето на францускиот јазик во рамките на Универзитетот и се презентираат погледите на студентите и на наставничкиот кадар. Познавањата и претставите за Франција и за францускиот јазик на студентите се анализираат преку прашалник, кој исто така овозможува да се утврдат и основните тешкотии на студентите при изучувањето на овој јазик. Потоа се изнесуваат и гледиштата на наставниците, а особен акцент се става на решенијата за предизвиците утврдени преку прашалникот. Конечно, по извлечените заклучоци се развиваат идеи кои би можеле да бидат применети во иднина.

– **Јакимовска, Светлана** (2021) „*L'image du clergé dans les proverbes français et macédoniens*“. *Considérations philologiques en contexte français et francophone*, 19 и 20 ноември 2021, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје.

Евалуација на излагањето: На научната конференција организирана по повод 75-годишнината од постоењето на Катедрата за романистика при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, Јакимовска настапува со презентација насловена како *Претставата за свештенството во француските и во македонските пословици*. Од формална гледна точка, Јакимовска се фокусира на француските и на македонските пословици кои содржат лексеми со кои се означуваат различни свештенички чинови. Од семантички аспект, таа користи компаративен паремиолошки пристап имајќи предвид дека се работи за паремиолошки единици кои ги отсликуваат социокултурните модели и симболиката на еден народ и на една заедница. Овој пристап ѝ овозможува да ги утврди сличностите и/или разликите меѓу пословиците за да дефинира како се перципира свештенството во овие два контекста.

Во однос на делот **пленарно предавање** на научен собир Јакимовска одржува пленарно предавање на научната конференција *National identity in translation* во Лвов, Украина.

- **Јакимовска, Светлана.** (2018) „Macedonian nation in translation: Translation of Macedonian realia into “big” cultures“. *National identity in translation*. 24-26.09.2018. Львов, Украина.

Евалуација на излагањето: На меѓународната научна конференција посветена на националниот идентитет во преводот, а организирана на Универзитетот „Иван Франко“ во Украина, Јакимовска зема учество со пленарно предавање. Предавањето има за цел да прикаже како реалиите присутни во македонските дела се пренесуваат во други „големи“ култури. Како теориска рамка Јакимовска ги зема стојалиштата на Зохар и на Вентути. Корпусот, пак, се состои од англискиот превод на поетската збирка на Рацин „Бели мугри“ и од францускиот превод на романот „Вештица“ од Венко Андоновски.

4. Кратка научна евалуација на **научните трудови** – посебно за последните пет години (од последниот избор)
- **Јакимовска, Светлана & Ема Мињоки.** (2022) „La présence du français à l’Université « Goce Delcev » de Stip – le prisme des étudiants et le prisme des professeurs“. *Наука и ставност (Зборник радова са научног скупа, Пале 22 мај 2021)*. pp. 13-32. ISSN 978-99976-45-21-0.

Евалуација на трудот: Во овој труд авторките Јакимовска и Мињоки ја прикажуваат состојбата со изучувањето на францускиот јазик на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Трудот започнува со констатација на недостаток на интерес за изучување на францускиот јазик на универзитетско ниво и се илустрираат условите на локално рамниште и во универзитетски рамки за да се утврдат причините за ваквите состојби. Еден од методите со кои се проучуваат причините за ваквата состојба е прашалникот што им е поделен на студентите. Прашалникот овозможува да се анализираат сознанијата и претставите на студентите за Франција и за францускиот јазик. Прашалникот овозможува и да се утврдат основните тешкотии на студентите при изучување на францускиот јазик, кои пред сè се однесуваат на изговорот и на ортографијата. Потоа се пристапува кон елаборација на можни решенија земајќи го предвид фактот дека наставата се одвива онлајн, поради пандемијата. Трудот го презентира исто така и стојалиштето на наставниците кои се должни да изработат ресурси за да одговорат на овие предизвици, но исто така и за да ја динамизираат наставата онлајн. Конечно, се извлекуваат заклучоци и се дискутираат идеи за понатамошно решавање на одредени проблеми и предизвици.

- **Јакимовска, Светлана.** (2021) „Поживотот на Конески“. *Делото на Конески - Постојан извор на истражувања во науката за јазикот, литературата и културата*. pp. 80-98. ISSN 978-9989-100-64-2.

Евалуација на трудот: Во овој труд Јакимовска го анализира препевот на поезијата на Конески на англиски јазик. Корпусот го сочинува препевот на неколку негови поетски дела поместени во изданието „Основоположници на модерната македонска поезија“ (Founders of Modern Macedonian Poetry), а традуктолошката анализа опфаќа повеќе аспекти.

Од една страна, Јакимовска се осврнува на трансферот на културните елементи, а анализата има за цел да прикаже кои стратегии ги користела преведувачката при трансферот на обележјата на македонската култура и колку севкупното издание, заедно со паратекстот, му овозможува на англофониот читател да нурне во една култура, неретко далечна за него.

Предмет на анализа се и преводните решенија на повеќе јазични рамништа следејќи го методолошкиот пристап на т.н. матрица на преводливост. Прво се дава осврт на версификацијата, на уметноста на формата во поезијата на Конески за да постави прашањето дали и како е пренесена во преводот. Потоа, се анализира лексиката, која е вкоренета во традицијата, но која неретко е и иноваторска. Конечно, се посветува внимание и на специфичната синтакса и на стилските фигури кои претставуваат дополнителен предизвик и за најумешниот преведувач.

- **Јакимовска, Светлана** (2021) „Придонесот на функционалистичките теории во развојот на современата традуктолошка мисла“. *Годишен зборник на Филолошки факултет*, 12 (17). pp. 123-132. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Овој труд има за цел да ги претстави основните поставки на функционалистичките теории. Станува збор за теории кои се развиваат главно во Германија, востановени од Катерина Рајс и Ханс Фермеер. Рајс ја разработува теоријата за видови текстови, а потоа заедно со Фермеер ја востановува и теоријата за скопос со која акцентот се става врз функцијата, односно целта на текстот-цел. Овие првични теориски погледи ќе бидат надградувани и дебатирани од повеќе традуктолози, а Норд ќе се обиде да ги помири различните ставови, особено кога станува збор за позицијата на појдовниот текст и на преводот.

- **Јакимовска, Светлана** (2021) „Осврт кон македонската терминологија“. *Годишен зборник на Филолошки факултет*, 12 (18). pp. 117-129. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Трудот го прикажува развојот на терминолошката дејност во Македонија, земајќи ги предвид делата што се однесуваат на терминологијата на македонски јазик, но и делата што ја опфаќаат македонската и француската правна терминологија. На почеток се напоменуваат најстарите дела со терминолошка ориентација во Македонија, а потоа подетално се анализира терминолошката дејност во рамките на МАНУ, како и прирачниците кои опфаќаат одредени терминолошки аспекти. Исто така, на кратко се презентирани магистерските тези и докторските дисертации од областа на македонската и на француската терминологија. Во однос на терминографската активност, прикажани се речничките и енциклопедиските изданија. Конечно, се разгледува и улогата на терминологијата во рамките на високото образование, преку издавањето на учебници за проучување на францускиот стручен јазик, но и преку востановување на терминологијата како посебен предмет на одредени факултети.

- **Јакимовска, Светлана**. (2020) „Постулатите на полисистемската теорија и нејзиното влијание во традуктологијата“. *Годишен зборник на Филолошки факултет*, 11 (15). pp. 71-83. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Полисистемската теорија се вбројува во редот на највлијателни теории во традуктологијата. Таа е главно насочена кон целниот текст и неговото место во севкупниот литературно-општествен контекст. Целта на овој труд е да ги опише основните поставки на оваа теорија, онака како што ги дефинира Зохар, но и нејзиното влијание врз други теории, особено врз теоријата за преведувачки норми и закони на Тори. Конечно, трудот накусо се осврнува и на преводот од и кон македонски јазик низ призмата на полисистемската теорија.

- **Јакимовска, Светлана**. (2020) „Кон преводот на „Славната инвазија на мечките на Сицилија“ од Дино Буцати“. *Годишен зборник на Филолошки факултет*, 11 (16). pp. 39-51. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Трудот претставува осврт кон преводот од италијански јазик на романот *Славната инвазија на мечките на Сицилија* од Дино Буцати. Станува збор за роман-басна, навидум книга за деца, но кој со својата разновидност на содржини и на пораки, недвосмислено се наметнува како предизвик и за возрасната читателска публика. По презентацијата на темите застапени во романот и на неговите качества, Јакимовска се осврнува на преведувачките постапки употребени од страна на Никодиновска чие искуство во преведувањето на Буцати се вообличува и преку претходни преводи на негови дела.

- **Јакимовска, Светлана**. (2020) „Пирот или пират, колаж или пејзаж? („Во Лотарингија“, Емануел Рембер, Пагома Прес, Скопје, 2019)“. *Годишен зборник на Филолошки факултет*, 11 (15). pp. 111-117. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Трудот претставува осврт кон преводот на романот *Во Лотарингија* од Емануел Рембер. Станува збор за специфичен роман, во кој преку низа слики се илустрира животот на белгискиот проколнат поет Жан-Клод Пирот. Трудот ја презентира структурата на романот и темите кои се застапени во него, а потоа ги анализира особеностите на македонскиот превод.

- **Јакимовска, Светлана**. (2020) „Translation of Slang: „The Catcher in the Rye“ by Salinger in Macedonian“. *Vestnik za tuje jezike*, 12. pp. 43-56. ISSN 2350-4269.

Евалуација на трудот: Предмет на анализа на трудот претставува македонскиот превод на Селинџеровиот роман *Ловец во ржта*. Романот се смета за едно од најконтроверзните дела на минатиот век поради темите што авторот ги разработува, но исто така и поради употребата на сленгот што го користеле младите Американци кон средината на минатиот век. Истражувањето е затоа спроведено низ призмата на Бермановата теорија за текстуални деформации, а посебно внимание е посветено на уништувањето на мрежите на народен јазик и на тенденцијата кон облагородување. Во анализата се земени предвид и ставовите на Еко за преведувањето како акт на преговарање бидејќи авторката смета дека при преведувањето сленг преведувачот мора да преговара помеѓу отуѓување и одомаќинување.

При анализата на понудените преводни еквиваленти се разгледува и употребата на различни преведувачки техники, а во одредени случаи се понудени и посоодветни преводни решенија од традуктолошка гледна точка.

Истражувањето е спроведено на фонолошко, лексичко, синтаксичко рамниште и на рамниште на изрази. Конечно, анализата ги прикажува успешните решенија, но и одредени несоодветности и на тој начин го отвора патот за нови поуспешни преводи во иднина.

- **Јакимовска, Светлана.** (2018) „*Macedonian Nation in Translation: Translating Macedonian Realia into “Big Cultures”*“. *Studies in Linguistics, Anglophone Literatures and Cultures: National Identity in Translation* (22). pp. 53-66. ISSN 2364-7558.

Евалуација на трудот: Во овој труд Јакимовска си поставува за цел да го анализира преводот на македонските реалии во т.н. „големи“ западни култури. Корпусот се состои од англискиот превод на поетската збирка *Бели мугри* од Кочо Рацин и од францускиот превод на романот *Вештица* од Венко Андоновски.

Реалиите од корпусот се класифицирани во различни групи, а потоа се разгледуваат различните преведувачки стратегии. Авторката на трудот ја зема предвид теоријата на Венути за одомаќинување и отуѓување со цел да проучи која стратегија преовладува во корпусот. Бидејќи македонската литература на стандарден јазик е релативно млада, корпусот се анализира и низ призмата на Зохаровата полисitemска теорија.

- **Јакимовска, Светлана.** (2019) „О путу ка себи (или о српском преводу „Исповести“ Аурелија Аугустина), Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, Нови Сад, 2018““. *Arhe - časopis za filozofiju* (30). ISSN 1820-0958.

Евалуација на трудот: Трудот претставува осврт кон првиот целосен превод на српски јазик на делото *Исповеди* на свети Августин. Делото е еден од столбовите како на патристиката, така и на христијанската философија. Од друга страна, преводот на српски јазик се темели исто така на една особена философија, онаа на Антоан Берман, но применета во специфичен контекст. Во таа смисла, трудот ја прикажува структурата на делото, тематиката која е разработена во него, но освртот главно има за цел да го прикаже пристапот на преведувачот. Затоа посебен акцент се става на употребата на паратекстот, изборот на архаизми, стилски еквиваленти...

- **Јакимовска, Светлана.** (2018) „*Интерпретативната теорија во рамките на современите преведувачки теории*“. *Годишен зборник на Филолошки факултет*, 9 (11). pp. 37-42. ISSN 1857-7059.

Евалуација на трудот: Овој труд на Јакимовска ги изложува основните поставки на интерпретативната теорија. Восстановена во 70-тите години на минатиот век, таа претставува пресвртница во дотогашните проучувања на преведувањето затоа што за првпат ги зема предвид когнитивните аспекти на преведувањето, отфрлајќи го дотогашниот чисто лингвистички пристап кон преведувањето. Нејзина заслуга е и утврдувањето на девербализацијата како една од фазите на преведувачкиот процес.

- **Јакимовска, Светлана.** (2018) „*Ускрснуће Греура Турског*“. *Folia Linguistica et Litteraria - Časopis za nauku o jeziku i književnosti*, 20. pp. 209-215. ISSN 2337-0955.

Евалуација на трудот: Трудот го прикажува преводот на книгата *Историја на Франките* од Грегоар од Тур на српски јазик. Во трудот се претставува структурата на делото, основните теми кои ја проникнуваат книгата *Историја на Франките*, но

и специфичниот стил и архаичниот јазик на кој е напишано делото. Значителен дел од трудот е посветен на преведувачкиот потфат кој ги следи Бермановите патокази за да се дојде до целта, односно за да се опфатат со преводот и јазикот и смислата.

- **Јакимовска, Светлана.** (2018) „Трансферот на културните елементи при преневот на стихозбирката „Бели Мугри“ од Кочо Рацин“. ФИЛКО - Зборник на трудови од Втора меѓународна научна конференција за филологија, култура и образование, 1 (2). pp. 201-210. ISSN 978-608-244-308-9.

Евалуација на трудот: Културните елементи во стихозбирката „Бели мугри“ Јакимовска ги дели во две групи: експлицитни и имплицитни. Експлицитните елементи директно упатуваат на македонската култура и во нив спаѓаат: типични македонски антропоними и топоними, цитати од македонски народни песни или пословици и реалии. Во имплицитни елементи се вбројуваат оние елементи кои индиректно упатуваат на македонската култура, а во кои спаѓаат некои фонолошки, лексички, синтаксички и фигуративни обележја на поезијата на Рацин карактеристични за македонската народна поезија. Ставајќи го акцентот врз експлицитните културни елементи, овој труд на Јакимовска прикажува во колкава мера оддалеченоста меѓу културите влијае врз процесот на преведување, земајќи предвид дека руската и македонската култура го сподедуваат словенското културно наследство, што не е случај со француската култура.

- **Јакимовска, Светлана.** (2018) „La traduction des éléments culturels macédoniens et croates dans le roman „Sorcière“ de Venko Andonovski“. *Le même, le semblable et le différent au sein de la langue, de la littérature et de la culture dans les pays francophones* (éd. Zvonko Nikodinovski), Skopje, 2018. pp. 196-210. ISBN 978-608-234-058-6.

Евалуација на трудот: Предмет на анализа на овој труд на Јакимовска е преводот на француски јазик на романот *Вештица* на современиот македонски автор Венко Андоновски. Анализата се сосредоточува на преводот на македонските лексеми кои означуваат елементи од македонската и од хрватската култура, Трудот ги зема предвид антропонимите, топонимите, реалиите од областа на исхраната, фолклорот, историјата итн. Предмет на анализа се преведувачките техники за да се види дали и во која мера се задржани елементите на двете култури во целниот текст.

Во однос на **творештвото во форма на дел од монографија или научна книга**, кандидатката го има објавено следното:

- **Јакимовска Светлана (2021)** „Јазикот како важен показател на општествено-културниот идентитет: значењето на писменоста и на образованието за целосна интеграција на мигрантите и за активно граѓанство“ во „Миграција и азил: национална, меѓународна и европска рамка / Migration and Asylum: National, International and European Framework“. Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип. ISBN 978-608-244-862-6.

Евалуација на трудот: Публикацијата „Миграција и азил: национална, меѓународна и европска рамка“ претставува збирка од академски и експертски трудови од областа на миграцијата и азилот опишани низ призмата на националната, меѓународната и европската законодавна рамка. Тие се резултат од дел од предавањата коишто ги подготвија авторите во рамките на проектот Жан Моне мрежи „Системи на политики за миграција и азил - МАПС“ (Jean Monnet Network on Migration and Asylum Policies Systems – MAPS), во којшто Правниот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип е институција партнер. Во публикацијата учествуваат шест автори кои потекнуваат од различни научни и експертски области.

Во рамките на оваа публикација Јакимовска прави едно мошне интересно истражување со наслов „Јазикот како важен показател на општествено-културниот идентитет: значењето на писменоста и на образованието за целосна интеграција на мигрантите и за активно граѓанство“. Предмет на анализа е местото и улогата на јазикот во мигрантските процеси. Анализата започнува со востановување на теориска рамка за односите меѓу јазикот и општествено-културниот идентитет, а потоа накусо се изложени основните аспекти на мигрантската криза во Македонија. Најголемиот дел од поглавјето е посветен на конкретните јазични предизвици при справувањето со кризата. Во поглавјето е

прикажана употребата на јазикот за да се пренесат општи информации на мигрантите, употребата на јазикот во правните постапки, а авторката се осврнува и на јазикот и на образованието како клучни елементи за успешна интеграција на мигрантите.

- **Јакимовска Светлана (2019)** „Јазична политика на Европската Унија“, во „Европска Унија: право и политики“. Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Штип. ISBN 978-608-244-595-3.

Евалуација на трудот: Публикацијата „Европска Унија: право и политики“ претставува збирка во која на едно место се собрани ракописи на македонски јазик од областа на Европската Унија, наменети како за академската така и за стручната заедница на правници, политиколози, практичари и студенти, но се разбира и за пошироки категории на читателска јавност. Збирката „Европска Унија: право и политики“ содржи трудови од вкупно дванаесет различни автори кои обработуваат еднаесет различни подрачја од европското право и политиките, како што се: европскиот идентитет, теориите за европска интеграција, јазичната политика на Европската Унија, правото на интелектуална сопственост на Европската Унија, европското договорно право, европското отштетно право итн. Трудот на Јакимовска, насловен *Јазична политика на Европската Унија*, претставува интересен ракопис кој ја опишува јазичната политика на Европската Унија како механизам којшто го определува начинот на употреба на јазиците во официјалните документи на Унијата. Тука Јакимовска ја претставува јазичната мапа на Европската Унија составена од 24 официјални јазици и 2 најупотребувани јазици; ја опишува правната основа на јазичната политика на ЕУ преку разните акти од секундарното законодавство на Унијата; ја разработува употребата на јазиците во органите на Европската Унија и заштитата на повеќејазичноста во Европската Унија. Освен тоа, таа се осврнува и на јазичната политика на Република Македонија, обработувајќи го правниот статус на јазиците и употребата на македонскиот јазик надвор од границите на матичната држава, а врши и споредба на јазичната политика на ЕУ со јазичната политика на Република Македонија.

Јакимовска е **член на Уредувачки одбор на меѓународното научно списание Палимпсест** што го издава Универзитетот „Гоце Делчев“. Таа е исто така член на Уредувачки одбор и на меѓународното научно списание *Vestnik za tuje jezike* што го издава Филозофскиот факултет при Универзитетот во Љубљана, Словенија. Кандидатката е и **главен уредник** на Годишниот зборник на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“.

Јакимовска била **член на научниот одбор** на конференцијата *Les études françaises aujour'd'hui* која се одржувала на 23 и 24 октомври во 2020 Нови Сад, Србија.

Во улога на **рецензент** Јакимовска се јавува на три труда од Годишниот зборник на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“, како и на еден труд за *Vestnik za tuje jezike*.

Од приложениот список на објавени трудови и на активности во изминатите пет години, како и од поединечната евалуација за секој труд и за секоја активност, може да се увиди дека проф. д-р Светлана Јакимовска има објавено значаен број научни трудови публикувани во меѓународни научни списанија и публикации, но и во домашни научни и стручни списанија. Објавените трудови, учеството на бројни меѓународни конференции, мноштвото предмети во наставата на прв и на втор циклус на студии сведочат за тоа дека проф. д-р Светлана Јакимовска во периодот од нејзиниот избор за вонреден професор до денес реализирала богата наставно-педагошка, но и научноистражувачка дејност. Со оваа своја дејност таа значително придонесува во развојот на романистиката и на преведувањето, но и во развојот на наставниот процес на Филолошкиот факултет во Штип, па и на Универзитетот „Гоце Делчев“ чиј составен дел е овој факултет.

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Кандидатката од последниот избор во звањето вонреден професор на Филолошкиот факултет во Штип па сè до денес, активно се вклучува во работата на голем број тела и комисији, давајќи го на тој начин својот придонес во организациско-развојната дејност

на оваа институција. Освен тоа нејзината педагошко-апликативна дејност се огледа и во објавување на **рецензирираниот учебник** што ќе го претставиме накусо:

- **Јакимовска, Светлана** (2022) „Односот меѓу називот и поимот во терминологијата (врз примери од правната терминологија на француски и на македонски јазик)“ - учебник. UGD Stip, Stip. ISBN 978-608-244-864-0.

Евалуација на трудот: Ако ги консултираме современите речнички ресурси на македонски јазик ќе увидиме дека во нив терминот *терминологија* сè уште се дефинира како „збир или севкупност од термини што се користат во некоја научна област, струка или дејност“. Во таа смисла, авторката истакнува дека еден од мотивите за објавувањето на оваа книга е промовирање на терминологијата како наука во македонската средина. Од друга страна, терминологијата е предмет кој се изучува на повеќе високообразовни институции, па затоа ова дело може да им биде од полза на студентите кои ја проучуваат терминологијата, но и на студентите на правните факултети кои го изучуваат францускиот јазик.

Книгата е поделена во четири глави.

Во првата глава се презентирани основните постулати на терминологијата како наука, потоа се востановуваат нејзините односи со другите науки и на кратко се дава преглед на терминологијата во Франција, во франкофонските земји и кај нас.

Втората глава е посветена на стручниот домен на правото. Во неа се дефинираат термините *право* и *правен систем*, се дава осврт на француското и на македонското право и правосудство, а потоа се анализираат францускиот и македонскиот јазик на правото.

Третата глава започнува со структуролошка анализа на терминот, а потоа предмет на анализа се односите меѓу називот и поимот во терминологијата. Примерите се преземени од француската и од македонската правна терминологија.

Последната глава претставува термиолошка анализа на корпус кој го сочинуваат француската верзија и македонскиот превод на *Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи*.

Кога станува збор за учество на проекти, во периодот поминат од последниот избор во звање, Јакимовска се јавува во улога на истражувач во повеќе **проекти**:

- **Јакимовска, Светлана - истражувач** (2018-2021) *Jean Monnet Network “MAPS – Migration and Asylum Policy Systems. Weaknesses, Shortcomings and Reform Proposals”*.

Евалуација на учеството во проект:

Проектот *Jean Monnet Network “MAPS – Migration and Asylum Policy Systems. Weaknesses, Shortcomings and Reform Proposals”* се создава на предлог на Универзитетот од Неапол, а во него како партнер учествува и Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Станува збор за предлог за мрежа Жан Моне која ќе ги проучува клучните промени кои се однесуваат на општите принципи на заштита предвидени со системите за азил, како и недостатоците во однос на правните прописи и нивната примена. Исто така предмет на анализа се и неусогласеностите со обврските кои произлегуваат од меѓународното право, а се однесуваат на обврските за заштита на баратели на азил, на бегалци и воопшто на мигранти.

Во рамките на овој проект Јакимовска ги проучувала јазичните проблеми со кои се соочуваат бегалците и барателите на азил. На овие проблеми таа се осврнува во снимени предавања на англиски и на македонски јазик, но и во поглавјето насловено „Јазикот како важен показател на општествено-културниот идентитет: значењето на писменоста и на образованието за целосна интеграција на мигрантите и за активно граѓанство“ во монографијата *„Миграција и азил: национална, меѓународна и европска рамка / Migration and Asylum: National, International and European Framework“*.

- **Јакимовска, Светлана - истражувач** (2019-2022) *A bird repainted in translation: Kosinski’s novel “Painted Bird” in fifteen languages*.

Евалуација на учеството во проект:

Проектот *A bird repainted in translation: Kosinski’s novel “Painted Bird” in fifteen languages* претставува меѓународен проект со кој раководи проф. д-р Луцина Хармон

од Универзитетот во Жешов, Полска. Предмет на анализа на овој проект е преводот на повеќе јазици на романот на Косински *Обоената птица*. Станува збор за мошне контроверзен роман, напишан на англиски јазик, но поради неговата содржина, преводите на различните јазици често биле предмет на манипулација. Целта на проектот е да се разгледаат типовите на овие манипулации на јазици како што се полски, украински, грчки, српски, персиски, француски итн. Во рамките на овој проект Јакимовска имала за задача да го анализира преводот на овој роман на француски јазик. Поглавјето посветено на францускиот превод носи наслов *French colours of the painted bird: ethnocultural aspects of the first French translation* и ќе биде дел од монографијата која ќе излезе од печат во 2022 година во издание на издавачката куќа Brill.

– **Јакимовска, Светлана - истражувач** (2018-2020). *Евалуација на наставата по јазик и книжевност во високото образование*

Евалуација на проектот: Предмет на истражување на овој проект се можностите за евалуација на наставниот процес во високото образование, во наставата по јазик и книжевност. Се истражуваат различни видови евалуациски постапки со цел да се утврди остварливоста на целите и задачите на наставата и учењето кои се трансформираат во квалитативни и квантитативни промени во развојот на студентите. Евалуацијата се одвива и во самиот процес на учењето, како и на крајот, како завршна фаза во процесот на наставата, односно за да се спроведе формативно и сумативно оценување на постигнувањата и на студентите и на нивните наставници. Со евалуација на наставата се следи и процесот на реализација на новите курсеви по одделни студиски програми, а од студентите се добиваат непосредни информации за тоа што навистина мислат за самиот курс. Повратните информации за наставниот процес се добиваат со собирање податоци од страна на студентите и колегите наставници, а евалуацијата се спроведува со помош на евалуациски ливчиња, анкети, структурирана групна дебата или по пат на прашалник. Проектот се спроведува со студентите на Филолошкиот факултет од втора, трета и четврта година на студии, како и со дел од професорите што им предаваат на овие студенти, и тоа не само задолжителни, туку и изборни предмети и курсеви.

Во периодот од 2015 до 2019 година Јакимовска е **продекан за настава** на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“.

Кандидатката е исто така член и на повеќе факултетски тела и комисии:

- **Член на Наставно-научен совет** на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип;
- **Член на Деканска управа** на Филолошкиот факултет (2017-2019);
- **Член на Институтот за јазици** на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип;
- **Член на Комисија за спроведување на тајно гласање за избор** на раководител на Катедра за романски јазици и книжевности (2021 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Преведување на стручни текстови од областа на физиотерапијата“ на кандидатката Катерина Спирковска (2021 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Очудувања во препевот на Вилијам Блејк“ на кандидатката Бојана Монева (2021 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Преведувачки техники во преводот на романот *Немата пациентка* од Алекс Мајклидис“ на кандидатката Даница Драгољевик (2021 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Да се преведува имагинарното: Хари Потер и каменот на мудроста на македонски јазик“ од кандидатката Милена Милушева (2021 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Предизвиците во преводот на романот *Гордост и предрасуди* од Џејн Остин“ од кандидатката Елена Ристова (2021 година);

- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Титлување на филмови со програмата Subtitle Workshop 6.Ob“ од кандидатката Евгенија Тренева (2021 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Предизвици при преведување трилер: *Главен удар* од Сандра Браун на македонски јазик“ од кандидатката Тамара Николовска (2020 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Преведувачки техники во преводот на делото *Седумте сестри* од Лусинда Рајли“ од кандидатката Викторија Николовска (2020 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Предизвици при преведување на делото *Хари Потер и полукрвниот принц* од англиски на македонски јазик“ од кандидатката Стефанија Златкова (2020 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Анализа на превод на стручен текст од областа на економијата“ од кандидатката Елена Браун (2020 година);
- **Член (член-ментор)** на Комисија за одбрана на дипломски труд „Анализа на превод на фантазија: *Мокингцеј* од Сузан Колинс“ од кандидатката Вања Арсова (2020 година);
- **Член на Конкурсна комисија** за запишување на студенти на магистерски студии (втор циклус) за студиската 2018/2019 година на Филолошки факултет во Штип;
- **Член на Комисија за преземање на обврски** од претходно ангажирани наставници за предмети на Филолошкиот факултет и на нематичните факултети при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип за студиската 2017/2018 година.

Јакимовска активно се вклучува во развојот на стручно-апликативната и организациско-развојната дејност на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. За тоа сведочи, меѓу другото, и објавениот универзитетски учебник, како и претходно објавените скрипта и практикум, кои ја потврдуваат посветеноста на кандидатката за обучување на студентите со научни и наставно-образовни знаења и вештини.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Рецензентската комисија со задоволство ги разгледа доставените документи на кандидатката проф. д-р Светлана Јакимовска: објавениот учебник, бројните трудови објавени во меѓународни научни списанија и публикации, учествата на домашни и на меѓународни научни конференции, меѓу кои и во улога на пленарен предавач, и активностите во научноистражувачките проекти.

Рецензентската комисија констатира исто така дека Јакимовска учествувала во бројни факултетски тела и комисији, а ја извршувала и функцијата продекан на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“. Кон тоа треба да се приложи и улогата на главен и одговорен уредник на Годишниот зборник на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, учеството во издавачкиот одбор на две меѓународни научни списанија, од кои едно домашно и едно странско, учеството во научен одбор на меѓународна конференција, како и учеството на бројни обуки и семинари и искуството кое го стекнува како вонреден професор на Филолошкиот факултет во Штип. Сето тоа сведочи за посветена и сериозна работа и постигнати резултати во наставно-образовната, во научноистражувачката, во стручно-апликативната и во организациско-развојната дејност. Врз основа на изнесените податоци за кандидатката, членовите на Рецензентската комисија со огромно задоволство заклучуваат дека проф. д-р Светлана Јакимовска во целост ги исполнува сите суштински и законски критериуми за избор во повисоко наставно-научно звање, предвидени со Законот за високото образование, со Статутот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, како и со Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни и наставни звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.

Имајќи ги предвид предочените факти, Рецензентската комисија има особена чест и задоволство да му предложи на **Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет во Штип да го усвои овој извештај и да ја избере кандидатката проф. д-р Светлана Јакимовска во звањето редовен професор за наставно-научните области романистика и преведување и да ја достави Одлуката за овој избор до Универзитетскиот сенат на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип за потврдување на изборот на д-р Светлана Јакимовска во наставно-научното звање редовен професор за наставно-научните области романистика и преведување.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Звонко Никодиновски, редовен професор - претседател, с.р.

Д-р Маргарита Велевска, редовен професор - член, с.р.

Д-р Радица Никодиновска, редовен професор - член, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

Ред. бр.	Наставно-образовна дејност	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	Поени	Број	поени	
	Избор во звање доцент	30				30
	Избор во звање вонреден професор	40				40
	ВКУПНО					70
Ред. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	Поени	Број	поени	
	Дел од монографија или научна книга	2x6				12
	Научен труд објавен во меѓународно научно списание	9x8				72
	Труд со оригинални научни резултати, објавени во зборник од трудови на научен собир	2	2	3	3	13
	Пленарно предавање на научен собир, музички настап на официјален концерт, учество на ликовна изложба			1	6	6
	Учество на научен собир со реферат (постер/усно), концерт во земјава и во странство	2	1.5	1	2	5
	Член на уредувачки одбор на научно списание (останати)	3x3 (останати)				9
	Уредник на зборник на трудови	1	2			2
	Член на организациски или научен одбор на научен собир, фестивал			1	2	2
	Рецензент на научен труд (останати)	4x1 (останати)				4
	ВКУПНО					125
Ред. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	Број	поени	
	Книга/учебник	1	10			10
	Продекан	1	8			8
	Учесник во научен проект (максимум во три проекти)	1	5	2	8	21

	Член на факултетски орган, комисија	17	2			34
	ВКУПНО					73
	ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ					268

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА ЕДЕН АСИСТЕНТ ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ: ХЕМИЈА
(10700) И АНАЛИТИЧКА БИОХЕМИЈА (10714) НА
ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука број 2002-167/10 од 7.6.2022 година донесена на 279. седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 7.6.2022 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на еден асистент во наставно-научните области хемија (10700) и аналитичка биохемија (10714) на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, во следниов состав:

- **д-р Рубин Гулабоски** – редовен професор на Факултет за медицински науки, УГД - Штип (наставно-научна област хемија на земјиштето), претседател;
- **д-р Татјана Рушковска**, редовен професор на Факултет за медицински науки, УГД - Штип (наставно-научни области клиничка биохемија и биохемија), член;
- **д-р Слоботка Алексовска**, редовен професор (наставно-научна област хемија), Институт за хемија, Природно-математички факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, член.

Конкурсот за овој избор беше објавен на 17.5.2022 година во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ и во предвидениот рок се пријави само кандидатката:

1. **Асистент м-р Павлинка Кокошкарлова**, магистер по хемиски науки – аналитичка биохемија, вработена како асистент на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

Врз основа на приложената документација од кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Кандидатката м-р Павлинка Кокошкарлова е родена на 16.3.1980 година во Штип, каде што завршува основно и средно гимназиско образование со континуиран одличен успех. Во учебната 2004/2005 година се запишува на Институтот за биологија (биохемиско-физиолошка насока), на Природно-математичкиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, во Скопје. Во 2009 година дипломира со просек 8.83 и се стекнува со звање *дипломиран инженер по биологија*.

Од 2010 година до декември 2019 година работи како биохемичар во „ПЗУ д-р Златко Стојменов“ во лабораторијата за клиничка биохемија, а од 2016 до 2019 година е ангажирана како стручњак од пракса за предмети од област клиничка биохемија за студентите на Факултетот за медицински науки. Во 2011 година се запишува на магистерски студии на Институтот за хемија при Природно-математичкиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, студиска програма Аналитичка биохемија. Сите предвидени испити од магистерските студии ги положила со просечна оценка 10.00. Во 2014 година успешно го одбрала нејзиниот магистерски труд со наслов *„Хемиски својства и функции на нови бензохинонски деривати добиени при реакција на коензим Q-0 во алкална средина“* и се стекнува со звање *магистер по хемиски науки – аналитичка биохемија*. Од декември 2019 година е вработена како асистент на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип. Од учебната 2019/2020 година е запишана на трет циклус (докторски) студии по хемија (под менторство на академик проф. д-р Валентин Мирчески) на Институтот за хемија при Природно-математичкиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје.

Пријавата на кандидатот е во целост разгледана и комисијата утврди дека кандидатката асистент м-р Павлинка Кокошкарлова уредно, навремено и во целост ги има доставено следниве документи:

1. Дипломи за завршен прв и втор циклус на студии (по еден оригинален примерок, соодветно и по три копии заверени кај нотар);
2. Уверение за остварен просечен успех на прв циклус студии – 8,83 (еден примерок оригинал и една копија заверена кај нотар);
3. Уверение за остварен просечен успех на втор циклус студии – 10,00 (еден примерок оригинал и една копија заверена кај нотар);
4. Уверение за државјанство – еден примерок оригинал;
5. Кратка биографија, во четири примероци;
6. Сертификат за завршен курс по англиски јазик HEADWAY Upper-Intermediate (B2.2) – оригинал;
7. Препораки од двајца професори од наставно-научните области во кои се пријавува – оригинали;
8. Список на објавени трудови со импакт фактор (вкупно 6 трудови со импакт фактор публикувани во последните 2.5 години) и по еден примерок од трудовите што се објавени во периодот помеѓу двата избори;
9. Магистерски труд (оригинал), како и останати сертификати и потврди.

Општи услови за избор

Кандидатката м-р Павлинка Кокошкарова:

- има завршено прв циклус студии Биологија на Природно-математички факултет при УКИМ, Скопје, со просечен успех од 8.83 и се стекнуваа со диплома инженер по биологија (биохемиско-физиолошка насока);
- има завршено втор циклус студии Хемија (насока Аналитичка биохемија) на Природно-математички факултет при УКИМ со просечен успех од 10.00 и се стекнува со диплома магистер по хемиски науки;
- има способност за изведување на високообразовна дејност и е избрана за асистент на Факултетот за медицински науки во 2019 год. (Одлука бр. 2002-247/7 од 3.12.2019 год.);
- поседува потврда за познавање на најмалку еден странски јазик и има доставено сертификат за завршен курс по англиски јазик HEADWAY Upper-Intermediate (B2.2);
- има објавено 11 научни трудови со оригинални научни резултати во списанија со фактор на влијание, од кои 6 трудови се објавени во периодот помеѓу два избори. Списокот на трудови и анализата на трудовите е прикажана во секцијата наставно-образовна и научноистражувачка дејност.

Посебни услови:

Кандидатката м-р Павлинка Кокошкарова:

- има учество во интернационален научноистражувачки проект како млад истражувач во проектот на ДААД фондацијата „From molecules to functionalized materials“;
- е добитник на стипендија во рамките на SOE DAAD проект преку фондацијата DAAD- German Academic Exchange Service;
- поседува препораки од двајца редовни професори.

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

Во периодот од декември 2019 година па сè до денес, м-р Павлинка Кокошкарова е избрана за асистент на Факултетот за медицински науки во 2019 год. (Одлука бр. 2002-247/7 од 3.12.2019 год.) и е ангажирана како асистент по предметите Биохемија 1 и Биохемија 2 за студиската програма Општа медицина, Основи на биохемија за студиската програма Дентална медицина, Биохемија за студиската програма Медицински лаборанти, Клиничка биохемија за студентите од студиските програми Фармација, Општа медицина и Медицински лаборанти, како и предметот Лабораториски техники и инструментални анализи за студиската програма Медицински лаборанти.

Асистент м-р Павлинка Кокоскарова и во периодот од нејзиниот избор во асистент покажува голема активност како во наставно-образовната, така и во научноистражувачката работа. Така, во периодот од запишувањето на нејзините магистерски студии до денес, таа се јавува како автор на 11 научни публикации што се сите публикувани во списанија со исклучително висок фактор на влијание (*Electrochimica Acta* IF = 6.901; *Bioelectrochemistry* IF = 5.373; *Jorunal of Electroanalytical Chemistry* IF = 4.464; *Electroanalysis* IF = 3.223 и други). Покрај тоа, м-р Павлинка Кокоскарова учествувала и на неколку научни манифестации, а во 2011 година од страна на фондацијата DAAD добила стипендија од типот „Surplance scholarship“ во рамките на проектот „From molecules to functionalized materials“ на фондацијата DAAD. Асистент м-р Павлинка Кокоскарова веќе има големо искуство и во практична работа со важни аналитички техники како УВ-ВИС спектроскопија, квадратно-бранова волтаметрија, циклична волтаметрија, електрофореза и потенциометрија. Покрај тоа, асистент м-р Павлинка Кокоскарова има искуство и во моделирање на електродни механизми во циклична и квадратно-бранова волтаметрија со помош на програмскиот софтвер MATHCAD. Во прилог е дадена листата на трудови на м-р Павлинка Кокоскарова, што се публикувани во списанија со фактор на влијание (импакт фактор).

I. Листа на трудови публикувани во списанија со импакт фактор (според Thomson Reuters)

1. **Pavlinka Kokoskarova**, Rubin Gulaboski, „Two-step protein-film voltammetry associated with intermediate reversible chemical reaction-Diagnostic criteria for characterizing systems with inverted potentials in square-wave voltammetry“ *Analytical&Bioanalytical Electrochemistry* 14 (2022) 270-289. (Impact Factor = 1.21) [ABEC Volume 14 Issue 3 Pages 270-289.pdf \(ugd.edu.mk\)](#)
2. **Pavlinka Kokoskarova**, Sonja Risafova, Rubin Gulaboski, „Surface Electrode Mechanism Associated with Preceding and Follow up Chemical Reactions -Theoretical Analysis in Square-Wave Voltammetry“ *Croatica Chemica Acta*, 93 (2020) 191-201. (Impact Factor = 0.826) [cca3768 Gulaboski et al may 2021.pdf \(ugd.edu.mk\)](#)
3. Milkica Janeva, **Pavlinka Kokoskarova**, Rubin Gulaboski, „Multistep Surface Electrode Mechanism Coupled with Preceding Chemical Reaction-Theoretical Analysis in Square-Wave Voltammetry“ *Analytical&Bioanalytical Electrochemistry* 12 (2020) 766-779. (Impact Factor = 1.21) [Surface CEE Mech Anal and Bioanal Electrochem june 2020.pdf \(ugd.edu.mk\)](#)
4. Rubin Gulaboski, **Pavlinka Kokoskarova**, Sonja Risafova, „Analysis of Enzyme-Substrate Interactions from Square-Wave Protein-Film Voltammetry of Complex Electrochemical-Catalytic Mechanism Associated with Reversible Regenerative Reaction“ *Journal of Electroanalytical Chemistry*, 867 (2020) <https://doi.org/10.1016/j.jelechem.2020.114189> (Impact Factor = 4.464)
5. Rubin Gulaboski, **Pavlinka Kokoskarova**, Sofija Petkovska, „Analysis of drug-drug interactions with a cyclic voltammetry-an overview of relevant theoretical models and recent experimental achievements“ *Analytical&Bioanalytical Electrochemistry*, 12 (2020) 345-364. (Impact Factor = 1.21) [Anal Bioanal Electrochem 2020 .pdf \(ugd.edu.mk\)](#)
6. **Pavlinka Kokoskarova**, Rubin Gulaboski, „Theoretical Aspects of a Surface Electrode Reaction Coupled with Preceding and Regenerative Chemical Steps: Square-wave Voltammetry of a Surface CEC' Mechanism“ *Electroanalysis*, 31 (2019) 1454-1464. (Impact Factor = 3.223) <https://eprints.ugd.edu.mk/22623/1/Electroanalysis Surface CEC%27 profs sept 2019.pdf>
7. Milkica Janeva, **Pavlinka Kokoskarova**, Viktorija Maksimova, Rubin Gulaboski „Square-wave Voltammetry of Two-step Surface Electrode Mechanisms Coupled with Chemical Reactions–A Theoretical Overview“ *Electroanalysis*, 29 (2020) 333-344. (Impact Factor = 3.223) [X201900416_143753 1..20 \(ugd.edu.mk\)](#)
8. **Pavlinka Kokoskarova**, Milkica Janeva, Viktorija Maksimova, Rubin Gulaboski, „Protein-film Voltammetry in Two-step Electode Enzymatic Reactions Coupled with an Irreversible Chemical Reaction of a Final Product-a Theoretical Study in Square-wave Voltammetry“ *Electroanalysis* 31 (2019) 1454-1464 (Impact Factor = 3.223) [X201900225_137495 1..12 \(ugd.edu.mk\)](#)

9. Rubin Gulaboski, **Pavlinka Kokoskarova**, Sofija Petkovska, „Time independent methodology to assess Michaelis Menten constant by exploring electrochemical-catalytic mechanism in protein-film cyclic staircase voltammetry“ *Croat. Chem. Acta*, 91 (2018) 377-382. (Impact Factor = 0.826) [CCA-2018-91-Gulaboski-full paper final.pdf \(ugd.edu.mk\)](#)
10. Rubin Gulaboski, Ivan Bogeski, **Pavlinka Kokoskarova**, Hale H. Haeri, Sasa Mitrev, Marina Stefova, Jasminka Stanoeva-Petreska, Velo Markovski, Valentin Mirceski, Markus Hoth, and Reinhar Kappl, „New insights into the chemistry of Coenzyme Q-0: A voltammetric and spectroscopic study“ *Bioelectrochemistry* 111 (2016) 100-108. (Impact Factor = 5.373) [New insights into the chemistry of Coenzyme Q-0: A voltammetric and spectroscopic study \(ugd.edu.mk\)](#)
11. Rubin Gulaboski, **Pavlinka Kokoskarova**, Sasa Mitrev, „Theoretical aspects of several successive two-step redox mechanisms in protein-film cyclic staircase voltammetry“ *Electrochimica Acta* 69 (2012) 86-96. (Impact Factor = 6.901) [Theoretical aspects of several successive two-step redox mechanisms in protein-film cyclic staircase voltammetry \(ugd.edu.mk\)](#)

II. Учества на конгреси и конференции и работилници

1. Galaba Naumova, **Pavlinka Kokoskarova**, Rubin Gulaboski (2013) *Properties of Coenzyme Q derivatives obtained via reaction from Coenzyme Q-0 in alkaline media*. in: SOE DAAD Annual Meeting, From molecules to functionalized materials, 14-18 Oct 2013, Cluj, Napoca, Romania.
2. Elena Meckaroska, Isidora Ristovska, Milkica Janeva, **Pavlinka Kokoskarova** (2018), *Voltammetric Sensors for Hydrogen Peroxide Detection in Living Cells*, First Congress of Students of General Medicine, Goce Delcev University, 09-10 May 2018, Stip, Macedonia.
3. Учество, во својство на слушател, на научно едукативен симпозиум со наслов „Dermatology 2020“ организиран од Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип и Здружението на дерматовенеролозите на Р. Македонија.

Бидејќи трудовите со реден број 7, 8, 9, 10 и 11 се рецензирани во Рефератот за избор во асистент на м-р Павлинка Кокошкаророва (Универзитетски Билтен број 242 од ноември 2019 година), во овој реферат комисијата ги елаборира само трудовите на асистент м-р Павлинка Кокошкаророва што се објавени во периодот помеѓу два избори (трудовите со реден број 1, 2, 3, 4, 5 и 6).

Во трудот со реден број (1), со наслов “*Two-step protein-film voltammetry associated with intermediate reversible chemical reaction-Diagnostic criteria for characterizing systems with inverted potentials in square-wave voltammetry*” претставен е теоретски модел за однесувањето на липофилни редокс ензими, чија електрохемиска трансформација се случува во два последователни електронски трансфери, што се поврзани со реверзибилна хемиска реакција. Овој електроден механизам е за првпат решен во услови на техниката квадратно-бранова волтаметрија и во истиот се предложени методи за дијагностицирање на овој механизам во услови кога двата електронски трансфери помеѓу работната електрода и атсорбираниот редокс ензим се разликуваат за најмалку 200 mV. Покрај тоа, дадени се за првпат и дијагностички критериуми за препознавање на овој специфичен електроден механизам кога двата електронски трансфери се одвиваат на идентичен потенцијал. За првпат е покажано дека зголемувањето на концентрацијата на супстратот во вакво сценарио, може да доведе до раздвојување на двата електронски процеси. Покрај предложените дијагностички критериуми кај овој комплексен електроден механизам, претставени се и едноставни методолошки приоди за определување на кинетичките и термодинамичките параметри што се поврзани со ензимско-супстратните интеракции кај вакви механизми.

Во трудот со реден број (2) со наслов “*Surface electrode mechanism associated with preceding and follow up chemical reactions -Theoretical analysis in square-wave voltammetry*” претставен е за првпат теоретски модел за едностепена ензимска реакција, во која

електронскиот трансфер помеѓу липофилен ензим и работната електрода е поврзан со реверзибилна претходна и реверзибилна последователна хемиска реакција. Овој електроден механизам е соодветен за студирање на активноста на липофилни редокс ензими, во електрохемиски реакции во кои почетната редокс форма на ензимот стапува во реверзибилна хемиска реакција, но и крајната редокс форма на ензимот стапува во друг тип на реверзибилна хемиска реакција. Присуството на две хемиски реакции вклучени во електродниот механизам го прави овој механизам исклучително комплексен. Сепак, во трудот е покажан начин за препознавање на овој електроден механизам во услови на квадратно-бранова волтаметрија. Покрај тоа, дадени се и методолошки постапки за определување на кинетичките и термодинамичките параметри поврзани со двете хемиски реакции. Овој електроден механизам е исклучително важен за студирање на електрохемиската активност и процесите на деактивација кај голем број мембрански редокс ензими.

Во трудот со реден број (3) со наслов *“Multistep surface electrode mechanism coupled with preceding chemical reaction-Theoretical analysis in square-wave voltammetry”* решен е теоретски модел што е за прв претставен во литература, а се однесува на волтаметриските својства на двостепен електроден механизам на липофилни редокс ензими, во кој првиот електронски трансфер е поврзан со реверзибилна хемиска реакција. Кај липофилните ензими, чија електрохемиска трансформација се одвива во два последователни чекори, можно е иницијалниот реактант да биде инволвиран во реверзибилна хемиска рамнотежа. Покрај дијагностичките критериуми за студирање на овој комплексен електроден механизам при значително различни енергии на електронските трансфер, предложена е и едноставна метода за препознавање на овој комплексен електрохемиски механизам кога двата електронски трансфери се одвиваат на ист потенцијал и се прсликани во единечен волтаметриски пик. Во вакво сценарио, покажано е дека преку зголемување на концентрацијата на супстратот што стапува во хемиска реакција со почетната редокс форма на ензимот може да се разработи едноставна метода за раздвојување на двата електронски процеси. Покрај тоа, во трудот се дадени едноставни методи за определување на кинетиката и термодинамиката на хемиската реакција инволвирана во овој механизам, како и на константите на брзина на двата електронски трансфери што се поврзани со размена на електрони помеѓу работната електрода и редокс формите на липофилниот ензим.

Во трудот со реден број (4) со наслов *“Analysis of enzyme-substrate interactions from square-wave protein-film voltammetry of complexe electrochemical-catalytic mechanism associated with reversible regenerative reaction”* се претставени својствата на реверзибилен електроден механизам на липофилен ензим каде што постои т.н. реверзибилна регенеративна хемиска рамнотежа. Овој електроден механизам е за првпат претставен во услови на квадратно-бранова волтаметрија и истиот е релевантен за определување на ензимско-супстратните интеракции од регенеративна природа. Преку работните криви претставени кај овој електроден механизам, предложени се методи за определување на кинетиката на ензимско-супстратните регенеративни интеракции.

Во трудот со реден број (5) со наслов *“Analysis of drug-drug interactions with a cyclic voltammetry-an overview of relevant theoretical models and recent experimental achievements”* претставени се теоретски модели за неколку површински електродни реакции, како и за дифузионо-контролирани електрохемиски реакции во услови на циклична волтаметрија. Кај сите електродни механизми, претпоставено е дека редокс формите на електрохемиски активните супстанции стапуваат во дефинирани хемиски реакции. Притоа, во трудот се претставени едноставни критериуми за препознавање на одделните електрохемиски механизми, а дадени се и методи за определување на кинетички и термодинамички параметри за хемиските реакции во кои стапуваат студирани лекови. Резултатите од овој научен труд се релевантни за испитување на електрохемиските својства на голем број липофилни и хидрофилни лекови што стапуваат во интеракции со други лекови или супстрати. Покрај тоа, во трудот се табеларно претставени и определените кинетички и термодинамички параметри од интеракциите помеѓу голем број на лекови, студирани со циклична волтаметрија во последните десетина години.

Во трудот со реден број (6) со наслов “*Theoretical aspects of a surface electrode reaction coupled with preceding and regenerative chemical steps: Square-wave voltammetry of a surface CEC’ mechanism*” за првпат е претставен модел што се однесува на електрохемиското однесување на липофилен редокс ензим, чија почетна електрохемиски активна форма е инволвирана во реверзibilна хемиска реакција, додека крајната форма на редокс ензимот стапува во иреверзibilна регенеративна реакција. Овој модел е соодветен за студирање на ензимско-супстратните интеракции на голем број липофилни редокс ензими кај кои постои и хемиска рамнотежа на почетната редокс форма на ензимот. Од теоретските волтамограми пресметани при дефинирани услови на кинетиките на двете хемиски реакции, предложени се едноставни дијагностички критериуми за препознавање на овој електроден механизам во услови на квадратно-бранова волтаметрија. Покрај тоа, од работните криви претставени во трудот, дадени се насоки за развивање на едноставни волтаметриски методи за определување на кинетиките и на претходната и на регенеративната ензимско-супстратна реакција.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Од целокупната активност на асистент магистер по хемиски науки Павлинка Кокошкарлова може да се заклучи дека таа покажала одлични резултати и во периодот по нејзиниот избор во асистент. Во периодот од нејзиниот избор за асистент од декември 2019 година до сега, асс. м-р Павлинка Кокошкарлова е автор на 6 трудови публикувани во списанија со фактор на влијание. Покрај нејзината инволвираност во реализацијата на практичните вежби по голем број предмети на различни студиски програми (Биохемија 1, Биохемија 2, Клиничка биохемија за студиската програма Општа медицина; Биохемија, Клиничка биохемија 1, Клиничка биохемија 2, Лабораториски техники и инструментални анализи за студиската програма Медицински лаборанти; Основи на биохемија за студиската програма Дентална медицина, како и Клиничка биохемија за студиската програма Фармација), асистент м-р Павлинка Кокошкарлова интензивно го надградува нејзиниот научен опус. Искуствата од теоретското моделирање на голем број комплексни електродни механизми што се релевантни за студирање на електрохемиското однесување на липофилни редокс ензими, асистент м-р Павлинка Кокошкарлова ги користи на елегантен начин во успешната изработка на нејзината докторска дисертација што е под менторство на академик проф. д-р Валентин Мирчески, а е поврзана со дизајнирање на електрохемиски сензори за определување специфични параметри во хуман серум, што се од значење за клиничко-биохемиската дијагностика. Асистент м-р Павлинка Кокошкарлова има многу добро познавање на голем број инструментални техники што се употребуваат во клиничката биохемија и аналитичката биохемија, како УВ ВИС спектроскопија, циклична волтаметрија, квадратно-бранова волтаметрија, електрофореза и потенциометрија. Павлинка Кокошкарлова има просек од 8.83 од првиот циклус на студии и има просек 10.00 од магистерските студии што ги завршила на Институтот за хемија при Природно-математичкиот факултет во Скопје на насоката Аналитичка биохемија. Нејзините големи досегашни искуства од клиничката биохемија и електрохемијата, м-р Павлинка Кокошкарлова знае да ги пренесе на ефикасен и едноставен начин на студентите и да ги поврзе со физиолошките феномени во живите организми. Асистент м-р Павлинка Кокошкарлова поседува исклучителна способност за пренесување на знаењето кон студентите на исклучително разбирлив и едноставен начин.

Имајќи ги предвид нејзините постигнувања и сите факти што се наведени во овој Извештај, Рецензентската комисија му предлага на **Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип да ја избере асистент м-р Павлинка Кокошкарлова во звање асистент во наставно-научните области хемија и аналитичка биохемија.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Рубин Гулабоски, редовен професор, претседател, с.р.
 Д-р Татјана Рушковска, редовен професор, член, с.р.
 Д-р Слоботка Алексовска, редовен професор, член, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

Р. бр.	Наставно-образовна дејност	Поени				Вкупно
		Во земјата		Во странство		
		број	поени	број	поени	
	Избор во звање асистент	1	15			15
	ВКУПНО					15
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				Вкупно
		Во земјата		Во странство		
		број	поени	број	поени	
	Научен труд објавен во списание со фактор на влијание Прв автор			3 (трудови со реден број 1, 2 и 6)	15	45
	Втор автор			3 (трудови со реден број 3, 4 и 5)	10	30
	ВКУПНО					75
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				Вкупно
		Во земјата		Во странство		
		број	поени	број	поени	
	ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ					90

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА
НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ ПРЕТПРИЕМНИШТВО (50623) НА
ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И БИЗНИС ЛОГИСТИКА ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 2102 – 142/4 од 24.6.2022 година донесена на 272. седница на Наставно-научниот совет на Факултет за туризам и бизнис логистика, одржана на 24.6.2022 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на наставник во сите звања за наставно-научната област претприемништво (50623) на Факултет за туризам и бизнис логистика при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

- **д-р Марија Магдинчева-Шопова** – вонреден професор за наставно-научните области претприемништво и економика на претпријатија, вработена на Факултетот за туризам и бизнис логистика – претседател;
- **д-р Мимоза Серафимова** – редовен професор за наставно-научните области претприемништво и управување со човечки ресурси, вработена на Факултетот за туризам и бизнис логистика – член;
- **д-р Мичо Апостолов** – редовен професор за наставно-научните области бизнис менаџмент и теорија на фирми, микроекономски принципи и иновации и др., вработен на Факултетот за туризам и бизнис логистика – член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ на 15.6.2022 година и во предвидениот рок се пријави:

- **насловен доц. д-р Христина Серафимовска.**

Врз основа на приложената документација од кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултет за туризам и бизнис логистика да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Д-р Христина Серафимовска е родена 18.1.1981 г. во Штип, Република Македонија. Средно училиште со одличен успех завршува во Штип, во гимназијата „Славчо Стојменски“. Во 2004 г. дипломира на Филолошкиот факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, група Македонска книжевност и јужнословенски книжевности со македонски јазик и се стекнува со звање – дипломиран професор по македонска книжевност со македонски јазик. Своето образование го продолжува во 2008 г. кога се запишува на постдипломски студии на МБА менаџмент на Економскиот факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Магистрира во ноември 2010 г. со одбраната на магистерскиот труд „Претприемништвото и локалниот економски развој – Општина Штип“ под менторство на академик Таки Фити (среден успех 8,56) и се стекнува со звање - магистер на економски науки од областа на МБА менаџмент. Докторира во октомври 2016 г., исто така на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, овој пат на Економскиот институт под менторство на проф. д-р Васил Поповски. Со одбраната на докторската дисертација под наслов „Улогата на претприемништвото во развојот на иновативниот потенцијал на човечките ресурси за постигнување одржлива конкурентска предност“ се стекнува со звање - доктор на економски науки. Паралелно со изработката на докторската дисертација се запишува повторно на прв циклус студии овој пат на Факултетот за менаџмент и организација на Меѓународен славјански универзитет „Гаврило Романович Державин“ – Свети Николе, Битола, каде што дипломира во 2018 г. (просечен успех 9,16) и се здобива со звање – дипломиран економист – менаџер.

Кандидатката насловен доц. д-р Христина Серафимовска работи на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип од основањето на Универзитетот во март 2007 г., до денес каде што е распределена на работно место советник на ректорот/советник за настава. Во февруари 2022 г. се стекнува со звање насловен доцент на Факултетот за туризам и бизнис логистика на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип во наставно-научните области претприемништво (50623) и управување со човечки ресурси (50622).

Д-р Христина Серафимовска активно се служи со англискиот јазик, а за познавање на истиот има приложено и соодветен сертификат.

Дополнително во периодот од ноември 2017 до ноември 2021 г. Серафимовска е член на Комисијата за финансирање, буџет и локален економски развој, Комисијата за образование и Комисијата за култура при Советот на Општина Штип, а од 15 ноември 2021 г. е именувана за претседател на Надзорниот одбор за контрола на материјално-финансиското работење на Јавното претпријатие за комунално-производни и услужни дејности „Исар“ – Штип.

Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во звање доцент:

1. **Просечен успех од прв и втор циклус студии.** Кандидатката насловен доц. д-р Христина Серафимовска има завршено прв циклус студии со просечна оценка 9,16 и втор циклус студии со просечна оценка 8,56.
2. **Научен степен доктор на науки од областа во која се избира.** Кандидатката има научен степен доктор на економски науки од научната област *претприемништво* со кој се стекнала по одбраната на докторската дисертација „Улогата на претприемништвото во развојот на иновативниот потенцијал на човечките ресурси за постигнување одржлива конкурентска предност“.
3. **Објавени најмалку четири научни трудови во референтни научни публикации во последните пет години.**

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Публикација	Год. на излегување на списанието/публикацијата
1	Hristina Serafimovska, Marija Apostolova Nikolovska	<i>Entrepreneurship and Brain Drain Mutual Effect in The Case of The Republic of N. Macedonia</i>	Journal of Sustainable Development, Vol.1, Issue 27, UDC 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, 2021 (Abstracted/Indexed in: EBSCO database, CEEOL database, databases of Business Source Complete and Sustainability Reference Center.)	2007
2	Marija Apostolova Nikolovska, Hristina Serafimovska	<i>Need for Entrepreneurial Education – Designing an Educational Workshop</i>	Journal of Sustainable Development, Vol. 11, Issue 26, UDC 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, June 2021 (Abstracted/Indexed in: EBSCO database, CEEOL database, databases of Business Source Complete and Sustainability Reference Center.)	2007
3	Marija Apostolova Nikolovska, Hristina Serafimovska	<i>Protecting Human Capital in the Covid Era: Review of Educational Sector in Macedonia</i>	Journal of Sustainable Development, Vol. 10, ISSUE 25 (2020), 3-11, UDC: 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, Dec. 2020 (Abstracted/Indexed in: EBSCO database, CEEOL database, databases of Business Source Complete and Sustainability Reference Center.)	2007

4	Hristina Serafimovska, Marija Apostolova Nikolovska	<i>Challenges of Higher Education in Macedonia – The Impact of Education on economic Growth</i>	International Journal of Innovative Science and Research Technology, ISSN No:-2456-2165, Volume 5, Issue 12, December 2020 (Indexed in: SJIFactor.com)	2012
5	Marija Karaeva, Hristina Serafimovska	<i>The Role Of Centres For Development Of Planning Regions In Implementation Of Policies For Balanced regional Development In Republic Of North Macedonia</i>	Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, Year 21, No.1-2/2019 (Abstracted/indexed in: EBSCO Business Source Complete, EBSCO Discovery Service (EDS) in EBSCO Publishing Database, (Ipswich USA); CEEOL Central and Eastern European Online Library, (Frankfurt, Germany)	од 1999
6	Hristina Serafimovska, Vasil Popovski, Elenica Sofijanova	<i>Implications Of The Educational System On The Development Of Entrepreneurship And The Innovation Of Enterprises In The Republic Of Macedonia,</i>	Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, Year 20, No.1-2/2018 (Abstracted/indexed in: EBSCO Business Source Complete, EBSCO Discovery Service (EDS) in EBSCO Publishing Database, (Ipswich USA); CEEOL Central and Eastern European Online Library, (Frankfurt, Germany)	од 1999

4. **Сертификат за познавање на англиски јазик.** Кандидатката има приложено сертификат за владеење на англиски јазик.
5. **Препораки од најмалку двајца редовни професори од наставно-научните области за кои се бира кандидатот.** Кандидатката има приложено препораки од професори.

Наставно-образовна дејност

Кандидатката насловен доц. д-р Христина Серафимовска има искуство во делот на наставно-образовната дејност. Таа има учествувано во изведување на наставата на Економски факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, по предметите Претприемништво, Производствен менаџмент, Деловно комуницирање и Менаџмент, ангажирана како експерт од пракса вкупно 4 (четири) семестри започнувајќи од зимскиот семестар во студиската 2017/2018 г:

- Одлука на Наставно-научен совет на Економски факултет, УГД, бр. 1202-106/39 од 8.6.2017 г. за ангажираност во учебната 2017/2018 по предметите Претприемништво, Деловно комуницирање и Менаџмент на насоките во Штип и дисперзираните студии во Струмица.
- Одлука на Наставно-научен совет на Економски факултет, УГД, бр. 1202-182/8 од 26.10.2018 г. за ангажираност во зимски семестар 2018/2019 по предметите Претприемништво и Производствен менаџмент на насоките во Штип и дисперзираните студии во Струмица.
- Одлука на Наставно-научен совет на Економски факултет, УГД, бр. 1202-44/5 од 11.2.2019 г. за ангажираност во летен семестар 2018/2019 г. по предметите Претприемништво и Менаџмент на насоките во Штип и дисперзираните студии во Струмица.

Исто така, по стекнување со звање насловен доцент (Одлука бр.2102-49/4 од 17.2.2022) кандидатката е ангажирана во изведување на наставата на Факултет за туризам и бизнис

логистика во летниот семестар во учебната 2021/2022 г. (Одлука бр. 2102-52/4 од 24.2.2022) како насловен доцент по предметот Истражување на туристички пазар.

Научноистражувачка дејност

Научноистражувачката дејност на кандидатката д-р Христина Серафимовска може да се оцени преку бројните научноистражувачки трудови издадени во меѓународни научни публикации, како и во зборници од научни конференции одржани во земјава и во странство.

Во продолжение следи листа на научноистражувачките трудови на кандидатката, класифицирани според припадноста во меѓународни научни публикации и зборници од конференции во земјава и во странство, согласно со критериумите дефинирани во Законот за високо образование:

Трудови со оригинални научни резултати објавени во меѓународни научни списанија:

1. **H. Serafimovska**, M.Sc, E. Ristova, M.Sc, (2011) - *The impact of leadership on achieving total quality management*, 8th International Congress „Machines, Technologies, Materials ’11” (19-21 September), International Scientific-Technical Journal “Machines, Technologies, Materials” year V, issue 7/2011, ISSN 1313-0226, Scientific-technical Union of Mechanical Engineering, Sofia, p.26-28
2. **H. Serafimovska**, (2013) – *The meaning of innovation for the performance of enterprises*, 9th International Congress „Machines, Technologies, Materials ’12”, International virtual journal for science, tehnics and innovations for the industry – MTM Machines, Technologies, Materials, year VII, Issue 2/2013, ISSN 1313 – 0226, Scientific-technical Union of Mechanical Engineering, Sofia, p.31-34
3. **H. Serafimovska**, M.Sc. Stefanovska Lj., (2013) – *Maintaining the entrepreneurial orientation in family businesses*, International Review of Social Sciences and Humanities, Vol. 5, No. 2, ISSN 2248-9010 (Online), ISSN 2250-0715 (Print), Barpeta, India, p. 50-57
4. **H. Serafimovska**, Lj., Sotirovski, (2014) – *Implications of the Legal Framework for the Development of Entrepreneurship*, International Review of Social Sciences and Humanities, Vol. 7, No. 1, ISSN 2248-9010 (Online), ISSN 2250-0715 (Print), Barpeta, India, p. 263-273
5. V. Popovski, Ph.D, **H. Serafimovska**, M.Sc., (2016) - *Organizational culture imperative for higher innovation in enterprises in the republic of Macedonia*, Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338, Year 18, No.3/2016, p. 61-74
6. **H. Serafimovska PhD**, (2016) – *The type of work environment and the development of innovation within enterprises in Macedonia*, Journal of economics, ISSN 1857-9973, 334.72:005.342(497.7), Vol. 1, No. 2, (2016), Goce Delcev University – Stip, p. 1-8
7. **Hristina Serafimovska**, Vasil Popovski, (2017) - *The Management Of Human Resources As A Key Imperative For Increasing The Innovation Of Enterprises In The Republic Of Macedonia*, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338, Economic Development, Journal of the Institute of Economics – Skopje, Year.19, No.3/2017, p.121-131
8. Elenica Sofijanovna, Darko Andronikov, **Hristina Serafimovska**, (2018) – *Financial Management And Control Of The Agribusiness*, ISSN 1857-9973, 338.43:658. 14/.17, Journal of Economics, Goce Delcev University – Stip, p. 29-35
9. **Hristina Serafimovska**, Vasil Popovski, Elenica Sofijanovna, (2018) – *Implications Of The Educational System On The Development Of Entrepreneurship And The Innovation Of Enterprises In The Republic Of Macedonia*, Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338 Year 20, No.1-2/2018, p. 187-201
10. Marija Karaeva, **Hristina Serafimovska**, (2019) – *The Role Of Centres For Development Of Planning Regions In Implementation Of Policies For Balanced regional Development In Republic Of North Macedonia*, Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338, Year 21, No.1-2/2019, p. 95-108

11. **Hristina Serafimovska**, Marija Apostolova Nikolovska – *Challenges of Higher Education in Macedonia – The Impact of Education on economic Growth*, International Journal of Innovative Science and Research Technology, ISSN No:-2456-2165, Volume 5, Issue 12, December 2020
12. Marija Apostolova Nikolovska, **Hristina Serafimovska** – *Protecting Human Capital in the Covid Era: Review of Educational Sector in Macedonia*, Journal of Sustainable Development, Vol. 10, ISSUE 25 (2020), 3-11, UDC: 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, Dec. 2020
13. Marija Apostolova Nikolovska, **Hristina Serafimovska** – *Need for Entrepreneurial Education – Designing an Educational Workshop*, Journal of Sustainable Development, Vol. 11, Issue 26, UDC 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, June 2021
14. Hristina Serafimovska, Marija Apostolova Nikolovska – *Entrepreneurship and Brain Drain Mutual Effect in The Case of The Republic of N. Macedonia*, Journal of Sustainable Development, Vol.1, Issue 27, UDC 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, 2021

Трудови со оригинални научни резултати објавени во домашни научни списанија:

15. **Серафимовска Х.** (2010) - *Претприемачкото однесување – фактор за економски развој*, Годишен зборник - година 2, Vol. II, ISSN 1857-76-28, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Штип, стр. 301-308
16. Проф. д-р Трајко Мицевски, **д-р Христина Серафимовска**, (2017) – *Влијанието на наталитетот врз бројот на средношколиците*, Годишен зборник - година 8, Vol. XI, ISSN: 1857 – 7296, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, стр. 8-15

Трудови со оригинални научни резултати објавени во зборник на трудови од меѓународни научни конференции (во странство):

17. E. Ristova, M.Sc, Z. Panov, **PhD H. Serafimovska**, M.Sc (2011) - *Manufacturing strategy, total quality management and HR strategy: an integral performance measurement model*, Proceedings of International Conference on Innovative Technologies, ISBN 978-80-904502-6-4, Bratislava, p. 462-464
18. **M.Sc. Serafimovska H.**, M.Sc. Stefanovska Lj., M.Sc. Ristova E, (2011) - *Factors concerning the economic growth: HR development in institutions that support entrepreneurship*, International Scientific Conference REDETE 2011 “Researching Economic Development and Entrepreneurship in Transition Economies“ , ISSN 2233-1034, Faculty of Economics, University of Banja Luka, p. 673-679

Евалуација на трудови во авторство или коавторство на д-р Христина Серафимовска:

Евалуација на трудот бр.1

The impact of leadership on achieving total quality management, 8th International Congress „Machines, Technologies, Materials ’11” (19-21 September), International Scientific-Technical Journal “Machines, Technologies, Materials” year V, issue 7/2011, ISSN 1313-0226, Scientific-technical Union of Mechanical Engineering, Sofia, p.26-28

Менаџментот на целосен квалитет (TQM) е процес кој започнува со визија која треба активно да биде промовирана од организацискиот лидер. Во таа насока трудот особено ја нагласува потребата од ефективно лидерство кое ќе изгради здрава организациска култура, што подоцна ќе може да се трансформира во менаџмент на целосен квалитет. Со цел поблиску да се навлезе во спецификите на концептот, трудот ги елаборира пропустите кои најчесто доведуваат до пропаст на целокупниот процес и ги нагласува потребните фази низ кои треба да се манифестира специфичниот тип на лидерство, познат како ПДЦА (PDCA) лидерство, што треба да доведе до целосна реализација на програмата за Тотален менаџмент на квалитет. Ваквиот концепт е тесно поврзан со подобрување на ефикасноста на поединците, групите и на организација во целост

Евалуација на трудот бр.2

Н. Serafimovska, (2013) – *The meaning of innovation for the performance of enterprises*, 9th International Congress „Machines, Technologies, Materials ’12”, International virtual journal for science, tehnics and innovations for the industry – MTM Machines, Technologies, Materials, year VII, Issue 2/2013, ISSN 1313 – 0226, Scientific-technical Union of Mechanical Engineering, Sofia, p.31-34

Во фокусот на овој трудот се наоѓаат иновациите како основна карактеристика на претприемништвото, потенцирајќи го значењето кое го имаат истите за перформансите на претпријатијата. Трудот одблиску го елаборира овој феномен преку дефинирање на типовите на иновации, се задржува на расчленување на процесот на иновирање, ги третира принципите, но и опасностите кои најчесто доведуваат до застој или целосно спречување на процесот на иновирање. Трудот дава и статистички пресек за инвестициите во иновации и поттикнувањето на процесот на иновирање во претпријатијата во различни земји.

Евалуација на трудот бр.3

Н. Serafimovska, M.Sc. Stefanovska Lj., (2013) – *Maintaining the entrepreneurial orientation in family businesses*, International Review of Social Sciences and Humanities, Vol. 5, No. 2, ISSN 2248-9010 (Online), ISSN 2250-0715 (Print), Barpeta, India, p. 50-57

Предмет на обработка на овој труд се токму фамилијарните бизниси и нивниот специфичен однос со претприемништвото. Претприемништвото, како современ и соодветен начин на дејствување од претпријатијата во турбулентното окружување, од претпријатијата бара посебен третман за негов развој. Овој третман поттикнува специфични прашања за фамилијарните бизниси, нивната подготвеност за преземање претприемачки потфати, односот кон преземањето ризик, степенот на иновативност и сл. кои зависат од внатрешната поставеност на претпријатијата и начинот на управување. За таа цел прво е утврдена природата на фамилијарните бизниси и е остварен компаративен преглед на фамилијарните со нефамилитарните претпријатија со цел утврдување на сличностите и разликите меѓу нив, идентификувани се основните тешкотии и главните прашања кои ги засегаат овој тип на претпријатија и сл. Теоретските видувања по ова прашање се поткрепени со статистички податоци за фамилијарните бизниси главно во САД и Европската Унија. Сепак она што претставува главен фокус е идентификување на димензиите што ја отсликуваат претприемачката ориентација на фамилијарните бизниси и давање препораки за тоа како треба истата да се одржува.

Евалуација на трудот бр.4

Н. Serafimovska, Lj., Sotiroski, (2014) – *Implications of the Legal Framework for the Development of Entrepreneurship*, International Review of Social Sciences and Humanities, Vol. 7, No. 1, ISSN 2248-9010 (Online), ISSN 2250-0715 (Print), Barpeta, India, p. 263-273

Ова истражување има за цел да го утврди влијанието на правната регулатива врз развојот на претприемништвото во општа и специфична смисла. Трудот ги издвојува конкретните регулативи кои влијаат врз зголемување на претприемачките перспективи на земјата. Секој од издвоените правни фактори е проследен со соодветна експертиза во однос на детектираните пропусти. Врз основа на утврдените пропусти и можности на актуелната состојба се изведени соодветни препораки за усовршување на правната регулатива и подобрување на претприемачката состојба на земјата.

Евалуација на трудот бр.5

V. Popovski, Ph.D, **Н. Serafimovska**, M.Sc., (2016) - *Organizational culture imperative for higher innovation in enterprises in the republic of Macedonia*, Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338, Year 18, No.3/2016, p. 61-74

Трудот го третира прашањето на иновативноста на претпријатијата во Република Македонија. Од резултатите од спроведеното истражување може да се заклучи дека забележаните достигнувања во полето на иновативноста во македонските компании се како резултат на воспоставена специфична организациска култура. Организациската култура е таа која ја насочува целокупната енергија и ентузијазам на организацијата

кон една или повеќе заеднички специфични цели, и го поттикнува процесот на интрапретприемништво. Резултатите покажуваат дека македонските менаџери се свесни за придобивките и ги користат сродните ставови, вредности и верувања кај вработените за постигнување на специфичните организациски цели, во случајот поттикнување на иновативноста на претпријатијата.

Евалуација на трудот бр.6

H. Serafimovska PhD, (2016) – *The type of work environment and the development of innovation within enterprises in Macedonia*, Journal of economics, ISSN 1857-9973, 334.72:005.342(497.7), Vol. 1, No. 2, (2016), Goce Delcev University – Stip, p. 1-8

Предмет на истражување на овој труд е прашањето за поврзаноста на работната средина во претпријатијата со развојот на иновациите. Трудот е со цел да ја утврди состојбата по ова прашање во македонските компании, да испита одблизу каков тип на работна средина е типичен за македонските претпријатија и колку истата придонесува за поттикнување на процесот на иновирање во нив. Токму заради нејзиното влијание врз поттикнувањето или попречувањето на процесот на иновирање трудот одблизу ја испитува поврзаноста на овие два сегмента во македонските компании. Заклучоците се влечени врз основа на спроведено истражување во вкупно 31 иновативна компанија во Македонија.

Евалуација на трудот бр.7

Hristina Serafimovska, Vasil Popovski, (2017) - *The Management Of Human Resources As A Key Imperative For Increasing The Innovation Of Enterprises In The Republic Of Macedonia*, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338, Economic Development, Journal of the Institute of Economics – Skopje, Year.19, No.3/2017, p.121-131

Овој труд е со примарна цел да ја истражи поврзаноста на менаџментот на човечки ресурси со иновативноста во претпријатијата во Република Македонија. Имајќи ја предвид значајноста на човечките ресурси, како клучен и незаменлив организациски ресурс, и ефектот кои тие го имаат врз перформансите на претпријатијата во вид на ефикасност и ефективност зависно од начинот на нивно менаџирање се поставува прашањето за тоа колку овие ресурси стратешки се користат во Република Македонија. Истражувањето дополнително ја третира иновативноста на македонските компании во функција на потенцирање на можноста, но и утврдување на состојбата во македонските претпријатија по однос на прашањето колку македонските менаџери применуваат, но и се свесни за придобивките од користење и развивање на стратешки менаџмент на човечки ресурси во функција на постигнување на специфични цели на претпријатијата. Истражувањето опфаќа иновативни компании со цел да се утврди колку од оваа иновативност е контролирана и целно, намерно предизвикана со примена на стратешки менаџмент на човечки ресурси.

Евалуација на трудот бр.8

Elenica Sofijanov, Darko Andronikov, **Hristina Serafimovska**, (2018) – *Financial Management And Control Of The Agribusiness*, ISSN 1857-9973, 338.43:658. 14/.17, Journal of Economics, Goce Delcev University – Stip, p. 29-35

Овој труд се занимава со анализа на прашањето на агробизнисот како специфична дејност и принципот на максимизирање на профитот како водечки мотив за дејствување и водење на бизнисот. Во трудот е истакната потребата од заемна вклученост на менаџерите и вработените во процесот на следење и предвидување на достигнувањата со цел да се обезбеди контрола на работењето и максимизирање на заработувачката. Овој т.н. принцип на целосна вклученост треба да обезбеди партиципација на секој поединец преку строго почитување на пропишаните процедури, правилна употреба на опремата според пропишаното, следење на проблемите и евентуалните грешки во работењето, креирање сугестии за нивно редуцирање и континуирано пренесување на искуството преку обука на нови поединци.

Евалуација на трудот бр.9

Hristina Serafimovska, Vasil Popovski, Elenica Sofijanov, (2018) – *Implications Of The Educational System On The Development Of Entrepreneurship And The Innovation Of Enterprises*

In The Republic Of Macedonia, Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338 Year 20, No.1-2/2018, p. 187-201

Предмет на истражување на овој труд е всушност поврзаноста на образованиот систем, неговите карактеристики и методи со развојот на претприемништвото и иновативноста на претпријатијата во Република Македонија. Истражувањето подразбира анкетирање на претставници од триесет иновативни претпријатија со цел да се утврди дали постои рефлексија од вештините стекнати како последица на образовниот процес врз работата во претпријатието и постигнатите иновативни резултати. Поточно дали популарните методи во наставата за развој на креативни карактеристики кај луѓето биле застапени во текот на нивното школување и колку тие денес имаат рефлексија врз нивното работење.

Евалуација на трудот бр.10

Marija Karaeva, **Hristina Serafimovska**, (2019) – *The Role Of Centres For Development Of Planning Regions In Implementation Of Policies For Balanced regional Development In Republic Of North Macedonia*, Economic Development, Journal of the Institute of Economics - Skopje, ISSN 1857-7741 (on-line) UDC – 338, Year 21, No.1-2/2019, p. 95-108

Содржините во овој труд се наменети за утврдување на состојбите со претприемништвото и регионалниот економски развој во Република Македонија. Истражувањето е насочено кон утврдување на актуелните политики за регионален економски развој, имплементирани мерки и форми за негова поддршка, резултатите кои се постигнати од креираните политики и сл. Центрите за развој на планските региони се детектирани како главни носители на политиките за постигнување рамномерен регионален развој на територијата на Република Македонија. За таа цел фокусот на истражувањето е ставен на анализа на состојбите во овие институции, проценка на оправданоста од нивното постоење и акцентирање на резултатите од досегашните имплементирани политики. Заклучоците се градени врз основа на примарни извори на податоци, кои изворно даваат прецизен увид за работењето на центрите и даваат квантифициран увид за бенефитите од нив. Трудот е значаен од повеќе аспекти. Приложените податоци исто така, отвораат можности за дополнителни истражувања за разликите во нивоата на успех на постигнатиот развој на регионите, утврдување на причини за истите и сл.

Евалуација на трудот бр.11

Hristina Serafimovska, Marija Apostolova Nikolovska – *Challenges of Higher Education in Macedonia – The Impact of Education on economic Growth*, International Journal of Innovative Science and Research Technology, ISSN No:-2456-2165, Volume 5, Issue 12, December 2020

Важноста на процесот на образование во најголем дел се огледува во делот на креирање на човечки капитал, незаменлив ресурс за креирање конкурентска предност на претпријатијата и економијата, воопшто. Заклучоците во трудот се влечени врз основа на секундарни извори на податоци и трудот дава статистички пресек за прашањето на наталитетот, состојбата со ученичката популација по образовните институции, состојбите со човечкиот капитал во земјата, прашањето на невработеноста и економскиот раст. За поблиско запознавање со спецификите на материјата трудот го користи примерот на Општина Штип како студија на случај, притоа правејќи пресек преку согледување на состојбите во сите три степени на образование (основно, средно и високо).

Евалуација на трудот бр.12

Marija Apostolova Nikolovska, **Hristina Serafimovska** – *Protecting Human Capital in the Covid Era: Review of Educational Sector in Macedonia*, Journal of Sustainable Development, Vol. 10, ISSUE 25 (2020), 3-11, UDC: 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, Dec. 2020

Инвестирањето во човечки капитал, акумулирањето на знаења и вештини е основен пат до одржлив развој и економски раст на секоја држава. Со актуелните случувања со COVID -19 пандемијата овој процес е видно загрозен, а последиците од него врз економијата ќе остават длабоки траги. Токму затоа ова прашање заслужува посебно внимание. Оттаму справувањето со пандемијата, мерките кои се преземаат и кризниот менаџмент кои го применуваат земјите, како и интервенциите кои е потребно да бидат преземени во делот на образовниот систем се предмет на обработка на овој труд.

Евалуација на трудот бр.13

Marija Apostolova Nikolovska, **Hristina Serafimovska** – *Need for Entrepreneurial Education – Designing an Educational Workshop*, Journal of Sustainable Development, Vol. 11, Issue 26, UDC 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje, June 2021

Земајќи го предвид значењето на претприемништвото за развој на економијата и справување со предизвиците на современото опкружување, трудот е насочен кон детектирање на начините за најсоодветно развивање на индивидуални претприемачки капацитети. Од друга страна, процесот на образование е од клучна улога за развојот на знаења, вештини, ставови и вредности преку кои поединците може да вложуваат во одржлива иднина. Овој труд во суштина ја истакнува потребата образованието да биде ставено во функција на развивање на претприемачките потенцијали на индивидуите. Истакната е потребата образовниот процес да направи повеќе од обично оспособување на младите луѓе за работа и да се насочи кон збогатување на секој поединец со вештини кој од него ќе направат активен, одговорен граѓанин кои се вложува во континуирано подобрување на своето опкружување. Трудот го нагласува значењето на претприемништвото, неопходноста од него во современото опкружување и за таа цел дава препораки за тоа како да се развие претприемничко образование, какви методи на работа да се применуваат за поединците да се развијат со повисок степен на претприемничко однесување и да прераснат во креативни и флексибилни индивидуи.

Евалуација на трудот бр.14

Hristina Serafimovska, Marija Apostolova Nikolovska (2021) – *Entrepreneurship and Brain Drain Mutual Effect in The Case of The Republic of N. Macedonia*, Journal of Sustainable Development, Vol.1, Issue 27, UDC 330, ISSN 1857-8519, Integrated Business Faculty – Skopje

Како истражувачка проблематика во овој труд се јавува врската која постои помеѓу развојот на претприемништвото и одливот на мозоци со цел да се генерираат сознанија кои би помогнале при креирањето на понатамошните општествени политики. Феноменот на „одлив на мозоци“ е проследен преку призмата на повеќе фактори на влијание, како што се: вработување веднаш по дипломирањето, партизираност при вработување, диспропорција на пазарот на трудот, дискриминација, нестабилни работни места и примања кои не кореспондираат на компетенциите, заштита на работничките права, доедукација и преквалификација и сл., а истражувањето е спроведено помеѓу испитаници од Р.Македонија на возраст над 18 г.

Евалуација на трудот бр.15

Серафимовска Х, (2010) - *Претприемачкото однесување – фактор за економски развој*, Годишен зборник - година 2, Vol. II, ISSN 1857-76-28, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Штип, стр. 301-308

Предмет на обработка на овој труд е поврзаноста на економскиот развој со потребата од претприемничко однесување. Научните теории и искуства од секојдневната пракса покажуваат дека претприемништвото заедно со секторот на мали и средни претпријатија е столб на економски развој. Токму затоа трудот ги обработува формите преку кои претприемништвото дава своја контрибуција во споменатиот сегмент.

Евалуација на трудот бр.16

Проф. д-р Трајко Мицевски, д-р **Христина Серафимовска**, (2017) – *Влијанието на наталитетот врз бројот на средношколците*, Годишен зборник - година 8, Vol. XI, ISSN: 1857 – 7296, Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, стр. 8-15

Наталитетот како демографска промена на населението игра значајна улога во економскиот и општествениот раст и развој на една земја. Токму затоа овој труд е фокусиран на прикажувањето на временска серија од триесетина години на наталитетот и бројот на средношколци и нивната корелативна зависност изразена пресметковно, табеларно и графички.

Евалуација на трудот бр.17

E. Ristova, M.Sc, Z. Panov, **PhD H. Serafimovska**, M.Sc (2011) - *Manufacturing strategy, total quality management and HR strategy: an integral performance measurement model*, Proceedings of International Conference on Innovative Technologies, ISBN 978-80-904502-6-4, Bratislava, p. 462-464

Предмет на обработка на овој труд е потребата на претпријатијата да развијат интегрален модел за мерење перформанси. За таа цел трудот поединечно ги елаборира спецификите на процесот насочен кон целосно поврзување на производствената стратегија на претпријатието, менаџментот на целосен квалитет и стратегијата за човечки ресурси во еден кохерентен процес, кој ќе обезбеди континуирано усовршување и развој на организацијата.

Евалуација на трудот бр.18

M.Sc. Serafimovska H., M.Sc. Stefanovska Lj., M.Sc. Ristova E, (2011) - *Factors concerning the economic growth: HR development in institutions that support entrepreneurship*, International Scientific Conference REDETE 2011 "Researching Economic Development and Entrepreneurship in Transition Economies", ISSN 2233-1034, Faculty of Economics, University of Banja Luka, p. 673-679

Трудот го актуализира прашањето на развој на претприемништво и јакнење на претприемничката клима во претпријатијата. За таа цел како посебно важно прашање го издвојува прашањето на менаџментот на човечки ресурси согледано преку двата важни процеса: процесот на селекција на кадар и политиките за развој на човечки ресурси. Заклучоците се влечени врз основа на податоци кои ги опфаќаат јавните институции задолжени за креирање политики и развој на претприемништвото во државата и приватните претпријатија како носители на претприемничкиот процес. Трудот ги детектира клучните проблеми коишто се јавуваат при спроведување на политиките за развој на претприемништвото во Р. Македонија и недостатоците кои постојат во институциите наменети за развој на претприемништвото во земјата. Препораките се во насока на нивно надминување и подобрување на претприемачките потенцијали на земјата.

Евалуација на објавените книги/учебници на кандидатката д-р Христина Серафимовска:

1. **Христина Серафимовска, 2011, „Состојба и претприемачки перспективи на економијата во Општина Штип“, 2-ри Август, Штип (монографија)**

Содржините од оваа книга претставуваат пресек на состојбата на локалната економија на Општина Штип, во насока на утврдување на моменталните појави и идентификација на пречките и можностите за иден развој на економијата во заедницата. Анализата на профилот на Општина Штип има цел да се добие комплетна слика за тоа со каков потенцијал располага овој регион. Истата е направена од неколку аспекти и накратко се опфатени следниве содржини: географската поставеност на Општината, расположливите природни ресурси, преглед на демографската состојба и состојбата со вработувањето, како и анализа на структурата на стопанството. Направен е опсежен преглед на состојбата на претпријатијата во Општината, поткрепен со прецизни статистички податоци за бројот на мали и средни претпријатија, нивната секторска распределба и економска моќ. Анализата на МСП и претприемништвото го опфаќа и транзицискиот период. Со цел утврдување на локалниот развоен потенцијал на Општината, критички се анализирани актуелните мерки за поддршка на МСП и претприемништвото, како и постојните институции - нивниот квалитет и нивната ефикасност. Во насока на подобрување на претприемачкиот амбиент и локалната бизнис клима, истражувањето е насочено и кон идентификација на состојбата на сегментите што ја сочинуваат инвестициската клима на Општината и детектирање на реалните пречки кои придонесуваат за стагнација на развојот на малите и средните претпријатија во овој регион. Направени се препораки за тоа во кои делови од инвестициската клима е потребно да се интервенира и се елаборирани идните развојни насоки што ги отвораат поднебјето и ресурсите на регионот.

2. **Д-р Христина Серафимовска, проф. д-р Васил Поповски, 2017, „Иновации и претприемништво“, 2-ри Август, Штип (високошколски учебник)**

Станува збор за високошколски учебник наменет за студентите по предметот Претприемништво. Содржините обработени во секое од поглавјата ќе им послужат на студентите најпрво за запознавање со теоретските аспекти на поимите претприемништво,

иновативност и креативност, менаџмент на човечки ресурси, интрапретприемништво, конкурентност и сл. Концептот предвидува во последната глава, во вид на сублимат на претходно кажаното, да се опфати поентата за иновативноста и да се нагласат оние типови на организациски активности кои ја поддржуваат стратегијата на иновација и придонесуваат кон нејзина успешна имплементација. Нагласена е потребата од неминовен стратегиски пристап, односно пристап на совпаѓање на избраните стратегии на сите нивоа во насока на постигнување конкурентност на претпријатијата по пат на иновација. Како специфична определба, во случајот се преферира стратегијата на иновација во својство на конкурентска стратегија, додека остварувањето на компатибилност со практиките на менаџмент на човечки ресурси и воспоставувањето на претприемачка организациска култура во претпријатието е со цел јакнење на иновативноста во насока на постигнување на конкурентска предност на претпријатијата.

Престои во странство

Еразмус + размена – *International Staff Training Week* – Универзитет во Љубљана, 23 – 27 мај 2016.

За време на престојот кандидатката има спроведено истражување за состојбата на претприемништвото во високото образование и утврдување на најчестите претприемнички практики на престижните универзитети ширум Европа преку спроведено анкетно истражување на земјите учеснички во настанот. За време на престојот, исто така, фокус е ставен и на идентификување на иновативните менаџмент практики кои се развиени на Универзитетот во Љубљана, со цел подобрување на внатрешните процеси и општите перформанси на Универзитетот.

Учество во работилници/собири со објавени извештаи (во земјава и во странство)

Tempus Regional Seminar – *Human Resources Management in Higher Education*, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, 14/15 June, 2012

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност

Членство во организации, работни тела и комисии

Д-р Христина Серафимовска поседува извонредни организациски способности, како и способност за тимска и индивидуална работа. Кандидатката е член на работната група на Универзитетската уписна комисија за прием на студенти во прв циклус студии од основањето на Универзитетот до денес (прилог - одлуки од Универзитетски сенат бр. 0201-795/6 од 6.7.2015, бр. 0201-445/20 од 16.5.2016, бр. 0201-595/16 од 29.5.2017, бр. 0201-648/22 од 25.6.2018 и бр. 0201-522/12 од 9.7.2019, бр. 0201-354/12 од 30.6.2020 и 0201-451/12 од 1.7.2021). Член е и на Комисија за попис на патнички автомобили и придружен алат на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип. (прилог - одлуки од Универзитетски сенат бр. 0201-1341/18 од 14.12.2015, бр. 0201-848/10 од 25.10.2016, бр. 0202-981/5 од 20.11.2017 и бр. 0201-1091/22 од 28.12.2018). Член на Комисија за попис на парични средства на сметката, благајната, инструментите за плаќање и други хартии од вредност на УГД (прилог - Одлука од Универзитетски сенат бр. 0201-810/18 од 28.12.2019). Член на Комисија за попис на основни средства и ситен инвентар (прилог - Одлуки од Универзитетски сенат бр. 0201-563/24 од 16.11.2020 и бр. 0201-641/38 од 1.11.2021). Исто така, кандидатката како член на работното тело за изработка на елаборати за акредитација на студиските програми на Универзитетот во прв, втор и трет циклус студии учествува во нивната изработка и учествува во координација на процесот на акредитација на студиските програми (прилог – Одлука од Универзитетски сенат бр. 0201-132/9 од 1.2.2016)

Д-р Христина Серафимовска поседува сертификати од завршени обуки од повеќе области/теми, меѓу кои: менаџмент на промени, бизнис преговарање, справување со проблематични ситуации и луѓе, работа со емоционална интелигенција, ЕУ соработка и можностите за финансирање на истражување и иновации.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на претходно изнесените биографски податоци и елаборираните информации за наставно-образовната, научноистражувачка, како стручно-апликативната и организациско-развојна активност на пријавените кандидати за избор на еден наставник во сите звања во наставно-научната област *претприемништво* на Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Република Северна Македонија, Комисијата го констатира следново:

Кандидатката насловен доц. д-р Христина Серафимовска има одбрането докторска дисертација од соодветната наставно-научна област распишана во Конкурсот. Врз основа на прикажаната научноистражувачка, наставно-образовна и стручно-апликативна работа може да се заклучи дека кандидатката е продуктивен истражувач со фокус во областа на претприемништвото. Од приложените трудови, работната биографија, искуството во наставната и научноистражувачката работа, односно од целокупната активност поврзана со научната област претприемништво може да се заклучи дека кандидатката насловен доц. д-р Христина Серафимовска ги исполнува сите законски услови за избор во звање доцент.

Согласно со Законот за високо образование на Република Северна Македонија и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип, по деталното разгледување на комплетно доставената документација пропишана во Конкурсот, Рецензентската комисија, врз основа на изнесеното, има чест и задоволство да му предложи на **Наставно-научниот совет на Факултетот за туризам и бизнис логистика при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип кандидатката насловен доц. д-р Христина Серафимовска да ја избере за наставник во звање доцент за наставно-научната област претприемништво.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Марија Магдинчева-Шопова, вонреден професор, претседател, с.р.

Д-р Мимоза Серафимова, редовен професор, член, с.р.

Д-р Мичо Апостолов, редовен професор, член, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

Р. Бр.	Наставно-образовна дејност	Поени				
		Во земјава		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1.	Експерт од пракса					0
2.	Насловен доцент					0
	ВКУПНО					0
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјава		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1	Монографија или научна книга	2	10			20
2	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (прв автор, втор автор, останати автори) Ред.бр. 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13 и 14		9/6/3		9/6/3	108,6 2x9,3=18,6 7x9=63 4x6=24 1x3=3
3	Труд со оригинални научни резултати, објавени во зборник од трудови на научен собир во земјава: ред.бр. 15, 16 во странство: ред.бр. 17, 18	2	2	2	3	10,6 1x2=2 1,3x2=2,6 2x3=6
4	Учество на научен собир со реферат (постер/усно), концерт во земјата и во странство		1/1,5	1	1,5/2	2
5	Одбранета докторска дисертација	1	8			8
6	Одбранет магистерски труд	1	4			4
7	Студиски престој во странство			1	8	8
	ВКУПНО					161,2
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				
		Во земјата		Во странство		Вкупно
		број	поени	број	поени	
1	Елаборати и експертиси	1	2			2
2	Член на факултетски орган, комисија	14	2			28
	ВКУПНО					30
	ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ					191,2

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ ЗВАЊА ЗА НАСТАВНО-НАУЧНАТА
ОБЛАСТ ИНФЕКТОЛОГИЈА НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ ПРИ
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 2002-167/9 од 7.6.2022 година, донесена на 279. седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 7.6.2022 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на наставник во сите звања за наставно-научната област инфектологија (30208) на Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, во состав:

- **д-р Миле Босилковски**, редовен професор за наставно-научната област инфектологија на Медицински факултет, УКИМ, Скопје – претседател;
- **д-р Снежана Стојковска**, редовен професор за наставно-научната област инфектологија на Медицински факултет, УКИМ, Скопје – член;
- **д-р Никола Пановски**, редовен професор за наставно-научната област микробиологија на Медицински факултет, УКИМ, Скопје – член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ на 17 мај 2022 година и во предвидениот рок се пријави:

- **проф. д-р Вело Марковски**, доктор на медицински науки, вонреден професор на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип.

Врз основа на приложената документација од кандидатот, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Проф. д-р Вело Марковски е роден на 11 мај 1958 година во село Папрадиште, Велешко. Во 1977 година се запишува на Медицински факултет во Скопје и студиите по медицина ги завршува во 1983 година. Во текот на студирањето е активен во младинските организации на факултетот, четири години е член на претседателството на Младинската организација на Медицинскиот факултет во Скопје, а со свои студентски трудови учествува и на три конгреси на студентите по медицина и стоматологија на Југославија (Приштина, Сараево и Врњачка Бања). Од 1984 година д-р Вело Марковски работи како лекар во Македонска Каменица. Воениот рок го служи во Нови Сад и како лекар стажист во Босилеград. Од 1986 до 1992 година работи како лекар во службата за Итна медицинска помош во Скопје, а од 1992 година до 2010 година е вработен како лекар специјалист во Инфективната клиника при Клиничкиот центар во Скопје. Специјализацијата по инфектологија ја завршува на 3 април 1996 година. Во периодот од 1999 до 2002 година е директор на ЈЗУ Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби во Скопје.

Во периодот од 1999 до 2006 година е Национален координатор за горно-респираторни инфекции. Во периодот од 1999 до 2002 година е член на Комисијата за заштита од заразни заболувања при Министерството за здравство на Р.Македонија. Во периодот од 1999 до 2001 година е член на Советот на министерот за иселеништво, задолжен за здравствените работници во дијаспората. Претседател е на Првиот семакедонски конгрес на лекарите, стоматолозите и фармацевтите, кој се одржал од 27 до 30 јули 2000 година во Охрид. Претседател е на невладините организации „Димитрија Чуповски“ и Семакедонско здружение на лекарите, стоматолозите и фармацевтите. Во 2008 година посетува обука од областа на здравствен менаџмент и го положува испитот за директор на јавна здравствена установа.

Во декември 2012 година е избран за доцент на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип. Во јуни 2017 година е избран за вонреден професор на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип. Проф. д-р Вело Марковски учествува во

организациските одбори на неколку научни манифестации организирани од Факултетот за медицински науки при УГД - Штип. Претседател е на Научниот одбор на првиот конгрес на студентите на Факултетот за медицински науки, УГД - Штип, мај 2018 година. Организатор е на првата Летна школа за студентите од Факултетот за медицински науки, УГД - Штип, Крушево, 2018 година. Покрај тоа, активно учествува во студиите за медицински специјализации, а е учесник и во изработката на елаборатите за Општа медицина, Медицински сестри и Медицински лаборанти на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип. Ментор е на трет циклус студии на тројца докторанди.

Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во звање редовен професор

Проф. д-р Вело Марковски е доктор по медицински науки, а неговата научноистражувачка работа е главно фокусирана на инфективните заболувања:

- д-р Вело Марковски е избран за доцент од областа клиничка медицина (инфектологија) во 2012 година на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип (Билтен на УГД број 92);
- д-р Вело Марковски е избран за вонреден професор од областа инфектологија во 2017 година на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип (Билтен на УГД број 191 од 1.6.2017 година).

Има доставено сепарати од најмалку 35 научноистражувачки трудови и публикации, од кои 6 се трудови публикувани во списанија со фактор на влијание (импакт фактор) и списанија со меѓународен уредувачки одбор.

- автор е на еден учебник;
- автор е на стручна книга;
- има поглавје од стручна книга издадена во странство

Научните трудови со кои доцент д-р Вело Марковски ги исполнува законските критериуми за избор во звање редовен професор се:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Години на излегување на трудот и импакт фактор
1	Markovski, Velo	Guide to Leading a Patient with Symptoms of an Acute Respiratory Infection during a Coronavirus Pandemic (COVID-19),	Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences. 2020 Jun 30; 8(T1):97-102. https://doi.org/10.3889/oamjms.2020.4848	14 години
2	Markovski, Velo	<i>Immune response to COVID-19 compared to the immune response to SARS, MERS and Influenza.</i>	Problems of Infectious and Parasitic Diseases, 48 (2). pp. 11-14. ISSN 0204-9155. https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27684	Impact Factor = 0,101

3	Markovski, Velo	<i>KOVID -19 pandemija opasna bolest, panicna reakcija ili rat</i>	Security Crises in the 21st Century and How to Manage Them COVID-19 Health and safety aspects, Volume 2 Proceedings of the international scientific conference held online, October 13 and 14, 2020 ISBN: 978-86-902810-2-2 Belgrade, 2021	
4	Markovski, Velo and Cvetanovski, Vlatko	<i>EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ACUTE VIRAL HEPATITIS TYPE C IN MACEDONIA</i>	KNOWLEDGE – International Journal Vol.38.4, 38.4 (4). pp. 729-735. ISSN 2545-4439; 1857-923X, 2020 https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD-enMK911M .	9 години
5	Nikolovska, Evgenija and Markovski, Velo	<i>The economic impact of treating chronic Hepatitis C.</i>	Knowledge - International Journal, Scientific Papers, 34 (4). pp. 1153-1157. ISSN 2545-4439, 2019 https://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/about	9 години
6	Kolevska, Natasha and Bosevska, Golubinka and Zdravkovska, Milka and Markovski, Velo	<i>EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF MEASLES IN MACEDONIA DURING THE PERIOD 2010-2019</i>	KNOWLEDGE – International Journal, 38.4 (4). pp. 735-741. ISSN 1857-923X, 2020 https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/28492	9 години

Наставно-образовна и научноистражувачка дејност

Од доставените биографски податоци може да се заклучи дека проф. д-р Вело Марковски има огромно искуство од областа на инфектологијата и инфективните заболувања. Проф. д-р Вело Марковски во последните пет години држел настава на неколку предмети на прв, втор и трет циклус студии на Факултетот за медицински науки при УГД - Штип. На прв циклус студии бил ангажиран на предметите Инфективни болести 1 и 2 за студентите од Општа медицина, Инфективни болести за студентите на Дентална медицина, Инфективни болести за студентите од стручните студии Медицински сестри, Медицински лаборанти. Покрај тоа, ангажиран е и за предметот Сексуално преносливи заболувања за студентите на Општа медицина (5 година) и Медицински сестри (3 година). Активно учествува и во наставата и обуката на медицинските специјализации што се организирани од Факултетот за медицински науки при УГД -Штип. Покрај

тоа, д-р Вело Марковски учествувал и на голем број релевантни конференции и други научни манифестации од областа на неговото поле на работа. Член е на уредувачкиот одбор на меѓународно научно списание (Clinical Medicine Research(CMR) <http://www.sciencepublishinggroup.com/j/cmr>).

Листа на трудови и евалуација на трудовите за изборот на вон. проф. д-р Вело Марковски (публикувани во последните 5 години)

1. Velo Markovski(2020) Guide to Leading a Patient with Symptoms of an Acute Respiratory Infection during a Coronavirus Pandemic (COVID-19), Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences. 2020 Jun 30; 8(T1):97-102. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2020.4848>

Во овој труд авторот изработил водич за лекување на болни со респираторни заболувања за време на пандемијата КОВИД -19, во кој систематски ги опишува најчестите бактериски (типични и атипични причинители), најчестите вирусни инфекции, нивното разграничување и нивното доктринарно лекување.

2. Markovski, Velo (2020) *Immune response to COVID-19 compared to the immune response to SARS, MERS and Influenza*. Problems of Infectious and Parasitic Diseases, 48 (2). pp. 11-14. ISSN 0204-9155. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27684>

Во овој труд авторот ги дава основните имунолошки карактеристики на грипот и САРС и МЕРС, правејќи паралела на сличностите во имунолошкиот одговор кај овие три акутни горнореспираторни инфекции, споредувајќи ги со сознанијата за имунолошкиот одговор кај САРС КоВ -2 вирусот, објавени во првите месеци по појавата на пандемијата КОВИД -19 во релевантните светски научните списанија.

3. Markovski, Velo (2020) *KOVID -19 pandemija opasna bolest, panicna reakcija ili rat*. Security Crises in the 21st Century and How to Manage Them COVID-19 Health and safety aspects, Volume 2 Proceedings of the international scientific conference held online, October 13 and 14, 2020 ISBN: 978-86-902810-2-2 CARUK, HUMS, IRMO and Libertas, Belgrade, 2021.

Во овој труд, презентирани на меѓународна онлајн конференција, авторот ги изнесува основните клинички, епидемиолошки, имунолошки и лабораториско-биохемиските карактеристики на пандемијата КОВИД-19, со посебен осврт на принципите на правилно лекување на заболениите. Понатаму во трудот се осврнува на превентивните мерки за заштита од САРС КоВ 2 вирусот.

4. Nikolovska, Evgenija and Markovski, Velo (2019) *The economic impact of treating chronic Hepatitis C*. Knowledge - International Journal, Scientific Papers, 34 (4). pp. 1153-1157. ISSN 2545-4439, <https://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/about>

Во овој труд авторите даваат преглед на економските импликации од хроничните форми на хепатитис Ц, можните протоколи за лекување, најновите антивирусни лекови за лекување на хроничен хепатитис тип Ц. Даваат преглед на чинењето на третманот во Македонија, споредбено со чинењето на лекувањето во развиените западни земји и земјите со највисока инциденца и преваленца со хепатитис Ц, како и различните ефекти од терапијата споредбено со различните протоколи и антивирусни лекови.

5. Markovski, Velo and Cvetanovski, Vlatko (2020) *EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ACUTE VIRAL HEPATITIS TYPE C IN MACEDONIA*, KNOWLEDGE – International Journal Vol.38.4, 38.4 (4). pp. 729-735. ISSN 2545-4439; 1857-923X https://www.google.com/search?rlz=1C1CHBD_enMK911M...

Во овој труд авторите во епидемиолошка студија во 5-годишен период ги анализираат епидемиолошките карактеристики на хепатитис Ц во Македонија, со осврт на возрастните групи, ризичните групи и исход од хроничната инфекција.

6. Kolevska, Natasha and Bosevska, Golubinka and Zdravkovska, Milka and Markovski, Velo (2020) *EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF MEASLES IN MACEDONIA DURING THE PERIOD 2010-2019*. KNOWLEDGE – International Journal, 38.4 (4). pp. 735-741. ISSN 1857-923X, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/28492>

Во овој труд авторите во една ретроспективна анализа за период од 20 години ги анализираат појавата на малите сипаници во Македонија, повремени епидемии,

причината, времето и местото за појавата, како и опфатноста и ефикасноста на МПР вакцината.

Учебници и стручни книги објавени во последните 5 години од проф. д-р Вело Марковски

7. Вело Марковски, (2022) Инфективни болести 1, учебник <https://e-lib.ugd.edu.mk/1061>
8. Вело Марковски, Стефан Коцев, (2021) Биотероризам и биолошки војни, ISBN 978-608-65916-3-2
9. Арна Шебаљ: Урота против човека, ХОП, Загреб, Хрватска (2021), ISBN978-953-59634-2-4, Стручна книга од повеќе автори, две поглавја се од проф. д-р Вело Марковски

Трудови презентирани како постери или усни излагања на меѓународни конгреси, симпозиуми и електронски и пишани национални и меѓународни медиуми:

10. Markovski, Velo (2018) *Сексуално преносливи инфекции како голем глобален здравствен проблем*. Македонски медицински преглед, 71 (98). pp. 97-99. ISSN 0025-1097, <https://repository.ukim.mk/bitstream/20.500.12188/...>
11. Markovski, Velo (2020) *Ваков скок на заболени со ковид 19 досега не е виден во ниедна држава во светот*. Lokalno.MK, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27793>
12. Markovski, Velo (2020) *Ugledni makedonski znanstvenik – virusolog prof. dr. sc. Velo Markovski*. Logicno - regionalni portal Zagreb Hrvatska. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27789>
13. Markovski, Velo (2020) *Вело Марковски: Европските држави сфатија дека погреша и сега пак сме на почетокот*. Portal Press24.MK. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27791>
14. Markovski, Velo (2020) *Вело Марковски: Имаме нејасна доктрина како до колективен имунитет*. Portal Skopsko echo.MK. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27794>
15. Markovski, Velo (2020) *Вело Марковски за Магазин: Сесоочуваме со веитачки продолжен прв бран - вакви бројки требаа да има на почеток на пандемијата!* Magazin.MK. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27795>
16. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 14.4.2020 1 дел Канал 5 телевизија - национална телевизија*. [Video] <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27691>
17. Markovski, Velo (2020) *Вело Марковски: Заспиј ако можеш? Влегува ли Македонија во критична фаза со корона вирусот? - ТВ Алфа*. [Video] <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27693>
18. Markovski, Velo (2020) *Nemato dijagnostiku, uništiti smo medicinu, vakcina je opasna i da je najbolja*. [Video] Intervju vo dneven vesnik "Glas javnosti" - Srbija i intervju na nivniot TV kanal Glas javnosti so poveke od 96.000 pregledi na youtube <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27743>
19. Markovski, Velo (2020) *Како да се лекуваме од корона вирус* [видео]. Интервју во емисијата Клик плус на националната ТВ 21 <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27744>
20. Markovski, Velo (2020) *Разговор со Вело Марковски* [видео]. Интервју на национална телевизија ТВ 24 во емисијата „Студио 10“, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27745>
21. Markovski, Velo (2020) *Што не е јасно со Вело Марковски* [видео]. Интервју на националната телевизија ТВ Алфа во емисијата „Што не е јасно“, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27746>
22. Markovski, Velo (2020) *Кој не го признава објективното присуство на КОВИД-19*. [видео]. Интервју во емисијата „Објектив“ на МРТ, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27747>
23. Markovski, Velo (2020) *Сите карантински мерки за ковид 19 да се укинат* [видео]. Интервју во емисијата „Фактор здравје“ на националната Телевизија 24, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27748>
24. Markovski, Velo (2020) *Интервју со инфектологот Вело Марковски: Здравствениот систем не е во добра кондиција* [видео]. Интервју на ТВ АЛФА - национална телевизија, интервју во централни вести, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27749>

25. Markovski, Velo (2020) *Проф. д-р Марковски - Дали е потребно тестирање за одење на летен одмор?* [видео]. Настап на национална телевизија ТВ СИТЕЛ во емисијата „Објектив“, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27750>
26. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 16.11.2020 1 дел* [видео]. Интервју на национална телевизија Канал 5: Тема КОВИД-19 пандемија, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27762>
27. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 16.11.2020 2 дел* [видео]. Настап на национална телевизија Канал 5 во емисијата „Само вистина“ на тема: КОВИД-19 пандемија, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27763>
28. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 27.8.2020, 1 дел* [видео]. Интервју во емисијата „Само вистина“ на национална телевизија Канал 5 на тема: Пандемија со КОВИД-19, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27764>
29. Markovski, Velo (2020) *д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 27.8.2020, 2 дел* [видео]. Интервју во емисијата „Само вистина“ на национална телевизија Канал 5 на тема: Пандемија со КОВИД-19, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27765>
30. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 9.6.2020, 1 дел: Како до фаза без КОВИД-19* [видео]. Настап на национална ТВ Канал 5 во емисијата „Само вистина“, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27766>
31. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 9.6.2020, 2 дел: Како до фаза без КОВИД-19* [видео]. Интервју на национална ТВ Канал 5, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27767>
32. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 14.4.2020, 2 дел. Како да се спасиме од корона вирусот* [видео]. Настап на Канал 5 ТВ во емисијата „Само вистина“ на тема „Како да се спасиме од корона вирусот“, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27769>
33. Markovski, Velo (2020) *Вирулентноста на КОВИД-19 се намалува - втор дел* [видео]. Интервју на ТВ Канал 5 во емисијата „Само вистина“ на тема КОВИД-19 пандемија, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27770>
34. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 29.4.2020, 1 дел: Dali naskoro ke ja pobedime koronata.* [Video] Nastap na Kanal 5 TV na tema: Дали наскоро ќе ја победиме короната, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27771>
35. Markovski, Velo (2020) *Д-р Вело Марковски во „Само вистина“ 29.4.2020, 2 дел: Дали наскоро ќе ја победиме короната* [видео]. Интервју на Канал 5 ТВ во емисијата „Само вистина“ на тема: Дали наскоро ќе ја победиме короната, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27772>
36. Markovski, Velo (2020) *Veliki intervju s uglednim makedonskim znanstvenikom - virusologom Prof. dr. sc. Velo Markovski,* Intervju vo Hrvatskiot portal НОР кој ја следи КОВИД-19 пандемјата, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27790>
37. Markovski, Velo (2020) *Отворено студио ТВ 24* [видео]. Интервју во емисијата „Отворено студио“ на националната ТВ 24 посветена на КОВИД-19 пандемијата, <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27931>
38. Markovski, Velo (2020) *Интервју Д-р Вело Марковски: Вакцина против вирус не се прави за една година.* Portal Faktor, Portal Faktor Skopje. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/27792>

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на анализата на целокупната доставена документација, како и врз основа на личното познавање на кандидатот, Рецензентската комисија е едногласна во оценката дека со целокупната своја досегашна работа вонреден професор д-р Вело Марковски има голем придонес во наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност и ги исполнува сите законски услови за избор во звањето редовен професор за наставно-научната област инфектологија.

Согласно со претходно изнесеното, како и во согласност со Законот за високо образование, Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања на Универзитет „Гоце Делчев” – Штип, Комисијата со особено задоволство му предлага на **Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки да го избере вонреден професор д-р Вело Марковски во звање редовен професор за наставно-научната област инфектологија на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.**

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Миле Босилковски, претседател, с.р.

Проф. д-р Снежана Стојковска, член, с.р.

Проф. д-р Никола Пановски, член, с.р.

**ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ
Вонреден професор д-р Вело Марковски**

Р.бр	Наставно-образовна дејност	Поени				
1	Избор во звање вонреден професор	40				
	Вкупно	40				
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				
		Во земјава		Во странство		вкупно
		број	поени	број	поени	
2	Дел од монографија или научна книга – под реден бр. 9	1	10			10
4	Научен труд објавен во меѓународно научно списание (прв автор, втор автор, останати автори) (9/6/3) Трудови под реден број 1, 2, 3 и 5 - прв автор Труд под реден број 4 – втор автор Труд под реден број 6 - останати автори		4 x 9 = 36 1 x 6 = 6 1 x 3 = 3			45
5	Труд со оригинални научни резултати, објавен во зборник на трудови на научен собир Во земјата - Труд под реден број 10	1	2 = 2			2
10	Одбранета докторска дисертација	8				8
11	Одбранет постдокторски труд или Одбранета специјализација	6				6
16	Член на уредувачки одбор на научно списание (СЦИ/ЦА/останати)		2			2
24	Рецензент на научен труд		4 x 1,5 = 6			6
	Вкупно					79
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				
		Во земјава		Во странство		вкупно
		број	поени	број	поени	
1	Книга / учебник (под реден бр. 7)	1	10			10
4	Стручна монографија (под реден бр. 8)			1	10	10
12	Претседател на организациски или програмски одбор на стручен собир		2 x 2			4
	Вкупно					24
ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ		143 бода				

До
 Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
 Наставно-научен совет на Кампус 4
 УГД - Штип

Врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на докторски студии Кампус 4, определени сме за Комисија за оценка и одбрана на докторска дисертација на кандидатката Моника Арсова, магистер по економски науки, со наслов **„Глобалните стопански текови и информационите технологии - водечки сили за ефикасно управување со маркетинг каналите“**. Со посебно внимание ја проучивме завршената докторска дисертација и на Советот му ја поднесуваме следнава

РЕЦЕНЗИЈА

1. Основни податоци за кандидатот и дисертацијата

М-р Моника Арсова е родена 20 февруари 1992 година во Штип, Република Македонија. Основно образование завршува во 2006 г. во ОУ „Тошо Арсов“ - Штип. Во 2010 г. завршува средно образование во СОУ Гимназија „Славчо Стојменски“ - Штип, општествено-хуманистичка насока. Високото образование го завршува на Универзитет „Гоце Делчев“, Економски факултет во Штип (2010-2014) со просек 8,90 на насоката финансиски менаџмент. По завршување на студиите се запишува на постдипломски студии на Економски институт на Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје на отсекот Меѓународна економија и ги завршува студиите со просек 9,80.

Во 2016 година кандидатката се запишува на докторски студии на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип на Економскиот факултет, на насока Деловна економија. Кандидатката ги има завршено сите предвидени испити на докторските студии.

Посетувани конференции:

1. Две години по ред активно учество на Меѓународна конференција на маркетинг, одржана во Скопје, 2018 година и 2019 година;
2. Учество на Летна школа во Риека, Хрватска (EFRI Summer School), 2018 година;
3. Учество со труд на Меѓународна конференција во Атина, Грција (ATINER's Conference Paper Series), 2019 година;
4. Активно учество и презентација на труд на Меѓународна конференција во Прага, Чешка (Academic Conferences Association), 2019 година;
5. Учество на Меѓународна конференција во Чачак, Србија (8th International Scientific Conference. Technics and Informatics in education), 2020 година.

Вработување:

- Во 2018 година кандидатката се вработила во странска компанија Meyer&Meyer - нејзината дејност е логистика, транспорт, шпедиција.
- Во 2021 година кандидатката се вработи на Економскиот факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, како асистент на катедрата Маркетинг.

Објавени трудови:

1. *Влијанието на промоцијата врз деловниот успех на претпријатието „Витаминка“ Прилеп* - објавено во Годишен зборник, Економски факултет;
2. *The roads as civilization symbol or brain drain booster: Culture changes in spirit of global challenges.* - објавено во Journal of Economics;
3. *The use of European funds for infrastructural development in the rural development in the Republic of Macedonia* - објавено во Journal of Economics;
4. *Correlation between the road infrastructure and sustainable rural mobility: EU - Macedonia practices and needs.* - објавено во Journal of Economics;
5. *Transport policy crucial factor for business competitiveness: effects and consequences.* - објавено во македонско меѓународно списание „Маркетинг“;

6. *Marketing innovation in distribution channels in Macedonian enterprises.* – објавено во македонско меѓународно списание „Маркетинг“;
7. *Strategy for market segmentation and differentiation: contemporary marketing practice.* – објавено во Journal of Economics;
8. *Review of global menace of road traffic accidents with special reference to Macedonia, a economic and health perspective.* – објавено во Journal of Economics;
9. *Globalization and its impact on the logistic systems of companies and new market challenges.* - објавено во Македонско меѓународно списание „Маркетинг“;
10. *Bicycle transport: Towards urban mobility or new culture symbol for healthy society.* - објавено во Journal of Economics;
11. *The importance of location in transport -logistics companies.* - објавено во Journal of Economics;
12. *Modern logistic technological trends -main drivers in the global industry.* – објавено во Меѓународно списание Knowledge;
13. *Blockchain technology and its impact on logistic enterprise performance.* - објавено во Меѓународно списание Knowledge;
14. *Circular Economy, resources and environmental metabolism.* - објавено во Journal of Economics;
15. *Дигитален маркетинг – главна алка во градењето постковид дигитално општество* – објавено во Зборник на студентски истражувачки проекти;
16. *Interrelationship between marketing activities and the financial performance of Huawei.* – објавено во Journal of Economics;
17. *Digital marketing and the potential for financial growth of small and medium-sized businesses* – објавено во Journal of Economics;
18. *Monte Carlo simulated stress test scenario on the case of Macedonian logistic companies.* - објавено во Journal of Economics;
19. *Transport policy to create a Western Balkans market: How to mirror the EU's experience* - објавено во ATINER's Conference Paper Series;
20. *Logistics planning strategy in order to sustain the solution of the tourist region* - објавено во Proceedings of AC 2019 in Prague;
21. *Logistics education in Universities in 21st century: new trends and challenged* – објавено во Professional paper; 8th International Scientific Conference Technics and Informatics in Education.

Докторската дисертација на м-р Моника Арсова е напишана на 182 страници, вклучувајќи ги и деловите со користена литература, прилог, содржина и има јасно дефинирана и конципирана теоретско-практична примена. Докторската дисертација содржи вовед, користена методологија, компаративно-аналитички истражувања и спроведеното истражување е структурирано во седум поглавја. Целокупната литература е од различни извори: објавени стручни и научни статии од референтни списанија и конференции, книги, актуелни интернет материјали кои се во согласност со темата. Целокупниот текст е поткрепен со слики, графикони и табели, кои придонесуваат за зголемување на оригиналноста.

2. Предмет и цел на дисертацијата

Прашањето на маркетинг каналите претставува еден од столбовите на маркетинг миксот. Оваа научна област е особено актуелна и важна, особено денес ако се согледуваат влијанијата на глобалните стопански текови и синџирите за снабдување, како и информациската технологија врз нив.

Предмет на анализа во оваа докторска дисертација се маркетинг каналите, односно нивниот развој, структура и околината од која добиваат притисоци и влијанија и примената во реалните стопански текови. Преку различните организациски форми, како и различните видови и категории маркетинг каналите инкорпорираат поголем број на организации и институции. Секоја од нив преку дејствување на различен начин со фактори на влијание од различна природа и околина дејствуваат со различен интензитет

и врз самиот маркетинг канал. Во приложената дисертација се согледуваат влијанијата кои денешните трендови на глобализација и информациона технологија ги имаат врз формирањето на маркетинг каналите. Важноста на оваа проблематика потекнува од фактот што маркетинг каналите се начин преку кој се овозможува доближување, односно обезбедување на производи за крајните потрошувачи. Оттука, влијанието што иновативните начини на работа ги имаат врз маркетинг каналите е важно да се проучат и тоа преку повеќето нивни пројавни форми.

Развојот на маркетинг каналите е различен зависно од развојот на секоја национална економија, каде што се избира оптималниот пристап. Денес процесите на глобализација предизвикуваат поврзување на националните економии во регионални групации и на повисоко глобално ниво, што дава можност за поголеми просперитет и на различните маркетинг канали. Степенот на економски развој на земјата во голема мера влијае какви можности за напредок ќе се дадат и кој тип на канал ќе биде користен. Оттука, предмет на анализа во дисертацијата се земјите во подем и можностите што компаниите во нивни рамки ги имаат за да ги унапредуваат своите маркетинг канали.

Преку спроведеното истражување на терен се добива поголема слика за ситуацијата на маркетинг каналите кај земјите во подем – Република Северна Македонија и земјите од Западен Балкан, како земји кои се стремат кон пошироката европска заедница. Предмет на анализа во ова истражување се претпријатијата кои се дел од синџирот на вредности, односно алките на маркетинг каналите. Преку нивните одговори се добива можност да се види сегашната состојба на маркетинг каналите како и да се дадат препораки за идното движење.

Целта е да се добие вистинска слика за актуелните ситуации кај маркетинг каналите, особено согледувајќи го влијанието на пандемијата предизвикана од ковид 19, што дава насоки за идните движења.

Секоја од овие цели и анализи се спроведени низ повеќе точки и потточни претставени во продолжение преку структурата на трудот:

Вовед

Глава I: Маркетинг канали – структура и значење

1. Маркетинг каналите и нивното значење
  - 1.1. Современи организациски форми во рамки на маркетинг каналите
  2. Логистиката – најважна алка во маркетинг каналите

Глава II: Маркетинг канали во современи услови

1. Маркетинг канали во современи глобализациски услови
  - 1.1. Транзиција кон услуги
  - 1.2. Глобализација на пазарите
  - 1.3. Појавата на електронската трговија и нејзината улога кај маркетинг каналите
2. Значењето на маркетинг каналите во услови на пандемија предизвикана од Ковид19
  - 2.1. Дигитален маркетинг
    - 2.1.1. Маркетинг преку социјални медиуми
    - 2.1.2. Оптимизација на пребарувачот (SEO)
    - 2.1.3. Маркетинг по e-mail
3. Системи за набавка како сложена организациска форма

Глава III: Информационата технологија со своите пројавни форми и влијанието врз маркетинг каналите

1. Информационата технологија и нејзиниот импакт врз развојот на маркетинг каналите
2. Видови на информациона технологија и влијанието врз маркетинг каналите
  - 2.1. Електронска размена на податоци (EDI)
  - 2.2. Баркод системи
  - 2.3. Blockchain технологијата и нејзината улога во модерните маркетинг канали

Глава IV: Маркетинг каналите како фактор за креирање конкурентска предност

1. Местото и улогата на маркетинг каналите во развојот на одделни земји и региони
2. Местото и улогата на маркетинг каналите во градењето конкурентност кај земјите од Европската Унија
3. Маркетинг каналите во Република Северна Македонија

Глава V: Логистиката како стратегија во управувањето со модерните бизниси

1. Логистиката како дел од стратегијата на модерните бизниси
2. Управувањето на логистиката во рамки на Amazon

Глава VI: Процесот на менаџмент во маркетинг каналите

1. Менаџментот како процес
2. Менаџмент на маркетинг каналите

Глава VII: Анализа на резултати и препораки

1. Анализа на добиени резултати од анкета
2. Препораки за претпријатијата во Република Северна Македонија

Заклучок

Користена литература

Прилози

3. Основни хипотези од кои се поаѓало во истражувањето

Врз основа на користената литература од домашни и странски автори, како и бројните сознанија добиени до сега, кандидатката на почетокот при Пријавата на темата ги поставува следните хипотези:

Хипотеза 1: Синхронизираното управување и унапредување во секторот логистика влијае позитивно на перформансите на претпријатието, но воедно претставува предизвик со оглед на постојаните промени наметнати од глобалните стопански текови.

Хипотеза 2: Информациската технологија и нејзината примена во логистиката овозможува остварување на подобри перформанси низ целиот маркетинг канал.

Хипотеза 3: Современиот начин на работење во рамки на претпријатијата кои го креираат маркетинг каналот помага да се обезбеди ефикасно менаџирање на претпријатијата, бидејќи протоколот и достапноста до информации е многу голема.

Во текот на дисертацијата кандидатката работи и појаснува поими и процеси кои имаат влијание и значење за да се увиди прифаќањето на хипотезите.

4. Краток опис на содржината на дисертацијата

Во воведниот дел, м-р Арсова дава можност да се добие претстава за тоа што претставува предмет на истражување како и неговата важност. Понатаму дисертацијата се проширува во седум делови, а секој од нив разработува различни аспекти кои на крајот даваат целина.

Првото поглавје објаснува за структурата на маркетинг каналите, односно кои членови може да се јават по должината на маркетинг каналот и какво е нивното значење во економска смисла. Современите организациски форми преку кои може членовите на каналот да се појават се различни, но секоја од нив има свое значење и придонесува во остварувањето на дадените цели. Како главна алка која го формира маркетинг каналот е логистиката, таа преку своите многубројни, различни активности придонесува маркетинг каналите да се развиваат постојано.

Втората глава веќе ги обработува различните типови на глобализациски процеси и како тие влијаат на маркетинг каналите. Се споменува електронската трговија и нејзиното значење во денешни услови, односно како денешните потрошувачи овој тип на купување го преферираат пред старите модели на купување. Главен акцент се дава на промените предизвикани од пандемијата, која веќе две години ја има зафатено целата Земјина топка. Се дава акцент и на системите за набавка како една сложена организациска форма, која

го овозможува производството на она што маркетинг каналот треба да го доближи до крајниот потрошувач.

Третото поглавје е посветено на типовите информациона технологии кои се среќаваат и преку кои влијаат на маркетинг каналите. Се дава осврт на трите најглавни информациски технологии на денешницата, а тоа се електронската размена на податоци (EDI), понатаму баркод системите и секако можеби најважната технологија која во моментот е во подем – blockchain технологијата. Секоја од нив придонесува и има влијание на маркетинг каналите, односно предизвикува промени и кај членовите во каналот.

Четвртото поглавје споменува за местото и улогата на маркетинг каналите во градењето конкурентска предност на дадени национални економии. Понатаму се оди на поширока слика, односно какви е нивното влијание и придонес за градење на конкурентска предност кај региони како што е Европската Унија. Се продолжува со стеснување, односно се дава слика за состојбата на маркетинг каналите во Западен Балкан, каде што дел е Република Северна Македонија.

Логистиката со својата директна поврзаност со маркетинг каналите, преку нејзиното вклучување во дејствувањето на маркетинг каналите како дел од целокупната стратегија на една компанија се овозможува синхронизирано, усогласено и заедничко постоење. Петтото поглавје дава одличен пример за дејствувањето на логистиката во рамки на еден од најразвиените логистички центар – Amazon.

Шестата глава веќе го објаснува процесот на поврзување и меѓузависност кај членовите на маркетинг каналите, односно нивното поврзување за креирање успешен, ефикасен и ефективен маркетинг канал. Процесот на менаџмент преку своите карактеристики, како и алатки, успева да ги инкорпорира и поврзе членовите и нивното дејствување.

Последното поглавје, седмиот дел се однесува на спроведеното истражување на терен. Со спроведување на онлајн анкета во период од еден месец, кандидатката доаѓа до сознанија кои имаат најголемо значење, со оглед на тоа што ја даваат вистинската слика за маркетинг каналите и нивното функционирање.

Крајот на дисертацијата е посветен на заклучоците кои се добиени од спроведената емпириска и стручна анализа, а исто така дава основа за креирање на препораки и насоки за креаторите на маркетинг каналите во рамки на земјата.

5. Методи кои се применети во истражувањето

За правилно истражување и добивање на точни и конкретни информации кандидатката се има потпрено најпрво на секундарните извори на истражување, од каде се добива основата и идејата за развивање на заклучоците. Како главни методи преку кои се вршеше истражувањето во дисертацијата се квантитативните и квалитативни техники. Најважни за оваа дисертација се квантитативните анализи – преку кои се добиени резултатите од анкетираниите и понатаму преку анализа се добиените потребните заклучоци. Целокупната дисертација се базира на прелиминарно истражување, односно се употребување истражување кое имаше за цел да даде приказ на одреден феномен или појава. Исто така, забележано е причинско истражување, кое дава одговор на одредени причинско-последични врски во појавата.

6. Реализирани резултати и научниот придонес

Докторската дисертација на кандидатката Моника Арсова, дава систематски приказ на исклучително актуелна и значајна сфера од дејствувањето на маркетинг каналите, со едновремено поврзување на теоретските знаења со барањата на практиката. Заклучоците до кои има дојдено кандидатката се јасни, логични, аргументирано добиени со емпириски резултати и базирани врз правилно толкување на теоретските поставки. Значително придонесува во сеопфатното согледување и разбирање на прашањата поврзани со креирањето и успешното дејствување на маркетинг каналите.

Во конципирањето и реализацијата на докторската дисертација, кандидатот покажа потребно ниво на аргументирана критичност, самостојност и спремност во научноистражувачкиот труд, реализирајќи оригинален научен и значаен стручен придонес

во областа на управувањето на маркетинг каналите под влијание на глобализациските процеси како и информациската технологија преку своите пројавни форми.

Преку квалитативните и квантитативни техники кандидатката има направено добар спој помеѓу теоретското, практичното и нивно поврзување со поставените хипотези. Крајниот резултат од дисертацијата на кандидатката дава можност да се добијат нови димензии на однесување кај маркетинг каналите, со оглед на тоа што влијанието кое тие го имаат од иновативните технологии е неизбежно.

Значење и придонесот на докторската дисертација од аспект на актуелната состојба во научната област: Глобализацијата преку своите нови текови, заеднички со развојот на информациската технологија имаат огромно значење и влијание најпрво врз секојдневното живеење, а потоа гледано потесно и врз маркетинг каналите. Нивното влијание придонесува да се менуваат концептите и начини на работа и однесување на секој од ентитети вклучени во маркетинг каналите. Оттука, важноста на ова истражување кое кандидатката го има спроведено ќе има големо значење за академската заедница како и практичното функционирање и работење на компаниите во нашата земја, со што бизнис секторот ќе ја зајакне својата конкурентност. Придонесот во економската научна област е особено практичен и голем и прикажаните резултати ќе претставува основа за понатамошни истражувања, кои ќе се поттикнат и мотивираат од оваа тема. Постојаните промени кои се случуваат, проследени од техничко-технолошкиот развој и надополнети во последните години од пандемијата предизвикана од ковид-19, а се разработени и објаснети во самата дисертација ја даваат почетната актуелност на темата во дисертацијата.

7. Заклучок

Комисијата според своите констатации дава оценка дека кандидатката, преку користење на релевантна научна методологија, стручна и корисна литература успеала да ја изработи поставената тема. Докторската дисертација ја изработила согласно со она што го има поднесено во Пријавата на тема, која е одобрена од страна на Наставно-научниот совет на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип. Се констатира дека целта на истражувањето е постигната и дисертацијата е резултат на самостојна работа на кандидатката. Забележувајќи ги длабочината и опсегот на анализата, добиените и анализирани резултати кои се изложени во дисертацијата може да се констатира дека станува збор за оригинален, автентичен и самостојно изработен труд на кандидатката кој ќе има големо значење за оваа област.

Според претходно изложеното, се увидува квалитетот и значењето на оваа дисертација и резултатите претставени во неа, Комисијата му предлага на **Наставно-научниот совет на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип да ја прифати и одобри јавната одбрана на докторската дисертација на кандидатката Моника Арсова.**

Членови на Комисија:

Проф. д-р Еленица Софијанова – претседател, с.р.
Проф. д-р Оливера Ѓорѓиева-Трајковска – член, с.р.
Проф. д-р Тамара Јованов-Апасиева, член, с.р.
Проф. д-р Ленче Петреска, екстерен ментор, с.р.
Проф. д-р Ристе Темјановски, интерен ментор, с.р.

До
 Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
 Наставно-научен совет на Кампус 4
 УГД - Штип

Врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на докторски студии -Кампус 4, определени сме во Комисија за оценка и одбрана на докторска дисертација на кандидатката **Гордана Серафимовиќ**, магистер по менаџмент на човечки ресурси, со наслов **„Евалуација на ефектите од човечкиот капитал врз економскиот раст со фокус на транзициска економија“**. Ние ја проучивме завршената докторска дисертација и му ја поднесуваме на Советот следнава

РЕЦЕНЗИЈА

1. Основни податоци за кандидатот и дисертацијата

М-р Гордана Серафимовиќ е родена 27.8.1982 година во Охрид, Република Македонија. Во Охрид завршува основно и средно образование. Во учебната 2001/2002 година се запишува на Филолошки факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, насока Англиски јазик и книжевност и шпански јазик и книжевност, а дипломира во 2006 година. Постдипломски студии по кадровски менаџмент запишува на Институтот за социолошки и политичко-правни истражувања во Скопје, каде што ги положува сите испити со највисоки оценки.

Во август 2007 година се вработува на МИТ Универзитет, на Факултетот за информатички технологии како лектор по англиски јазик. Веднаш по завршувањето на постдипломските студии (октомври 2009 г.) се вработува на Универзитетот за туризам и менаџмент во Скопје, каде што работи како асистент по група предмети од областа менаџмент.

Во 2016 г. кандидатката се запишува на докторски студии на Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип на Економскиот факултет на насока Деловна (бизнис) економија, каде што се вклучува во наставата. Кандидатката ги има завршено испитите на докторските студии.

Вработување

Во август 2007 година се вработува во МИТ Универзитет, на Факултетот за информатички технологии како лектор по англиски јазик. Веднаш по завршувањето на постдипломските студии (октомври 2009 г.) се вработува во Универзитетот за туризам и менаџмент во Скопје, каде што работи како асистент по група предмети од областа менаџмент.

Со Одлука на Сенатот на Универзитетот за туризам и менаџмент на 1.2.2010 година, м-р Гордана Серафимовиќ е избрана во наставно-научно звање асистент.

За време на своето работно искуство професионално се надградува со учествува на проекти и научноистражувачки проекти, а зад себе има и значајни учества на меѓународни конференции и други стручни настапи, обуки и трудови издадени во списанија од релевантни меѓународни бази.

Објавени трудови

Рецензирани научноистражувачки трудови кои се резултат на истражувањата во рамките на изработката на докторската дисертација, објавени во меѓународни научни списанија или меѓународни научни публикации:

1. “Evolving a new paradigm in education appropriate to the needs of the 21st century”, UTMS Journal of Economics, 11(1): 59–66. 2020 ISSN 1857-6982
2. “Servqual: Measuring the Satisfaction of Consumers as a Marketing Activity”, Macedonian International Journal of Marketing 5 (10): 18-34, 2019 ISSN 1857-9787

3. “The Influence of the Use of Power in Corporate Governance on the Socially Responsible Policies of a Competing Company”, UTMS Journal of Economics 10(1) 2019 ISSN 1857-6982
4. “Exposure and Use of Mobile Media Devices by Children: Challenges and Implications”, UTMS Journal of Economics 10(1) 2019 ISSN 1857-6982
5. “Discrimination in Employment Based on Political Affiliation” University Review, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčine 12 (1): 27-34, 2018
6. “Recognizing the Vulnerability of Generation Z to Economic and Social Risks”, UTMS Journal of Economics 9(1): 29-37, 2018 ISSN 1857-6982
7. “Job Analysis as an Important Human Resources Management Function”, International Refereed Scientific Journal Vision 2(1), 2017 ISSN: 2545-4331
8. “Expectations and Brand Experience: Millennials – the Generation that can Shape the Future Service Quality of Companies in a Developing Country” Vol. 10 (2017): Balkan Social Science Review Vol. 10

Труд објавен во меѓународно списание со импакт фактор:

1. “The Relationship between the GDP and Unemployment Rate in North Macedonia” 30th International Scientific Conference KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS, Vrnjačka Banja, Serbia, 2021

Докторската дисертација е презентирана на 207 страници и ги содржи следните делови: Вовед, Човечкиот капитал и економскиот раст, Концептот за човечки развој, Процесот на транзиција на земјите од Западен Балкан, Иднината на младите во РСМ, Економетриска анализа; Заклучоци и препораки; Листа на графикони и табели; Користена литература. Докторскиот труд содржи 35 табели и 31 графикони. Користената литература брои 180 библиографски единици.

2. Предмет и цел на дисертацијата

Главните цели на истражувањето во овој докторски труд се однесуваат на:

- Да се испитаат односите помеѓу човечкиот капитал и економски раст во македонската економија со анализа на корелациите помеѓу статистички варијабли кои го мерат човечкиот капитал и економскиот раст.
- Да се направи компаративна анализа на Република Македонија како земја во транзиција со земји со развиени економии за да се утврди разликата во начинот адресирање на прашањата за зголемување на човечкиот капитал.

Истражувањето во овој докторски труд се заснова на хипотезата вложувањата во човечкиот капитал. Со други зборови, поголемо вложување во човечкиот капитал (зголемување на продуктивноста на следните генерации) има позитивна асоцијација со зголемен БДП по глава на жител.

Во истражувањето за остварување на основната цел, евалуација на ефектите на човечкиот капитал врз економскиот раст користени се повеќе променливи и тоа: детерминантите кои го конституираат индексот на човечки капитал (независни променливи) и бруто домашниот производ (зависна променлива).

3. Основни хипотези од кои се поаѓало во истражувањето

Врз основа на светската литература и добиените сознанија до тогаш, кандидатката на почетокот со Пријавата на темата ги поставува следните хипотези:

Хипотеза 1: Подолг животен век по глава на жител има позитивна асоцијација со зголемен БДП по глава на жител

Индикатори:

- Стапка на смртност на деца под 5 години и
- Очекуваното траење на живот од раѓање.

Хипотеза 2: Поголема вклученост во образовниот процес има позитивна асоцијација со зголемен БДП по глава на жител

Индикатори:

- стапка на запишување,
- очекувани години на школување и
- просечни години на школување.

Хипотеза 3: Растот на продуктивноста и вработеноста има позитивна асоцијација со растот на БДП по глава на жител

Индикатори:

- стапката на продуктивност во Република Северна Македонија,
- стапка на вработеност во Република Северна Македонија и
- стапка на невработеност во Република Северна Македонија.

Во текот на дисертацијата, кандидатката работи и појаснува поими и процеси кои имаат влијание и значење за да се увиди прифаќањето на хипотезите.

4. Краток опис на содржината на дисертацијата

Во првиот дел, насловен како Човечкиот капитал и економскиот раст и развој, третиран се сите сегменти од теоретски аспект кои одиграле значајна улога во формирањето на хипотетската рамка. Овој дел започнува со анализа на влијанието на човечкиот капитал врз економскиот раст. Потоа е даден краток преглед на литература која ја обработува оваа проблематика. Во овој дел се обработени инвестициите во човечки капитал, економските бенефити од човечкиот капитал и стратегии за градење на човечки капитал. Потоа следуваат теориите и верзиите на Индексот на човечки капитал кои се надградувале во текот на годините. Првиот дел завршува со објаснување на методологијата за мерење на човечки капитал.

Вториот дел го обработува концептот за човечки развој. Тргувајќи од прегледот на литература, моделите и начините за мерење на човечкиот капитал, во овој дел се презентирани и голем број на примери и статистики за ИЧР како за Република Северна Македонија, така и за земјите од Западен Балкан. Изработени се и компаративни анализи во кои може да се види напредокот на РСМ во однос на соседните земји, но и заостанувањето од земјите од ЕУ.

Во третиот дел е даден краток историски осврт на процесот на транзиција низ кој помина Република Северна Македонија, како тоа се одрази на економската состојба во државата и низ кои реформи помина во постконфликтната ера. Финансиската криза во 2007-2008 година е исто така опфатена во овој дел. Секако, последиците од кризата во 2008 година и недостатокот на стратегии за развој на РСМ се анализирани со цел да се дадат препораки за зголемување на продуктивноста и приближување кон Западен Балкан.

Во четвртиот дел разработена е хипотетска рамка во која генералната хипотеза е развиена во три посебни хипотези. Прецизноста на овој дел оди до таму што секоја хипотеза ќе биде поделена на варијабли, а ќе бидат наведени и индикаторите врз база на кои се докажуваат варијаблите, а со тоа и самите хипотези во интерес на потврдување или отфрлање на претпоставките поставени во истражувањето. Тука е дадена анализа и интерпретација на резултатите од истражувањето на ефектите од развојот на човечкиот капитал врз економскиот раст во Република Северна Македонија.

Во овој дел е даден изборот на променливите кои се составен дел на економетриската анализа за докажување на поставените хипотези.

Консултираната теорија тука ги објаснува најважните променливи и нивната насока на делување. Во истражувањето користени се податоци добиени од секундарни извори, кои се протегаат во временски интервал од 2000-2019 година. За остварување на основната цел, евалуација на ефектите на човечкиот капитал врз економскиот раст користени се повеќе променливи и тоа: детерминантите кои го конституираат индексот на човечки капитал (зависни променливи) и бруто домашниот производ (независна променлива). Анализа, толкување и интерпретација е дадена за сите добиени резултати во текот на истражувањето.

За визуелизација на истите има и поддршка од хистограмско прикажување на податоците. Следниот пододдел се занимава со коментари и насоки кон кои укажуваат

добиените резултати. Во овој дел резултатите се групирани во интерес на добивање сознанија за секоја посебна варијабла која во претходниот дел на трудот произлегоа од хипотетската рамка на истражувањето, а со тоа и во интерес на докажување на поставените хипотези. Овој дел исто така изобилува со хистограми.

Во заклучниот дел на докторскиот труд ќе бидат истакнати сознанијата до кои се дојде со спроведеното истражување и тоа како генерално согледување, но и расчленето по сегментите на истражувањето, односно заклучоците на кои укажуваат посебните и поединечните хипотези со нивните варијабли.

На крајот од докторскиот труд, како што прилега, презентираан е попис на странска и домашна библиографија користена при создавање на докторскиот труд.

Во прилог на трудот во целост се сместени истражувачките инструменти кои се користени во текот на истражувањето, како и табеларен приказ на добиени конечни резултати во секој дел на истражувачката постапка. Табеларен приказ е прикажан и за групирани податоци во интерес на докажување на варијаблите, а со тоа и на хипотезите.

5. Методи кои се применети во истражувањето

За правилно истражување и добивање на точни и конкретни информации кандидатката се потпира најпрво на секундарните извори на истражување, од каде што се добива основата и идејата за развивање на заклучоците. За евалуација на ефектите од растот на човечкиот капитал мерен со индексот на човечки развој врз економскиот раст во трудот се применети повеќе методи. За испитување на карактеристиките на податоците се користи дескриптивната статистика, мултиваријантната анализа и регресионата анализа. За откривање на јачината и насоката на квантитативното сложување на варијациите на две или повеќе појави се користи методата на корелација. Влијанието на секој фактор на независната променлива се испитува со повеќекратна регресија.

6. Реализирани резултати и научниот придонес

Докторската дисертација на кандидатката Гордана Серафимовиќ, врз основа на емпириските докази, преглед на литературата и други извори и инструменти што се користени од кандидатот во оваа докторска теза, трите поставени хипотези се потврдени.

Заклучокот од докторската дисертација е дека трите хипотези (подолг животен век по глава на жител, поголема вклученост во образовниот процес, растот на продуктивноста и вработеноста) имаат позитивна асоцијација со зголемен БДП по глава на жител, со што може да се предвиди и нивното влијание врз економскиот раст во Република Северна Македонија. Со тоа клучната хипотеза во овој труд се покажа како точна, согласно сите параметри и тестови при економетриската анализа.

Врз основа на резултатите добиени од истражувањата од оваа студија, докторската дисертација заклучува дека Република Македонија како земја во развој, со транзициска економија има потенцијал за зголемување на БДП преку поголеми и континуирани инвестиции на долг рок во столбовите на една земја, здравство, образование и секако продуктивни генерации.

Значење и придонесот на докторската дисертација од аспект на актуелната состојба во научната област: Главната придобивка на оваа теза е фактот што се добиени загрижувачки податоците од истражувањето во овој докторски труд кои укажуваат на фактот дека Република Северна Македонија, меѓу земјите од Западен Балкан, има најслаба прогноза за економски раст.

Токму поради тоа, идните развојни перспективи треба да бидат во поголеми инвестиции во здравството кои секако се комплементарни со оние во образованието, бидејќи резултатите од квалитетно образование можат да бидат поголеми само ако луѓето можат да работат подолго време или со повисоко ниво на интензитет доколку имаат подобро здравје. Слично на тоа, повратот на здравјето најверојатно ќе биде поголем ако работната сила е подобро образована и поинформирана со што придонесува за подобрување на нејзината благосостојба.

Докторската дисертација има придонес за пошироката литература за важноста и влијанието на образовниот процес врз зголемувањето на БДП, а со тоа и на економскиот раст на Република Северна Македонија. Во анализата на образовниот процес како втора хипотеза во истражувањето, за променливи се земени: стапка на запишување, очекувани години на школување и просечни години на школување се прикажани.

Анализата во овој докторски труд покажа дека неминовно е зголемувањето на инвестициите во образованието кои ќе го подобрат македонскиот образовен процес. Со вложување во капитални и исклучително значајни проекти за образовниот процес ќе се покаже дека Република Северна Македонија се труди да се доближи до образовниот процес на високоразвиените европски земји, со што ќе потврди дека образованието претставува еден од врвните приоритети во процесот на инвестирање во човечки капитал. Со правилна распределба на ресурсите ќе се обезбеди не само поголем туку и одржлив економски раст. Квалитативното истражување во теоретскиот дел и доказите понудени во истиот како искуства на други европски земји, предлагаат Владата на РСМ преку директно зголемување на индикаторите кои влијаат на образовниот процес, како што се стапката на стапка на запишување, очекуваните години на школување и просечните години на школување да влијае на зголемувањето на економскиот раст на државата.

Во докторската дисертација видовме како стапката на продуктивност, вработеност и невработеност во Република Северна Македонија влијаат врз БДП по глава на жител изразено во евра.

Резимирано врз основа на резултатите добиени од истражувањата од оваа студија, докторската дисертација заклучува дека Република Македонија како земја во развој, со транзициска економија има потенцијал за зголемување на БДП преку поголеми и континуирани инвестиции на долг рок во столбовите на една земја, здравство, образование и секако продуктивни генерации.

7. Заклучок

Комисијата според своите констатации дава оценка дека кандидатката, преку користење на релевантна научна методологија, стручна и корисна литература успеала да ја изработи поставената тема. Докторската дисертација ја изработила согласно со она што го има поднесено во Пријавата на тема, која е одобрена од страна на Наставно-научниот совет на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип. Се констатира дека целта на истражувањето е постигната и дисертацијата е резултат на самостојна работа на кандидатката. Забележувајќи ги длабочината и опсегот на анализа, добиените и анализирани резултати кои се изложени во дисертацијата може да се констатира дека станува збор за оригинален, автентичен и самостојно изработен труд на кандидатката кој ќе има големо значење за оваа област.

Според она што е изложено претходно, каде што се увидува квалитетот и значењето на оваа дисертација и резултатите претставени во неа, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Кампус 4 при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип да ја прифати и одобри јавната одбрана на докторската дисертација на кандидатката Гордана Серафимовиќ.

Членови на Комисија:

Проф. д-р Ристе Темјановски – претседател, с.р.
 Проф. д-р Тамара Јованов-Апасиева, член, с.р.
 Проф. д-р Оливера Ѓорѓиева-Трајковска - член, с.р.
 Проф. д-р Ирена Ашталкоска, екстерен ментор, с.р.
 Проф. д-р Еленица Софијанова, интерен ментор, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „РЕЦИКЛАЖНИ ТЕХНОЛОГИИ“ ОД
АВТОРОТ ПРОФ. Д-Р АФРОДИТА ЗЕНДЕЛСКА,
ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИРОДНИ И ТЕХНИЧКИ НАУКИ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 1702-118/13 од 6.5.2022 год., донесена на 38. седница на Наставно-научниот совет на Факултет за природни и технички науки, одржана на ден 4.5.2022 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р **Мирјана Голомеова**, редовен професор на Факултет за природни и технички науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип;
  - д-р **Благој Голомеов**, редовен професор на Факултет за природни и технички науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип,
- за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **„РЕЦИКЛАЖНИ ТЕХНОЛОГИИ“** од проф. д-р **Афродита Зенделска**, наменет за студентите на прв циклус студии на Факултетот за природни и технички науки на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултет за природни и технички науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Доставениот ракопис со наслов „Рециклажни технологии“ целосно ја покрива Наставната програма за предметот Рециклажни технологии на Факултетот за природни и технички науки при Универзитет „Гоце Делчев“. Предметот за којшто е наменет учебникот се слуша во четврта година, во осми семестар, на студиските програми Инженерство за заштита на животната средина и Рударство, со неделен фонд на часови 2+1+1.

Учебникот овозможува студентите да ја совладаат материјата која се однесува на одржливо управување со отпадот преку процесот на рециклирање на различни видови на отпад, како што се: пластика, хартија, стакло, текстил, бакар, олово, цинк, челик, злато, сребро, калај, електричен и електронски отпад, отпадни батерии и органски отпад. Покрај основните податоци за секој од видовите на отпад, дадени се и уредите кои се користат во процесот на сепарација и рециклирање.

Податоци за обемот на ракописот: Материјалот е изложен прегледно и концизно, со низа графички и табеларни прикази, што овозможува полесно да се разбере и усвои од страна на студентите. Текстот кој е напишан на 122 страници, систематизиран е во 14 поглавја:

1. Вовед
2. Рециклирање
3. Сепарација на отпад
4. Рециклирање на пластика
5. Рециклирање на стакло
6. Рециклирање на хартија
7. Рециклирање на текстил
8. Рециклирање на бакар
9. Рециклирање на олово
10. Рециклирање на цинк
11. Рециклирање на челик
12. Рециклирање на злато, сребро и калај
13. Рециклирање на опасен отпад
14. Рециклирање (биолошки третман) на органски отпад – компостирање.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Во нашата држава досега не е објавен учебник или некое друго учебно помагало од областа на рециклажните технологии. Бидејќи студентите на студиските програми Инженерство за заштита на животната средина и Рударство на Факултетот за природни и технички науки – Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип досега немаа на располагање учебник од ваков вид, овој текст ќе има голем придонес во реализација на наставата по предметот Рециклажни технологии.

Краток опис на содржината: Во првото поглавје е даден вовед за одржливото управување со отпадот: редуција, реупотреба и рециклирање, како и за неодржливото управување на отпадот, како што е термичкиот третман и депонирањето.

Второто поглавје *Рециклирање* ги опфаќа значајните прашања за рециклирањето, како што се: кои видови на отпад може да се рециклираат, колку време е потребно на одреден вид на отпад да се разгради во природата, рециклирањето во Македонија и во светот.

Во третото поглавје *Сепарација на отпад* авторката најпрво одговара на прашањето зошто е битна сепарацијата на отпадот, а потоа ги опишува постапките за рачна и механичка сепарација. Во продолжение се дадени и опишани подготвителните процеси за сепарација, како што се уситнувањето и класирањето на отпад, како и сите видови на сепарација на отпад (гравитациска, магнетна, електромагнетна, оптичка итн.), како и уреди кои се применуваат при овие процеси.

Четвртото поглавје *Рециклирање на пластика* се однесува на постапките и технологиите коишто се применуваат при сепарација и рециклирање на пластика. Во ова поглавје се дадени и основни информации за видовите на пластика, нивни ознаки и можност за нивно рециклирање. Детално е опишан процесот на механичко рециклирање на пластика. Исто така, дадено е влијанието на рециклирањето на пластиката врз животната средина.

Во петтото поглавје *Рециклирање на хартија* студентот се запознава со системите за собирање и сортирање на искористена хартија и нејзина примена и ефикасност. Опишани се процесите за подготовка на хартија за рециклирање, формирање на пулпа, сепарација, флотација и перење, одводнување, диспергирање и обелување. Исто така, дадени се и уредите коишто се користат за овие процеси.

Во шестото поглавје *Рециклирање на стакло* студентот добива основни информации за стаклото, неговата реупотреба и рециклирање, а опишани се и процесите за рециклирање на стакло во затворен и отворен циклус. Дадени се и можностите за добивање на алтернативни производи од стакло.

Седмото поглавје *Рециклирање на текстил* ја опишува можноста за рециклирање и реупотреба на текстилот.

Во поглавјата од осум до дванаесет се дадени процесите и уредите за рециклирање на метали, како што се: бакар, олово, цинк, челик, злато, сребро и калај. Опишани се пирометалуршка (сува) постапка и хидрометалуршка (мокра) постапка како најчесто користени постапки за добивање на овие метали. Во овие поглавја е дадена и важноста за рециклирање на секој метал посебно, како и податоци за нивно рециклирање во светот.

Во поглавје тринаесет *Рециклирање на опасен отпад* е прикажано рециклирањето на електричен и електронски отпад, како и отпадни батерии.

Поглавјето четринаесет *Рециклирање (биолошки третман) на органски отпад – компостирање* го обработува компостирањето, основните видови на компостирање, фази на компостирање, параметри кои влијаат на процесот на компостирање, примена на добиениот производ-компост, како и еколошки придобивки од процесот на компостирање.

ЗАКЛУЧОК

Имајќи го предвид изложеното, со задоволство му препорачуваме на Наставно-научниот совет на Факултетот за природни и технички науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип да го прифати ракописот „Рециклажни технологии“ од авторката проф. д-р Афродита Зенделска како рецензиран учебник по истоимениот предмет.

Рецензенти

Д-р Мирјана Голомеова, редовен професор, с.р.
Д-р Благој Голомеов, редовен професор, с.р.

ПРЕГЛЕД
на наслови на теми за изработка на магистерски и специјалистички трудови
одобрени од наставно-научниот совет на единицата

	Наслов на тема	Одлука	Ментор	Студент
ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИРОДНИ И ТЕХНИЧКИ НАУКИ	1. Избор и оптимизација на реагенси за неутрализација кај активен третман на кисели руднички дренажи	1702-118/12 од 6.5.2022 г.	Проф. д-р Афродита Занделска	Адријана Трајанова
	2.Отстранување на кадмиум и хром од водени раствори со примена на активен јаглен добиен од тиња од пречистителна станица за третман на отпадна вода	1702-69/12 од 14.3.2022 г.	Проф. д-р Афродита Занделска	Весна Панчевска
	3.Персонална изложеност на суспендирани цврсти честички на работниците во градежништвото	1702-118/9 од 6.5.2022 г.	Проф. д-р Дејан Мираковски	Лидија Дувчевска-Богоевска
	4.Мониторинг на персонална изложеност на бучава на вработените во рударската индустрија	1702-69/24 од 14.3.2022 г.	Проф. д-р Марија Хаџи-Николова	Сашка Арсова-Нешевски
	5.Квалитет на атмосферата и термалните услови при работа од дома	1702-136/4 од 27.5.2022 г.	Проф. д-р Дејан Мираковски	Снежана Ставрова